

Nr 6, 2000 årgång 37
50:- inkl moms

Sökaren

– tidskrift för livsfrågor –

Smärtan har en botten – glädjen inget tak

Målning av Gunnel Darning-Gosch

“Spökprästen”

Vad betyder spöken och andra upplevelser av det så kallade övernaturliga? Är det döda som går igen – eller?

Text: Viveka Lindgren Foto: Janne Hellgren

Man brukar kalla honom spökprästen i Vännäs. Men det rör sig nu inte om någon skrämmande svartklädd gengångare som hemsöker den gamla kyrkan om nätterna. Hans rätta namn är Stig Marklund, och han har i årtal samlat historier från hela Sverige om spöken och varsel, änglar, tomtar och jättar vid sidan av sitt arbete som kyrkoherde i Vännäs församling.

Han har själv upplevt kusliga steg och rörelser från en osynlig i byns gamla prästgård, och vid tjärn långt inne i de västerbottniska skogarna hörde han en gång ett skrik så omänskligt och fasansfullt att blodet nästan frös till is i hans ådror.

Stig Marklund kan beskriva hur poltergeistar skiljer sig från döda som går igen, han ser skillnad på vittror och vanliga gengångare och vet vad som utmärker vålnader på hemsökta platser. Han har studerat och analyserat alla sorters spökerier i Sverige under de senaste 30 åren.

Men han tror inte på dem!

– Det handlar om helt andra krafter, säger Stig Marklund och ler lite hemlighetsfullt, väl medveten om att det han säger strider mot den vedertagna kristna uppfattningen om en annan dimension bortom vår jordiska tillvaro.

Spökena skapas i våra egna hjärnor

– Vad som händer efter döden vet vi fortfarande inte, men jag tror inte att vi kan få kontakt med andevärlden i detta livet. Efter att ha studerat parapsykologi i flera år, är jag numera övertygad om att det vi uppfattar som spöken inte är besökare från andra sidan utan något som hör hemma här på jorden. De skapas i våra egna hjärnor. Men det är

inte alls fråga om hallucinationer eller inbillning. Gengångarna är verkliga och kan ibland ses av flera personer samtidigt.

Spökerier och många andra övernaturliga fenomen som telepati, varsel, förmågan att uppfatta avlägsna händelser eller att se in i framtiden, har en och samma orsak, menar Stig Marklund. Det är alltså vår egen psykiska kraft, det mänskliga medvetandet som kan sträcka sig långt utanför våra kroppar, ibland bortom tid och rum.

– Denna energi, som brukar kallas psi-förmågan, kan även förklara varför varje kultur och tidsålder just har sina speciella övernaturliga väsen. Antikens greker stötte ideligen på centaurer och sfinxer i sin omgivning, i det gamla Kina dyrkades flygande drakar, vampyrerna hör hemma i östeuropa, medan det en gång vimlade av hustomtar, troll, älvor och skogsrån i det svenska bondesamhället. De flesta av dessa skogsvarelser “dog ut” redan i början av vårt århundrade, jättarna försvann redan för mycket länge sedan, trollen, älvarna och Näcken jagades bort vid sekelskiftet, medan skogsrået levde kvar ända fram till 30-talet på sina håll. Den lilla grå tomten höll sig undan ett bra tag, men på senare år ska faktiskt en och annan ha sett honom, sägs det!

Vittorna dansar balett

– Här uppe i Norrland finns egentligen bara en av folktrons gestalter kvar – vittorna som tycks ha övertagit alla de andra varelsers egenskaper och anpassat sig till vår tekniska värld. Än uppenbarar de sig i barns gestalt utanför en sommarstuga. Andra har sett dem dansa balett på väg 92! berättar Stig Marklund och vi följer med honom runt

på en biltur genom Vännäsby och de västerbottniska skogarna där omkring. Han visar en omtalad “vitterstig” nära byn Kyrktjärn, stigen är numera en asfalterad väg och liknar kanske de flesta andra moderna bilvägar i trakten. Men stämningen är gåtfull och trolsk i den ljusa gläntan intill vägkanten, där en kvinna i byn nyligen sett tre gestalter som uppenbarligen inte var av denna världen.

– Hon kom körande en morgon och såg i bilens backspegel tre gamla gummor klädda i svarta, ålderdomliga kläder. Bilföraren tvärstannade och klev ur men då var alla tre var spårlöst försvunna!

– Vittor är övernaturliga varelser som egentligen liknar oss människor, men betar sig mer retfullt och oförutsägbart än vanliga spöken. Nu i rymdåldern har även ett nytt övernaturligt väsen fötts, betonar Stig Marklund. Det är utomjordingen som kommer i sin silvrigglänsande farkost från en avlägsen värld.

– Föreställningarna om människor som kidnappas och förs ombord på ett rymdskepp är påfallande lika gamla tiders berättelser om barn som blivit bergtagna av trollen! Om psi-krafterna är tillräckligt starka kan de framkalla påtagliga bilder av alla dessa olika gestalter och händelseförlopp – som kan tyckas verkliga men egentligen är produkter av våra egna tankar och fantasier.

– Jag tror att spökerier behövs för vår själsliga balans, särskilt i kris-situationer. En död anhörig som visar sig för den sörjande kan ge en känsla av tröst. Det märkliga är att dessa gengångare ofta har så lite att berätta om andevärlden innan de försvinner! Detta tyder på att den välbekanta gestalten har

skapats av den egna minnesförmågan och inte alls är besökare från en annan dimension.

Stig Marklund berättar i bok

I sin bok “Spökerier i Sverige” (Rabén Prisma) har Stig Marklund återgett berättelser om det övernaturliga som han samlat i 30 års tid från hela landet. Här får vi följa med till spökhäus, vitterstigar och till berget där några kor plötsligt uppslukades och försvann in i en annan dimension. Han berättar också om möten med döda anhöriga, om poltergeist-fenomen som fått möbler att flyga omkring, om flickan som såg en behor-nad faun i ett träd och om de kusliga händelserna kring Viroux tjärnen i de västerbottniska skogarna. Tjärnen har sedan långt tillbaka varit känd som en skrämmande och mytomspunnen plats, där väldiga spökgestalter plötsligt framträtt ur tomma intet och böjt sig ner över åskådarna. Ibland har de dansat över den svarta blanka vattenytan som på ett glänsande balsalgolv. Och fruktansvärda skrik har sedan ekat över den ödsliga stranden i skymningen.

– Jag har själv varit med om underliga saker vid Viroux tjärnen, på 70-talet innan motorvägen drogs rakt genom skogen, säger Stig Marklund med en rysning och berättar om det som utspelat sig på denna hemsökta plats. Tjärnen låg på den tiden djupt inne bland granarna, svart, gåtfull och cirkelrund som en urtavla. För att komma dit måste man gå över en spångad myr och vandra länge på smala slingrande stigar i det tätnade skogsmörket.

I boken beskriver en av Stig Marklunds vänner hur han och ett 20-tal andra personer hört ljudet av en koskälla och samtidigt sett en överklig, enorm kvinnogestalt torna upp sig i en öppen glänta vid andra sidan tjärnen. Hennes gång var stel och robotaktig, och alla var därför övertygade om att det var ett gäng busungar som försökte skrämma dem med kvinnokläder upphängda på någon sorts fiffig ståltråds konstruktion. Kvinnan skred fram till vattnet och sedan försvann hon lika plötsligt och oförklarligt som hon dykt upp.

Sällskapet gick snabbt över till den motsatta stranden för att avslöja tricket. Men där fanns inte ett spår av något som skulle kunna förklara den egendomliga synen! När de några dagar senare återvände till den plats där

Kyrkoherde Stig Marklund hemma i Vännäs med sin bok “Spökerier i Sverige”.

jättekvinnan visat sig, blev de återigen stående förstummade. Stranden var totalt förvandlad. Istället för den ljusa gläntan fanns här bara tät, mörk granskog!

En augustikväll 1972 gick Stig Marklund till Viroux tjärnen tillsammans med några bekanta för att utforska de underliga fenomen som hans vän råkat ut för.

– Enligt sägnen kommer inga vålnader förrän fladdermössen visat sig tre gånger, men efter det kan vad som helst uppenbara sig. Vi gjorde upp eld på den öppna plats där man ofta suttit och väntat på spökerierna, timmarna gick och skymningen föll men ingenting hände. Vi började skoja bort det hela och blev alltmer övertygade om att det bara var gamla vandringshistorier vi hört om Viroux tjärnen. Men så syntes en fladdermus över det mörka vattnet. Den försvann och kom tillbaka en andra, sen en tredje gång.

– Stämningen blev alltmer laddad, det kändes verkligen kusligt! Alla ryckte till när ett plötsligt skrik ekade över tjärnen. Det var ett omänskligt, skärande ljud som verkligen skar genom märg och ben! Ljudet kom från den motsatta stranden, ungefär där min vän sett den underliga kvinnogestalten. Men det fanns ingen där och vi kunde inte heller upptäcka någon människa i närheten av oss, minns Stig Marklund.

– Då hördes skriet återigen två gånger från den tomma stranden på andra sidan. Det var fasansfullt, som i dödsångest! Strax efteråt kom en tung

duns och ett svagt stönande några sekunder senare. Det lät som om någon slagit med en kraftig träpåk mot en stubbe. Eller var det ett människohuvud som krossades? Än idag vet jag inte vad som orsakade de hemska ljuden. Men den gången kunde vi inte komma ur skogen fort nog!

Starka känslor lagras i omgivningen

Det som Stig Marklund då uppfattade som ett kusligt besök från andevärlden, förklarar han idag på ett helt annat sätt med parapsykologins hjälp.

– Mycket talar för att psykisk energi, starka känslor som hat, sorg eller skräck lagras i omgivningen, i naturen eller i väggarna på ett hus. Kanske hade något dramatiskt hänt just vid Viroux tjärnen, t ex ett mord, ett självmord eller en tragisk olycka, som kan ha gett ett slags “avtryck” just där. Det sägs ju att det för flera hundra år sedan ska ha bott en man vid tjärnen, som blivit galen och huggit ihjäl hela sina familj med yxa...

– I typiska spökhäus visar sig gengångaren ofta på en viss plats i ett rum och upprepar exakt samma rörelser och handlingar om och om igen, som om en film ständigt kördes i repris. Jag tror att det sedan är åskådarnas mottaglighet och egna förväntningar som aktiverar denna lagrade energi. Därför framträder spökeriet antagligen bara när någon besökare är i närheten, “filmen” visas

inte utan publik, så att säga!

Eftersom Stig Marklund nu är övertygad om att rastlösa vålnader och helvetiska demoner är något som framkallas av oss själva, har han inget emot att besöka Vännäs mest omtalade spökhush, Kyrkstugan. Huset, som numera är församlingshem, var förr byns prästgård. Han själv och flera andra upplevde åtskilliga mystiska händelser där på den tiden han tjänstgjorde i Bjurholms kyrka.

Okänd skakade dörren

– Det var i november 1993 och jag tänkte gå hit för att förbereda konfirmandlektionerna. Jag visste att alla hade slutat för dagen och jag skulle vara helt ensam i huset. Jag stack nycklarna i låset men hejdade mig, eftersom jag till min förvåning hörde steg närma sig hallen, från expeditionen. Märkligt, det lyste inte i några fönster. Men sedan tänkte jag att det nog var vaktmästaren som satt kvar och arbetade med gravregistret, hans datorskärm syntes ju bra i mörkret.

– Jag väntade att han skulle komma och släppa in mig. Stegen gick fram till dörren, men istället för att öppna tog någon tag i låsets vridskiva och skakade dörren våldsamt så att det ekade i hela huset! Jag kände mig obehaglig till mods och undrade vem det kunde vara som betedde sig så konstigt.

Stig Marklund låste till slut upp dörren och steg in. Det var mörkt och tyst i hallen – och helt tomt! Han tände alla ljus, ropade och genomsökte alla rum. Men vare sig på expeditionen eller någon annanstans såg han spår av

inkräktare.

– Alla fönster var stängda, och det var fullkomligt otänkbart att den som nyss skakat i dörren så snabbt och ljudlöst kunnat försvinna från huset!

Vi stiger in i den gåtfulla Kyrkstugan, ett högt vackert trähus som lyser i hjärt rött och vitt mot den skarpa klara hösthimlen. Några steg hörs inte, även denna gång är huset öde och tomt, rummen ligger i en stilla gråaktig dager.

Även andra har upplevt mumlande röster, hårda sparkar och steg som gått från hallen uppför trappan utan att en enda människa synts till, berättar Stig Marklund. Dörrar har smällt igen oförklarligt, någon har stökat omkring i tomma rum och en körmedlem såg en kväll en genomskinlig varelse komma uppför den hundraåriga lilla spiraltrappan i husets bortesta hörn.

– Ingen har ännu fått reda på vad som orsakat alla dessa märkliga händelser. Antagligen är det våra egna psykiska krafter som framkallar spökerierna och de återkommande stegen, menar Stig Marklund.

Är det en gammal predikant som vankar av och an?

Eller finns det kanske ytterligare en förklaring? Det skulle man kanske kunna tro när blickarna fastnar vid den kusliga tavlan längst borta i stora salen. Ett porträtt av en respektingivande men dyster gammal man i prästkappa, målat i ett egendomligt självlysande blekt ljus, men med halva ansiktet täckt av oro- väckande svarta skuggor.

Det är den legendariske predikanten Gustav Lundgren, som var känd i

När Stig Marklund stack nyckeln i låset en eftermiddag hördes steg närma sig och dörren skakas om häftigt. Men ingen fanns därinne!

trakten för sin asketism och stränga, gammalkyrkliga levnadssätt. Han ansåg det syndigt och flärdfullt att synas på bild, vare sig det gällde målningar eller fotografier. När man ville måla hans porträtt vägrade han sitta modell.

– Någon lyckades ändå ta en bild av honom i smyg och sedan målades porträttet efter fotot. Jag tror inte han någonsin han se tavlan innan han gick bort 1935, berättar Stig Marklund.

Vem vet, kanske är det den gamle predikanten som vandrar av och an här i Kyrkstugan, och rasar över porträttet som målades mot hans vilja?

Spöket på kyrkogården

Snön viner över kyrkogården och klockan närmar sig midnatt. Bland gravstenarna och de knotiga svarta korsen rör sig en mörk gestalt, en gammal kvinna i ålderdomliga kläder vandrar över gravarna, en besökare från det förflutnas kyrkogård. Hennes tid i vår dimension är begränsad, när den är förbi klättrar den gamla över den höga muren med fjäderlätta steg – och försvinner. Men nästa natt är hon tillbaka,

på samma tid och plats...

Berättelsen ser ut att kunna vara hämtad ur någon sägensamling från 1800-talet. Kyrkogårdsspöket som verkligen är Vålnader med stort V och satte skräck i gångna tiders nattvandrare, tycks bli alltmer sällsynta i vår tid. Spökande datorer, gengångare i sjukhuskorridorer eller grå varelsor i avancerade rymdskepp berättas det om då och då. Men ingen tror

längre på den som sett en genomskinlig skepnad eller ett benrangel kliva omkring bland gravarna kring 12-slaget.

Arne Lindström, 73, tidigare skolstyrelsens ordförande i Vännäs i Västerbotten, är en man som tycks stå stadigt med fötterna på jorden. Det är svårt att föreställa sig att han skulle ha inbillat sig den gamla kvinnan som han såg vid Vännäs kyrka, när han var på väg

hem från ett sent sammanträde i Umeå. Men han kan fortfarande inte förklara det underliga händelseförloppet, där ingenting tycks stämma.

Han tar oss med till den vita kyrkan i Vännäsby, en klar och kylig septemberkväll. Stillheten och tystnaden är fullkomlig på den vackra kyrkogården som är högt belägen med utsikt över den glittrande Umeälven, gravarna följer ett böljande landskap av gröna kullar ner mot vattnet. Den låga kvällssolen får stenar och kors att kasta långa svarta skuggor över gräset. Stämningen är vemodig och säregen, men detta är ingen spöklik plats att vara på. Inte ännu...

– Det var en sen kväll den 20 maj 1963, berättar Arne Lindström. Jag hade suttit i ett möte i Umeå om planeringen av en viss utbildningslinje. Det hade dragit ut på tiden och när skolans rektor, en kommunalman och jag äntligen var på väg i bilen hem till Vännäs var det nästan midnatt.

Vintern hade hållit i sig länge det året, och den natten bröt ett riktigt oväder ut och snön vräkte ner.

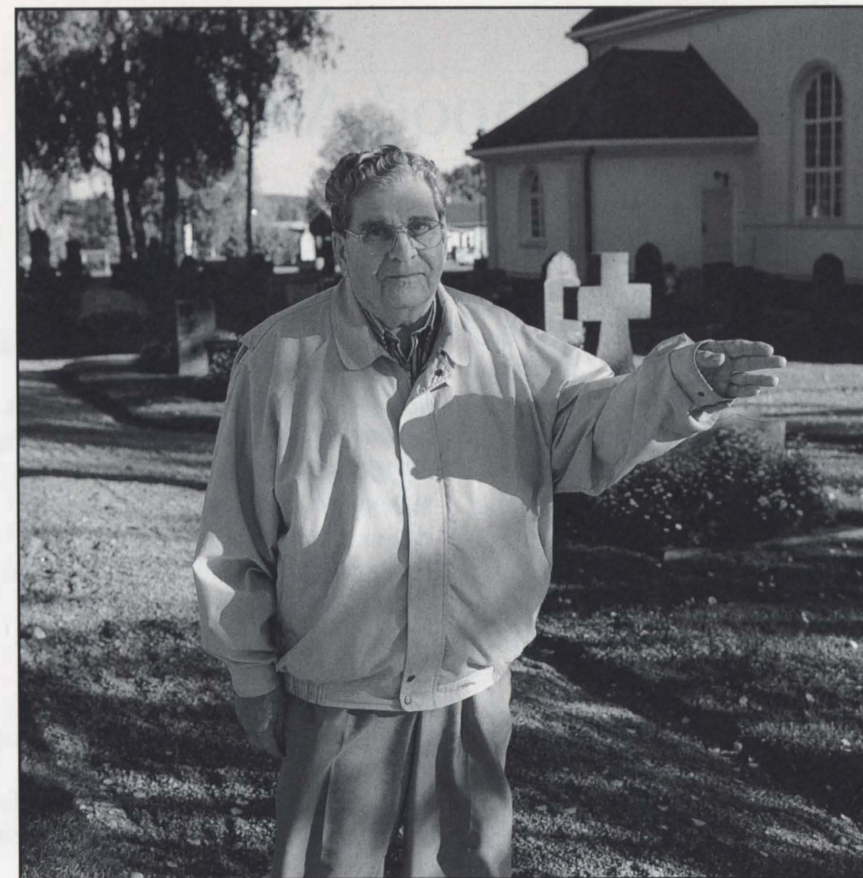
– När vi närmade oss Vännäs kyrkogård slog kyrkans klocka tolv. Jag minns att vi började skoja något om att "nu är spöktimmen slagen". Men ingen av oss blev särskilt uppskrämd, eftersom vi inte trodde på spökerier.

Men något fick ändå Arne Lindström, som körde, att plötsligt haka till. Det var något som rörde sig inne bland gravarna! I mörkret, intill en av de ljusa marmorstenarna syntes en kolsvart böjd gestalt vandra omkring.

– Jag undrade vem det var som besökte en anhörigs grav mitt i natten i detta väder. De andra hade också sett henne och vi blev alla tre vittne till det underliga som sedan hände.

– Medan vi sakta körde längs kyrkogårdsmuren kom den mörka gestalten gående i riktning mot oss. Det var något överkligt över det hela. Vi såg en gammal kvinna klädd i i svart huckle och en fotsid svart kappa, kläderna såg uråldriga ut. Hennes ansikte var mycket blekt och lyste vitt i mörkret. Jag kände mig alldeles kall.

– Förstummade såg vi sedan alla tre hur den gamla böjda kvinnan med ett raskt språng kliva över muren, som just där är flera meter hög! Sedan gick hon i snöyran längs vägen i riktning mot

Arne Lindström på kyrkogården vid Vännäs kyrka där han sett en gammal kvinna vandra omkring en natt.

Vännäs.

Alla kände sig uppskakade och ingen ville stanna för att se gestalten på närmare håll, utan vi körde hem så fort vi kunde.

Arne Lindström försökte sedan ta reda på om någon visste vem den egendomliga svartklädda kvinnan var. Det visade sig att flera andra också hade sett henne och även talat med henne. De hade lagt märke till att hennes språk var mycket ålderdomligt. Men ingen visste vem hon var eller varför hon vandrade på kyrkogården på nätterna.

– Ett år senare, en juli-eftermiddag, körde jag åter förbi Vännäs kyrka och såg kvinnan igen. Hon vandrade omkring på samma ställe där jag tidigare sett henne, vid några gravstenar på slutningen ner mot älven. Hon var klädd i likadana svarta kläder, huckle och fotsid kappa. Så här i solljuset kände jag mig modigare och stannade för att utforska vem hon var.

– Jag slogs precis som förra gången av hur sjukligt vit hon var i

ansiktet och känslan av överklighet var ännu starkare i dagsljus. Som sist rusade hon över den höga muren med ett språng!

Arne Lindström gick ur bilen, närmade sig kvinnan och frågade: "Ni är ute och går här på kyrkogården?"

– Hon svarade: "Ja, sen jag mjölkat korna brukar jag gå hit för att se till min mans grav." Jag undrade då varför hon klättrade över stenmuren. "Jag brukar gå den vägen", sa hon och berättade sedan att hon bodde i Tväråbäck. Eftersom det är långt dit erbjöd jag mig att skjutsa henne. "Nej tack, jag går hellre", blev svaret. Talet var verkligen gammalmodigt.

Arne Lindström gick tillbaka till bilen och körde iväg. Han såg henne tydligt gå längs vägkanten i backspegeln.

– Sedan tittade jag till på trafiken och i nästa ögonblick var kvinnan spårlöst försvunnen!

– När jag senare gjorde efterforskningar i Tväråbäck, fick jag veta att någon sådan kvinna inte fanns där!

Right Livelihood Award

Prisgivare som själv borde ges pris: Vithal Rajan

Indiern Vithal Rajan är medlem av den jury som utsetts årets Right Livelihood Award-pristagare, och han fanns vid sidan av Jakob von Uexkull, när namnen på prisgagarna år 2000 tillkännagavs vid en presskonferens i UDs pressrum den 5 oktober.

Rajan viftar blygsamt bort tanken att han själv skulle vara värd priset, när Sökarens reporter antyder detta. Däremot säger han med stor övertygelse att Jakob själv borde belönas – om det inte förhindrades av att Jakob ständigt sitter med i juryn.

– Och han leder den på ett utomordentligt sätt, säger Rajan också och förklarar att Jakob aldrig styr men stöder, så att varje jurymedlem verkligen får komma till tals och så att hela juryn kan enas om och helhjärtat ställa upp bakom dem som slutligen väljs bland de många föreslagna kandidaterna.

Och så säger Rajan, som del i svar på en av Sökaren tidigare ställd fråga, att ett sådant jurymöte är ett slags andlig sammakomst, som ger honom själv ett riktigt andligt "lyft", såsom en djup meditation eller en gudstjänst kan göra. För där finns bara ren välvilja, äkthet i vision och kraft i handlingen såsom det bara kan vara när våra egon står tillbaka för vårt djupare jag, menar han.

Sökarens reporter hade under presskonferensen ställt frågan om inte prisjuryn övervägt att uppmärksamma det faktum att det är människors låga andliga medvetenhet som är orsaken till förtryck, orättvisor, profithunger, krig och miljöförstöring och att det är ur en högre andlig/etisk medvetenhet som idealister arbetar för att motverka det destruktiva och lindra följderna av det. Samtidigt som man, syns det, kämpar mot symptomen och inte inriktar sig på själva roten till det onda – bristen på andlig medvetenhet/godhet. För den andligt medvetna, den

kärleksfulla, människan är det naturligt att göra väl – mot andra och mot sig själv. Borde inte någon, som klargjort dessa viktiga inre samband, frågade jag, och kanske bevisligen "omvänt" människor från villfarelsen att yttre makt och vinning på andras bekostnad ger lycka, till insikten att lycka är en följd av rätt (kärleksfullt) tänkande och handlande, uppmärksammas med ett pris?

Jakob hade svarat att vissa pristagare och deras organisationer nog redan varit exempel på just detta och gjort det tydligt även i ord, i deklaration av en livssyn, medan andra, egentligen alla pristagare, indirekt var levande exempel på samma övertygelse.

– Men visst, menade Rajan, det kan behöva tydliggöras att ett andligt/kärleksfullt sätt att leva verkligen skänker en själv tillfredsställelse också.

Därför nämner han också den lycka, det lyft han själv känner i de sammanhang där äkta kärleksfullhet, solidaritet och ansvar råder. Och för övrigt, med insikten om att allt och vi alla hänger samman blir omsorgen om helheten en naturlig följd.

Så även några ord om hur Vithal Rajan själv drar viktiga strån till den goda stacken, bygget av en bättre värld.

Vithal Rajan lämnade en hög post i ett kemiskt företag för att göra något mer meningsfullt och började bland annat med fredsfrämjande arbete. Han var också drivande kraft i utvecklande av ideella frivilligorganisationer, och blev även lärare vid universitetet i Bradford, England. Detta universitet var på dåvarande premiärministern Harold Wilsons initiativ det första universitet i världen som hade freds forskning som ett studieämne. När demokratin i Indien under en tid såg ut att vara allvarligt hotad – undantagstillstånd var på väg att proklamerats – reste Vithal Rajan tillbaka till sitt hemland för att engagera sig i arbete för att säkerställa de grund-

läggande mänskliga rättigheterna. Han arbetade också för de fattigaste och mest föraktade och utstötta. I Deccan grundade han en organisation för social utveckling och är nu också drivande kraft i två andra organisationer, där man bland annat har ett slags "alternativ" bank för landsbygdsbor och verkar för alternativ energi, sol- och vindkraft, som särskilt gynnar de fattigaste. Odling utan gifter är ett annat viktigt område som Vithal Rajan och hans organisationer arbetar för.

Och naturligtvis ligger Right Livelihood Foundation hans hjärta nära och får mycket av hans energi.

Pristagare 2000

Den etiopiske forskaren Tewolde Berhan Gebre Egziabher får priset för att han varit en framgångsrik talesman för u-ländernas rätt till biologisk mångfald och sina egna genetiska resurser och de fattiga ländernas biosäkerhet i samband med genmanipulerade organismer.

Den indonesiske juristen och människorättsaktivisten Munir belönas för mod och hängivenhet i kampen för mänskliga rättigheter och för sitt arbete att underkasta den indonesiska militären civil kontroll.

Miljöaktivisten Birsell Lemke belönas för att hon i många år engagerat sig för att både hennes hemland Turkiet och andra länder ska upphöra med cyanidbaserad utvinning av guld.

Den amerikanske växtgenetikern Wes Jackson hedras för att han i tjugo år teoretiskt och praktiskt har arbetat för ett jordbruk baserat på perenna grödor som förenar hög avkastning med ekologisk hållbarhet.

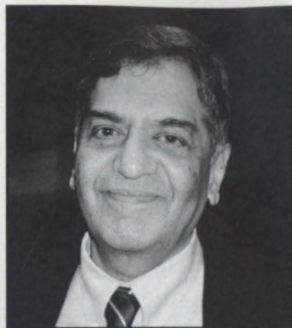

Foto: Åsa Freij

Adress SÖKAREN
Box 10
663 21 SKOGHALL
Telefon 054-51 89 00
Fax 054-51 89 02
E-post red@sokaren.se
Postgiro 70 60 47-8
Bankgiro 372-8128
Hemsida på Internet www.sokaren.se

Redaktör och ansvarig utgivare Sven Magnusson

Prenumeration Helår (6 nr) 250:-
Halvår 150:-

Annonser Ring för prislista

Tryckeri Wallin & Dalholm
Lund

ISSN 0038-0504

INNEHÅLL:

Viveka Lindgren:
"Spökrästen" 2

Viveka Lindgren:
Spöket på kyrkogården 4

Åsa Freij:
Right Livelihood Award 6

Nils-Olof Jacobson:
Sven Türck och det dansande bordet 8

Nils-Olof Jacobson:
Psi-spåret 11

Erland Lagerroth:
Ken Wilbers magnum opus 12

Gulli Bergvall:
Moderåldern existerade också i Norden 16

Eskil Svensson:
Den obörliga bakgrunden 27

Göran Brusewitz:
"Högskolans lågvattenmärken"? 28

Göran Brusewitz:
Vetenskapare utforskar healing 32

Kerstin Stina Carlsson:
Det gudomliga skådespelet 34

Kerstin Stina Carlsson:
Den kosmiska kreativa principen 36

Bengt Petersen:
Livsfragment 39

Vi är klokare än skeptikerna – eller hur?

Göran Brusewitz rapporterar från en debatt på Stockholms Universitet om boken "Högskolans lågvattenmärken". Sällskapet för Parapsykologisk Forskning, där Göran är ordförande, vill ha ett samarbete med skeptikerna i föreningen Vetenskap och Folkbildning, VoF, där en av bokens två redaktörer, Sven Ove Hansson, sedan många år är en central gestalt. Göran vill därför tona ner de betydande åsiktsskillnaderna mellan de båda föreningarna och trycka på vad som kan vara gemensamt. Så han ser så positivt som möjligt på skeptikerna i VoF.

Ett problem med skeptikerna är enligt min mening att de är fast rotade i en bild av verkligheten, som inte ger plats för några paranormala fenomen. På sista sidan undersöker jag hur man skall kunna förstå skeptikerna, som för mig framstår som – ifråga om det gränsvetenskapliga och paranormala – irrationella personer med en känsloläst bindning till en nu förlegad verklighetsbild.

Nils-Olof Jacobson skriver om en bok med märkliga fotografier, som för mitt öppna sinne framstår som med stor sannolikhet äkta.

När det gäller paranormala fenomen, tror jag inte på den inställningen som säger att man endast skall fästa avseende vid vetenskapliga experiment, vilka måste vara hundra procentigt vattentäta för att kunna

beaktas. Jag menar att man bör kunna studera även populärvetenskapliga framställningar och journalistiska och personliga redogörelser – samt fotografier. Om man gör det och använder sitt sunda förnuft, utan att falla tillbaka på fördomar, så ser man ganska lätt att paranormala fenomen finns.

Men i den vetenskapliga världen är övertygelsen att dagens naturvetenskapliga världsbild är orubblig mycket stark. Så vetenskapare, och många andra, värjer sig mycket bestämt mot rapporter om fenomen som inte passar in i dagens vetenskapliga världsbild.

För att detta årets sista nummer, som också är en språngbräda till nästa år, skulle kunna omfatta 40 sidor, har en av våra läsare generöst ryckt in med en gåva på 5.000 kronor.

Vi hoppas nu att de allra flesta av våra gamla läsare vill vara med oss ännu en tid. Jag tycker att mycket av värde för allvarliga sökare finns att läsa i denna tidskrift – år efter år.

Om detta fönster mot viktiga delar av världen stängs, blir det mörkare och svårare att orientera sig. Sanningar kommer att förbises och galna tunnor stå fritt utställda utan att någon försöker flytta undan dem.

Ett inbetalningskort för prenumeration medföljer numret.

Så vi ses väl år 2001?

SM

Till våra läsare: skicka oss gärna era kommentarer till innehållet i detta nummer – till Box 10, 663 21 Skoghall, fax 054-51 89 02 eller e-post red@sokaren.se. Några av synpunkterna från läsekretsen kan komma att publiceras.

Ett kapitel ur spiritismens historia: Sven Türrck och det dansande bordet

I Köpenhamn levde en fotograf vid namn Sven Türrck. Någon biografi över honom har jag inte funnit. Enligt *Billedbasen*, det danska nationalarkivet av digitaliserade bilder, föddes han "ca 1897" och dog 1954. I arkivet upptas drygt 120 av hans bilder, mest Köpenhamnsmotiv. Han hade hustru och en hund; om barn finner jag ingen uppgift.

Sven Türrck var tydligen en aktad yrkesman och gav bl.a. ut en fotografisk lärobok. För eftervärlden är han känd mest för en bok inom ett helt annat område, *Jeg var dus med aanderne*, 1945 (1).

Sven Türrck var intresserad av vad som kallas "psykiska fenomen". 1939 ville han för en engelsk tidning göra ett bildreportage om Anna Rasmussen Melloni. Hon var vid den tiden ett omskrivet spiritistmedium. Han tänkte på en upplevelse i ungdomen:

"Som Dreng overværede jeg en Borddans hos en Bondemand, der ikke kunde skrive sit eget Navn; føruden mig var hans lidt aandsvage Datter plus en Nabokone til Stede, og jeg konstaterede det Faktum, at Møblet baade dansede og svævede. Jeg tillagde ingen af Deltagerne større Evner til at bluffe og tænkte: her er 'Hekseri' udelukket; naar den saakalde Videnskab trods alt fornægter et Fænomen som dette, maa den have en plausibel Grund. Af Dumhed kan den ikke gøre det. Fænomenet er saa uhyre tilgængeligt, at man ved Selvsyn kan overbevise sig."

Intervjun med Anna Melloni väckte Türrcks intresse för att vidare studera "de parapsyckiske Foreteelser, som Videnskaben i det store og hele benægter, og som Folk i Almindelighed slet ikke fatter".

Dansande bord...

Türrck arrangerade en seans-cirkel med två "husmedier", Anna Melloni och Børge Michaelsen. Andra medier förekom enstaka gånger. Efterhand verkar Børge Michaelsen ha blivit det viktigaste mediet, i varje fall vad gäller de fysiska fenomenen. Man träffa-

des två gånger i veckan i Türrcks ateljé, samlade omkring ett stort arbetsbord som vägde 35 kg.

Stämningen vid mötena hölls lätt-sam. "Vi passerede og kvad livelige Sange; vort Samvær var uden religiøst Anstrøg og kun tænkt som rent tekniske Forsøg paa at opnaa Telekinesie og Levitation – to Fenomengrupper, det er særligt egnede for Fotografering. – Jeg anbragte tre Kameraer i forskellige Vinkler, saa det ene altid viste noget bag om Motivet, det andet under og det tredje over". Kamerorna var försedda med blyt och gemensam fjärrutlösning.

I första delen av boken berättar Türrck livligt om vad som hände vid seanserna. Efter tjugo möten med "de sedvanlige Bankninger og en del Spejlskrift" började saker hända. Stolar och andra föremål rörde sig av sig själva på de märkligaste sätt, ibland ut i korridoren och tillbaka. Deltagarna kände beröring av "kolde Hænder". En citra spelade av sig själv, även när den lades i en tillsluten låda. Kamerorna kunde utlösas utan att avtryckaren rördes.

Den 10 mars 1940 började äntligen "borddans", som sedan upprepades i många variationer. Man försökte med livliga sånger få bordet att utföra önskade rörelser. 17 april var bordet tydligen på särskilt gott humör. Strax efter seansens början "gled Bordet ud gennem de aabenstaaende Fløjdøre till Ateliet, foran Deltagerne, og her dansede og bevægede det sig over hele det 5x10 m store Gulv. Vi satte os nu allesammen lidt efter lidt op paa Bordet, der med God Fart gled fra den ene Ende af Rummet til den anden, for af og til at dreje saa hurtigt rundt om sin Akse, at Deltagerne slyngedes af. En enkelt Gang befandt der sig seks Mennesker paa det livligt vandrende Møbel."

Türrcks önskan var att få bordet att sväva fritt så pass länge att det kunde fotograferas. Det lyckades senare under våren; några av bords- och stolslyften visas i bilderna 1-6, med Türrcks egna bildtexter.

1. Bordet gaar for første Gang helt frit af Gulvet i faa Sekunder (ca. 50 Centimeters Løftning). Dets Kanter og Ben er polstret for at undgaa Støj og Stød. De er præpareret med Fosfor, for at man i den stærkt nedsatte Belysning kan følge Bevægelserne.

2. Det 35 kg tunge Bord hæver sig omkring 60 Centimeter, det hænger og vugger nogle Øjeblikke som et Skib paa Søen, hvorefter det langsomt gaar ned paa alle fire Ben. Deltagerne er under disse Seancer forsynet med Fosforbaand om Pande og Haandled for Kontrollens Skyld, da en Del af Eksperimenterne foregaar i Mørke eller dæmpet Lys.

Så fortsatte det med otroliga prestationer av bordet och stolarna, ibland synnerligen komiska. Förutom borddansen "optraadte forskellige Intelligenser, dels ved Trance, dels gennem Bankning med Alfabet, Psykograf eller Automatskrift. De blev beskrevet av de Clairvoyante i Kredsen."

Genom mediet Anna Melloni intervjuar Türrck "Dr. Lazarus" och andra "andar". Türrck ger inte mycket för dessa intelligenser och finner "andarna" visa en låg andlig utveckling. Han förblir inte länge intresserad av den spiritistiska tron; han vill dokumentera de fysiska fenomenen. Förutom borddans vill han fotografera levitation: att mediet ska lyftas upp i luften.

...och flygande medium

En kväll blev seansen särskilt livlig: "...pludselig blev alt i Stuen helt tosset. Stolerne dansede og hoppede...Det blæste en kold Vind om os...Vi knagfrøs... Vi hørte direkte Stimmer, baade Tale og Fuglerøster; de udgick fra Midten af Stuen; vi kunde lokalisere Stedet nøjagtigt ved at bevøge os rundt og lytte.

...Støjningen var animeret. Og saa skete det: Mediet hang oppe under Loftet!

Effekten var saa voldsom, at vi alle var grebne. Jeg, der stod med Udløseren til de tre Kameraer, gik saa stærkt op i Sceneriet, at jeg glømt at udløse. –"

Vid några följande seanser lyckades Türrck behålla fattningen nog för att fotografera med mediet mer eller mindre svävande; se bilderna 7-11.

Fusk?

I andra delen av boken försöker Türrck förklara vad han har upplevt. Han diskuterar mediernas ärlighet; Anna Melloni hade ju, liksom den berömda Einer Nielsen, vid kontrollerade försök beslagits med fusk (2). Türrck kunde i sin egen krets avslöja ett par gästande medier som fuskare. Han spekulerar över tänkbara mekanismer bakom fenomenen, och på jakt efter en helhetssyn förlorar han sig i invecklade teorier.

Kan vi lita på Türrck? I boken återges intyg från fem danska fackmän, däribland rektor och en lärare vid Dansk Fotografisk Fagskole, att "Der er, saa vidt vi kan se, ikke anvendt nogen Art af fotografiske Tricks ved de fremlagte originale Negativer." – Jag vet inte vilka möjligheter Türrck kunde ha haft att lura sina kunniga kolleger; på 1940-talet fanns i varje fall inte några digitala hjälpmedel att manipulera bilder.

Professorerna Plum och Holmberg

Förutom de fasta deltagarna i Türrcks cirkel deltog mer eller mindre frekventa gäster. Den danske medicinprofessor Preben Plum deltog flera gånger men fick bara en gång uppleva ett övertygande fenomen (3). Litteraturprofessor Olle Holmberg i Lund ägnar ett kapitel åt Sven Türrck i sin bok *Den osannolika verkligheten* (4). Han deltog bl.a. i en seans 31 januari 1947, alltså ett par år efter att Türrcks bok hade utkommit. Olle Holmberg behövde använda hela sin tyngd för att få det på två ben lyfta bordet att långsamt återgå till golvet.

Under samma seans, berättar Holmberg, gick deltagarna "in i ett annat, mindre rum där det stod en del lätta småbord...Jag tog i ett av dem för att flytta undan det: det hade blivit tungt. Antingen detsamma eller ett annat bord, jag minns inte vilket, sköts som av en osynlig kraft mot min hustru och trängde henne mot en vägg så hon blev rädd".

Andarna tar över

Ett kapitel i Türrcks bok heter *Aanderne som Gangstere* och skildrar hur kraftiga fysiska fenomen utanför de planerade seanserna började förekomma allt mer intensivt i hans bostad. De störde nattsömnen för honom, hustrun och hunden. Alla tre reagerade med häftig hjärtklappning och hög puls, Türrcks egen kunde vara upp till 150 i en kvart. "Naar den slog højst, var Spektaklet ogsaa paa Toppunktet".

Türrck insåg att han inte längre hade kontroll över vad som hände. Vid den tiden var Türrck fortfarande i viss mån sympatisk till andehypotesen, men började allt mer tro att han själv undermedvetet var upphov till fenomenen. Han riktade då hela sin viljekraft på att fenomenen skulle upphöra i hans lägenhet, vilket de också så småningom gjorde så familjen fick nattro. – Olle Holmberg spekulerar att upphetsningen kring seanserna blev en för stor påfrestning på Türrcks hjärta och bidrog till hans för tidiga död vid ca 57 års ålder.

Türrcks seanser följer ett mönster som också andra har beskrivit, även om få andra har rapporterat lika våldsamma fenomen. Den som vill åstadkomma fysiska fenomen behöver en grupp trogna deltagare som är villiga att träffas för koncentrerat arbete minst en gång i veckan under lång tid, upp till flera år. Det börjar med knackningar och andra ljud samt olika mediumistiska meddelanden. Efter en tids tålmod och ihärdighet kan man plötsligt nå ett nivå med mer intensiva fysiska fenomen. De kan sedan börja leva sitt eget liv, så att gruppen inte längre har kontroll över vad som händer.

3. Billedet viser Bordet svævende i god Højde vandret, som jeg havde udbedt mig.

4. Den samme Situation som paa foregaaende Billede, men taget med lavere Kamerastilling for at vise, hvad der eventuelt foregaar under Bordet.

5. Her bevæger Stolen sig, som jeg havde udbedt mig, roligt hen over Forsamlingen.

"Andarna" tar över.

Sådana försök kan göras helt utan tro på andar. Brookes-Smith ger förslag för den som vill åstadkomma psykikinesi. Man kan börja med borddans, men så snart man får påtagliga fenomen bör man lämna den – annars kan man få okontrollerbara och eventuellt riskabla fenomen. I stället bör gruppen försöka under kontrollerade former påverka en enkel apparat, som beskrivs i artikeln (5). I en mer religiöst inställd grupp blir stämningen och fenomenens karaktär annorlunda men principen verkar vara densamma; ett exempel är den engelska Scole-gruppen (6).

6. Børge Michaelsens Stol gør sig fri og bevæger sig op. Mediet 2 for Enden af Bordet staar op, fordi hennes Stol bestandig drejer sig rundt paa eet Ben, og paa den Maade hindrer hende i at sidde. Som det saaledes fremgaar, er Kræfterne i Stand til samtidig at organisere Fænomenerne flere Steder.

7. Alt i Stuen vandrer paa en Gang. Den tunge Récamier, Bordet og alle Stoler forlader deres Plads til Trods for, at man sidder paa dem. Deltagerne forsøger at holde eller bjerge deres Stole. Mediet lander halvt bevidsløs paa Bordet efter en Levitation.

8. Mediet trækkes op af usynlige Kræfter. Min Hustru søger at holde ham fast, bemærk det synlige Træk opad og Mediets udstrakte Hand, som slet ikke støtter.

Dimensionsgenombrott?

Min världsbild innehåller möjligheten av levande väsen i andra dimensioner. Utifrån den har jag inte svårt att tänka mig att

psykokinesi ibland kan vara en form av *dimensionsgenombrott*. Den intensiva, känsloladdade stämning som råder i gruppen kan tänkas underlätta en kontakt över dimensionsgränsen.

Vilken nivå kontakten får avgörs då av gruppens inställning. En profan grupp kan tänkas lättast få kontakt med väsen som saknar intresse eller förmåga att meddela sig på annat sätt än genom "spökerier". Sådana kallas på tyska *Poltergeist*, "bullerande". En mer andligt-religiöst inställd grupp kan tänkas få kontakt med väsen på högre andlig nivå, som kan kommunicera nyanserat, i ord eller bilder. Deltagarna i Scole-gruppen var övertygade om kontakt med levande väsen i en annan dimension. Tolkningen av fenomenen blir till slut en trosfråga.

Somliga fysiker intresserar sig för begreppet *parallellvärldar*, som kan beskrivas i fysikaliska termer (7). Vissa paranormala upplevelser kan då ses som tillfälliga glimtar av en parallellvärld, ett annat sätt att beskriva dimensionsgenombrott.

Själv har jag under årens lopp några gånger upplevt mer eller mindre kraftiga fysiska fenomen (8). De är bland det mest fascinerande i parapsykologin, och bland det svåraste att fånga in i laboratorieförsök. En intensiv och laddad stämning i gruppen verkar vara nödvändig för att få livliga fenomen. Man kan då inte samtidigt vara kritiskt iakttagande. Türck var ambitiös med sina tre kameror. Tyvärr är bara några av hans många bilder publicerade i boken. Hans negativ tycks vara försvunna, liksom en film han gjorde. Scole-gruppen visar dock att det med tålmod och ihärdighet också i vår tid förefaller vara möjligt att demonstrera och dokumentera påtagliga fysiska fenomen.

Sista ordet får Olle Holmberg, som citerar fritt efter kung Claudius i Hamlet:

Upp flyga borden, tanken stilla står.

Litteratur

1. Sven Türck: *Jeg var dus med aanderne*. København: Steen Hasselbalchs Forlag, 1945. (Förlaget finns inte längre.)

2. Jens Laigaard: Det tredje selskabs storhed og fald. www.skeptica.dk/arkiv_dk/p_9701_1.htm. (Det danska parapsykologiska sällskapets historia 1905-95, sedd ur skeptikerperspektiv.)

3. Preben Plum: *Mystik, Mirakler og Videnskab*. Danmark: Centrum, 1982, s. 118-20.

9. Mediet løftes af sin Stol og nærmer sig Loftet, hvorefter han lander i Favnen paa Damen længst till venstre, roligt, let og lydløst.

10. Mediet tages hurtigt op (Levitation). Eksposition 1/25 Sekund.

11. Mediet trækkes ind over Kredsen og lander kort efter lydløst siddende paa sin Stol.

4. Olle Holmberg: *Den osannolika verkligheten*. Stockholm: Aldus/Bonniers, 1970, s. 143-51.

5. C Brookes-Smith & D W Hunt: Some experiments in psychokinesis. *Journal of the Society for Psychical Research* 45, 265-81, 1970.

6. Nils-Olof Jacobson: Tidkrigare i England? *Sökaren* 3/1999, 25.

7a. Ronald A Bryan: What can elementary particles tell us about the world in which we live? *Journal of Scientific Exploration* 4:2, 257-74, 2000.

7b. Robert D Klauber: Modern physics and subtle realms: Not mutually exclusive. *Journal of Scientific Exploration* 4:2, 275-9, 2000.

8. Nils-Olof Jacobson: Flygande tefat? I *Svensk Parapsykologi*, Stockholm: Stiftelsen John Björkhems Minnesfond, 1998, s. 46-50. (Översiktsartikel med flera referenser.)

Nils-Olof Jacobson

PSI-SPÅRET

Vetenskapligt obevisat, praktiskt användbart

Värmlänningen Göte Andersson upptäckte 1987 ett fenomen som kallas *psi-spåret*. Det har beskrivits i *Sökaren* (1). Nils-Olof Jacobson och Jens Tellefsen utforskade psi-spåret i en serie försök tillsammans med Göte, och publicerade en artikel i en engelsk facktidskrift 1994 (2).

Psi-spåret innebär i korthet följande: En person som kallas sändaren befinner sig på en viss plats, sändningsplatsen. Ett föremål som kallas målobjektet finns utom synhåll för sändaren. Det kan befinna sig tiotals eller hundratals meter från sändningsplatsen, eller ännu längre. Sändaren koncentrerar sig en kort stund intensivt på målobjektet. Därvid etableras ett "psi-spår" mellan sändningsplatsen och målobjektet. En kunnig person kan ta ut psi-spåret med slagruta. Han/hon följer då en viss procedur som beskrivs i artiklarna.

När Jens och jag fick artikeln publicerad 1994, hoppades vi att den skulle inspirera andra forskare att upprepa försöken. Tyvärr har vi inte sett några rapporter om sådana försök. Däremot kommer ibland rapporter om praktisk användning av psi-spåret. Göte har fortsatt att systematiskt utforska psi-spårets olika aspekter, och under åren gjort hundratals försök. Både han och andra har berättat om åtskilliga tillfällen där man har använt psi-spåret för att leta reda på försvunna föremål av olika slag (3).

Det senaste exemplet gäller en försvunnen kattunge. Göte berättar:

"Detta inträffade på Skäggebols gård i Värmlands Nysäter den 2 oktober 2000. Elisabet Hebbe, som bor på gården, berättade att hennes halv vuxna kattunge

var försvunnen sedan två dygn.

Vi beslöt oss för ett försök med psi-spåret. Gertrud H. är en duktig slagruteperson som bor i närheten, och hon var villig att hjälpa till. Jag (Göte) fungerade som sändare. Jag ställde mig på en plats i trädgården och koncentrerade mig på kattungen. Gertrud gick därefter runt mig med slagrutan och fick genast ett distinkt utslag. Spåret pekade rakt in i ett tvättrum i källarplanet i det hus där Elisabet bor. Vi letade i tvättrummet i tron att kattungen blivit instängd där, men utan resultat.

Jag kom då att tänka på att psi-spåret kunde ha gått rakt igenom huset och fortsatt på baksidan. Gertrud återupptog sökandet på andra sidan huset. Hon fick snart åter kontakt med psi-spåret och följde det till en backslutning, där det finns en jordkällare med potatis. Jag gick in i jordkällaren, och den stackars katten kröp fram. Den hade förmodligen smugit in i källaren när någon hämtat potatis, utan att någon märkt dess närvaro.

Ingen av oss hade den ringaste misstanke att katten skulle finnas där. I stället spekulerades det att den hade fallit offer för en en räv som smyger omkring i trädgården på kvällarna.

Avståndet mellan sändarplatsen och jordkällaren är ca 60 meter. Hela försöket, från sändningens början tills jag gick in i jordkällaren, tog knappt 15 minuter."

Detta är ett typiskt exempel på hur psi-spåret kan användas praktiskt. Ett sådant försök har ju inget "vetenskapligt" värde. Man kan inte i strikt vetenskaplig mening *bevisa* att ingen kände till att kattungen kunde finnas i jordkällaren.

Kanske någon hade lagt märke till den mer eller mindre omedvetet och sedan glömt det.

Efterhand har det dock samlats ett avsevärt antal sådana fall där man faktiskt återfunnit förlorade föremål med hjälp av psi-spåret. I det här fallet kan vi t.o.m. anta att försöket med psi-spåret räddade kattungens liv. Det är ju viktigare än ett vetenskapligt bevis.

Göte Andersson (adress: Skäggebols gård, 66195 Värmlands Nysäter) och jag tar gärna emot rapporter om praktisk användning av psi-spåret. Skriv i så fall utförligt vad som hände. Det är viktigt att berättelsen är bestyrkt av alla inblandade. Med ett ökande antal sådana rapporter kommer vi förhoppningsvis närmare en fortsatt vetenskaplig undersökning. Till dess får vi konstatera att psi-spåret är vetenskapligt obevisat och praktiskt användbart.

Nils-Olof Jacobson
c/o Sökaren
nilsjacobson@hotmail.com

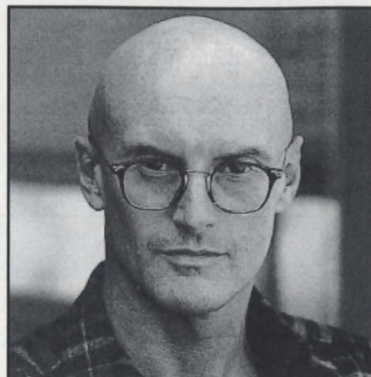
1. Elisabet Broomé, Kristina Anjou och Jens Tellefsen: Psi-track – tankens spår. *Sökaren* 3/1994, 36-37.

2. Jacobson, Nils O. & Tellefsen, Jens A.; Dowsing along the psi track. *Journal of the Society for Psychical Research* 59, Nr 834 January 1994, 321-39.

3. Göte Andersson: *Psi-spåret*. Nyköpings Tvärvetenskapliga Bokförening, 1994.

Ken Wilbers magnum opus

Av Erland Lagerroth

Ken Wilber har kallats ”enmans-universitet” och ”medvetandets Einstein”, och hans stora bok ”Sex, Ecology, Spirituality” (1995) har av entusiastiska anhängare sagts vara ”en av de mest betydelsefulla böcker som någonsin getts ut”.

Kraften i hans ansats, omfattningen av hans produktion och därtill hans skarp-sinne och lärdom, hans pedagogiska klarhet och språkliga talang är sådana att det finns all anledning att rikta sökarljuset på honom.

Wilber är i dag 51 år gammal. Han växte upp i Lincoln, Nebraska men är sedan flera år bosatt i Boulder, Colorado och är i dag både en kultfigur och en lärd akademisk forskare – fast han varken har disputerat eller har någon fast akademisk position. Han gick på college på det berömda Duke-universitetet i Durham, North Carolina, men under intryck av några rader av Lao-tse hoppade han av och återvände till Lincoln, där han läste kemi och biologi. Han hade så lätt för dessa ämnen, säger han, att han kunde använda varje timme utanför klassrummet till att läsa österländsk filosofi och religion och bedriva andliga övningar som meditation och yoga. Inte desto mindre tog han examen och erbjöds stipendium i biokemi/biofysik. Men han gick sin egen väg, och vid 23 års ålder skrev han sin första artikel, ”The Spectrum of Consciousness”. Den blev till en bok 1977 och har sedan följts av ytterligare ett femtontal (några tillsammans med andra).

Inget är lättare än att förknippa Wilber med new age i den mån denna beteckning nu har någon bestämd innebörd. Men han har utvecklat sig vida utöver den allmänna nivån för denna riktning. Han är också alldeles för svår och för seriös för de flesta som räknar sig till new age. Och han tar själv ofta avstånd från denna rörelse, som är för okritisk för honom.

Wilber kan med sin mångsidiga lärdom ses som alltför tung och allvarlig.

Men det intrycket motverkas av hans passionerade engagemang för de problem han brottas med. Det är svårt att inte gripas av lust att följa honom i hans outtröttliga sökande efter en världsbild, en filosofi, en religion för vår tid.

Ken Wilber har utvecklat sig till en lärd forskare, nära nog av gamla stammen. Han är lärd över hela fältet, en generalist av Erich Jantschs märke. Men han är en generalist som orienterat sig i både Väst och Öst. Och som bedriver andliga övningar!

Trots detta är Wilber inte flummig. Men för att se det måste man läsa honom, arbeta med hans böcker, inte minst hans väldiga bok från 1995, och det är ett stort företag. Men det är klokt att pröva, för vetenskapen är bäst betjänt av att inte kringgärdas av fixa ramar, som inte får överskridas, och inte styras av en skepticism som är skeptisk till allt utom sin egen skepticism. Den sanna vetenskapliga hållningen tycks mig vara att forskaren är *öppen men kritisk, kritisk men öppen*.

The Spirit of Evolution

Titeln på Wilbers stora bok, ”Sex, Ecology, Spirituality”, är mer braskande än adekvat. Undertiteln är bättre: ”The Spirit of Evolution”. För han har här samlat sig till en löpande framställning av alla slag av utveckling. Det hela blir en Ken Wilbers utvecklingslära, i sig långt mer utvecklad och mångsidig än Darwins.

På vägen växer det fram en världsbild, en bild av världens beskaffenhet och sätt att fungera – en ovanligt uppbygglig sådan.

Bäst formulerar Wilber vad han vill med verket i introduktionen till en reviderad upplaga från april år 2000:

”.../ jag sökte en världsfilosofi. Jag sökte en *integrerad* filosofi, en som trovärdigt skulle väva samman vetenskapens, moralens, estetikens många pluralistiska sammanhang, österländsk filosofi likaväl

som västerländsk, och världens stora visdomstraditioner. Inte på detaljnivå – det är definitivt omöjligt; men på nivån för orienterande generaliseringar: en väg att låta förstå att världen verkligen är en, odelad, hel och relaterad till sig själv på alla sätt: en holistisk filosofi för ett holistiskt Kosmos: en världsfilosofi, en integrerad filosofi.”

På ett annat, mer polemiskt sätt introduceras verket på inledningens första sida. Wilber börjar med att konstatera att det är underligt att något händer alls.

”Det var ingenting, sedan en Big Bang, sedan är vi alla här. Detta är ytterligt gåtfullt.

På Schellings brinnande fråga: ”Varför finns det någonting snarare än ingenting?”, har det alltid funnits två allmänna svar. Det första kan kallas ’hoppсан’-filosofin. Universum bara händer, det finns ingenting bakom det, alltihop är ytterst tillfälligt och godtyckligt, /.../ det bara händer – hoppсан!”

Hoppсан-filosofin bär namn som positivism, vetenskaplig eller historisk materialism, naturalism, empirism, men den kommer alltid fram till samma svar, nämligen: ”Fråga inte!” Frågan själv anses förvirrad, meningslös, barnslig, och att sluta fråga ses som tecken på mognad.

Wilbers själv tycker däremot att svaret ”hoppсан!” är en väl så barnslig reaktion.

”Det andra allmänna svaret som har framförts är att *något annat håller på att ske*: bakom tillfällighetsdramat finns ett djupare eller högre eller vidare mönster eller ordning eller intelligens. Det finns naturligtvis många variationer av denna ’djupare ordning’: Tao, Gud, Geist, Maat, arketyper, förnuft, Li, Mahamaya, Brahman, Rigpa. Och fastän dessa /.../ förvisso är oense i mycket, är de alla överens om detta: universum är inte vad det tycks vara. *Någonting annat* försiggår, något helt annat än hoppсан...”

Denna bok handlar om allt detta ’någonting annat än hoppсан’.”

Verket är indelat i två ”böcker”. Den första söker finna världens grundprinciper, följer människoslåktets och samhallets utveckling och slutligen individens utveckling fram till dagens och morgondagens positioner. Den andra boken (som jag av utrymmesskäl inte tar upp här) följer tänkandets utveckling från Platon till i dag; den har karaktären av idéhistoria. Det är fråga om Platons och Plotinos, Augustinus, Schellings och Hegels tänkande men också om det tänkande som har dominerat sedan renässansen, 1600-talsvetenskapen och upplysningen.

Det är en gigantisk uppgift Wilber har tagit på sig; han rör sig, har det sagts, mot en teori för allt. En ny bok av honom, aviserad till hösten 2000, heter också mycket riktigt ”A Theory of Everything”.

Holoner överallt

Wilber utgår från åtminstone tre olika idéer, hämtade från olika håll. En är Arthur Koestlers begrepp ”holon”. En holon är en *helhet* som också är *del* av en annan, mer omfattande helhet. Hela atomer är delar av molekyler, hela molekyler är delar av celler, hela celler är delar av organismer osv. En holon är alltså på en gång en helhet och en del. Wilber visar i Koestlers efterföljd att holonbegreppet är en nyckel till förståelse av världens uppbyggnad och utveckling på alla plan. Världen består överallt av holoner: helheter som tillika är delar i en överordnad helhet.

Ett klassiskt exempel på en sådan holarki är den uppfattning av världen som är känd under namnet ”Varats stora kedja”, ett föreställningsmönster som under 1900-talet framför allt blivit bekant genom en av idéhistoriens klassiker, Arthur Lovejoys ”The Great Chain of Being” från 1936. Detta är den andra idén som Wilber utgår från. Världen är inte ett jämnstrukturerat plattland från atomen till galaxen utan i stället en stor, obruten kedja av olika stadier eller nivåer från materia till liv till medvetande till själ till ande.

”Tre ögon”

En tredje utgångspunkt för Wilber är läran om ”de tre ögonen” från 1200-talsmystikern Bonaventura, nämligen kroppens öga, själens öga (det inre ögat) och kontemplationens eller meditationens öga.

Men alla människor ser inte lika bra med alla tre ögonen: det är fråga om olik-

het i kompetens. Med lämplig skolning kan emellertid vetenskap bedrivas på alla tre nivåerna, en vetenskap som i alla tre fallen grundas på detsamma: kompetens, kreativitet, kritik. Att behärska metodiken inom meditationen, förklarar Wilber, tar år av övning, längre tid än att behärska metodiken inom normalvetenskapen.

Var och en av dessa nivåer är alltså legitim; det enda som är illegitimt är att reducera det hela till *ett* öga, *ett* område, som påstås vara det enda giltiga. Ett sådant fall är när världen reduceras till den fysikaliska världen, till fysikernas och astronomernas ”universum”, och hela vårt inre liv därmed går förlorat.

Utvecklingslära

Ken Wilber börjar sin stora bok med en skapelseberättelse. Det är en egendomlig värld vi lever i, säger han. För femton miljarder år sedan fanns det absolut ingenting, och sedan, på mindre än en nanosekund, blåstes hela detta materiella universum upp. Och ännu märkligare: denna materia var inte bara en kaotisk röra utan började organisera sig. Så komplicerade blev de former som uppkom, att de till sist fann på sätt att fortplanta sig: livet uppkom. Men än märkligare, dessa livsformer fann också sätt att föreställa sig, att skapa tecken, symboler och begrepp, och så uppkom medvetandet. ”Vad än denna evolutionsprocess var, tycks den ha varit otroligt driven, från materia till liv till medvetande.”

Om den moderna vetenskapen från 1600-talet skriver han att den täckte några av de mest uppenbara aspekterna av den fysiska sfären, men förbisåg de mer subtila och betydelsefulla: ”Historiskt sett kom de empiriska vetenskaperna i gång genom att studera just de holoner som uppvisar minimal kreativitet. Faktum är att de i grunden inte studerade någonting annat än en samling *stenar* i rörelse (massa rör sig genom rum över tid) och så tog de fel på vetenskapens natur och trodde den var väsentligen förutsägbare.

Jag vill inte förolämpa stenar, men genom att ta några av de dummaste holoner som finns och göra studiet av dem till studium av ’den verkligt verkliga verkligheten’ var dessa fysiska vetenskaper i hög grad ansvariga för /.../ reduktionen av Varats stora holarki /.../ och för nivellerandet av en multidimensionell verklighet till ett platt och förtvinat landskap, *definierat* av ett *minimum* av kreativitet /.../.”

En av Wilbers grundprinciper är att världen varken består av ting eller processer utan av holoner. Han återberättar en gammal historia om kungen som frågade en vis man varför Jorden inte faller ner och får svaret: Den vilar på ett lejon. – Men lejonet då? – Det vilar på en elefant. – Men elefanten? – Den vilar på en sköldpadda. – Men sköldpaddan? – Ers majestät kan stanna där: det är sköldpaddor hela vägen ner.

Javisst, konstaterar Wilber, det är holoner hela vägen ner. Och hela vägen upp. Vilket Tarski och Gödel insåg, när de visade att själva matematiken hade sin plats i ett irreversibelt, ständigt expanderande universum utan övre gräns. Det finns ingen slutlig helhet som är giltig överallt, ingen definitiv grund att stå på. Han undviker att tala om ”den totala summan av händelser i universum” som en Helhet och säger i stället ”Alltet”.

”Holoner”, skriver Wilber, ”uppvisar fyra grundläggande förmågor: självbevarande, självanpassning, självöverskridande och självupplösning”. Som helhet förmår holonen fasthålla sitt eget mönster, men som del i en större helhet måste den samtidigt anpassa sig till *denna* helhet. Detta kallar Wilber holonens ”agency” (makt) respektive ”communion” (gemenskap) och bådaddera liksom balansen mellan dem är lika nödvändiga.

Allra märkligast är holonens *självöverskridande*. Wilber exemplifierar med det enklaste och ändå så häpnadsväckande fallet: en syreatom och två väteatomer kommer samman och plötsligt bildas en helhet av helt annat slag: en vattenmolekyl. Det är fråga om en *transformation* som resulterar i något helt nytt; det är fråga om *skapande*.

För Wilber är detta särskilt viktigt: det inför en *vertikal* dimension, som går på tvärs mot den horisontella självuppehållelsen och gemenskapen. Och därmed är det klart att dessa teorier, denna verklighetsuppfattning, innebär en väg ut ur plattlandet, begynnelsen till en mera uppbygglig världsbild. Det finns inte bara kontinuitet i världen utan också plötsliga språng, vilkas resultat är oförutsägbara för alla som inte tidigare bevitnat just samma sorts överskridande.

Och poängen är, konstaterar Wilber belåtet, att det inte är något särskilt metafysiskt eller ockult i detta. Självöverskridande är ett systems förmåga att nå bortom det givna och skapa något nytt. Utan den förmågan skulle evolutionen aldrig ens ha

kunnat komma igång. Självöverskridande är inget mer eller mindre än universums förmåga att gå bortom det som gick före – dess mest väsentliga och för den konventionellt tänkande mest överraskande egenskap.

Därmed öppnas vägen mot Wilbers egentliga mål: att nå bortom de dimensioner där den traditionella vetenskapen håller till. Och det är inget metafysiskt i det – inget utöver undret att världen existerar.

En annan grundprincip tar fasta just på det överraskande, det oberäkneliga i den nya holons framträdande. Det är fråga om *emergens*, ett fenomen som varken är ovanligt eller isolerat: att något nytt kommer ur något gammalt. Det förekommer på alla områden: "virvlar och lasrar, kemiska oscillationer, genetiska nätverk, utvecklingsmönster, populationsgenetik, immunsystemets nätverk, ekologi och geofysik. I själva verket tycks det svårt för varje nära integrerat aggregat att undgå emergenta egenskaper". Och emergens är lika karakteristiskt för oorganiska system som för organiska. Vi lever i ett universum kännetecknat av emergent skapande.

"Det skulle krävas en sådan omkastning som Heisenbergs osäkerhetsprincip för att påminna oss om att t o m klippors beståndsdelar varken är så förutsägbara eller dumma som dessa fåniga reduktionismer. Men under den tid som varit har det gamla kunskapsidealet /.../ bokstavligen ruinerat varje område det tillämpats på, därför att själva dess metoder kom att radera ut varje spår av kreativitet och därmed allt som var nytt, betydelsefullt, värdefullt, meningsfullt..."

En viktig grundprincip som Wilber ständigt kommer tillbaka till är att varje emergent holon som överskrider sina föregångare samtidigt också *inkluderar* dem. Den bevarar de föregående men negerar deras isolering eller ensamhet.

Ytterligare en grundprincip, som omfattar en rad specialfall, är att *utvecklingen har en riktning*. Det är den berömda tidspilen, som först urskildes i biosfären men som man i komplexitetens vetenskaper nu har förstått är närvarande på alla områden. Och utvecklingen leder till många olika resultat. Det som oftast uppmärksammas är just ökad komplexitet. Men när en ny nivå uppnås, framträder också en ny enkelhet: den nya enkelheten är enklare än dess många beståndsdelar. Men när denna nivå sedan utvecklar

sig, uppstår ny komplexitet.

Wilber inför ett begrepp för utvecklingens riktning som varit förbjudet i västerländsk vetenskap sedan 1600-talet: utvecklingens mål eller *telos*. "En holons regim, kanon, kod eller djupstruktur uppträder som en magnet, en attraktor /.../ för förverkligandet av denna holon i rum och tid." - "Ett ekollons kod (dess DNA) har ek skrivet över det hela."

Wilber syftar till en strikt vertikal holarki, en ny version av "varats stora kedja". Hans värld utvecklar sig som en hierarki mot allt högre, mer komplicerade former. Eftersom utvecklingen försiggår i enlighet med principen överskrida men samtidigt innesluta och bevara, betyder det att den fysiska världen finns i den biologiska och den biologiska i den andliga,

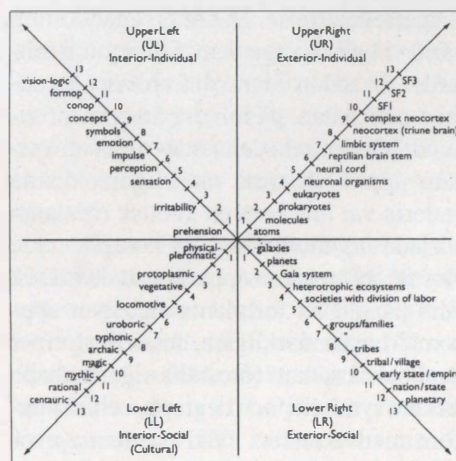

Figure 5-1. Some Details of the Four Quadrants

Ur "Sex, Ecology, Spirituality".

aldrig tvärtom. Därmed förkastar Wilber varje reduktionism: "fysiken är den mest fundamentala men minst betydelsefulla av vetenskaperna". Detta är tvärtemot vad den naiva tron föreställer sig. "Just därför att kosmos är större än bios, antar vi att kosmos måste vara mer betydelsefullt. Men det är bara mer fundamentalt: bios /.../ har mer och omfattar i själva verket hela kosmos i sin egen existens: överskrider och innefattar."

På samma sätt är biosfären en del av, omfattas av, noosfären (medvetandets sfär). Vilket man kan se om man tänker sig att biosfären förstörs: då förstörs också alla livets former och därmed också all andlig verksamhet; däremot blir den fysiska sfären kvar. Detta blir hos Wilber till en grundregel för att avgöra vilken nivå som är högre och vilken som är lägre. Om man förstör en nivå, förstör man också alla nivåer ovanför den, men inga

under.

De allmänna systemvetenskaperna gör, konstaterar Wilber, anspråk på att vara holistiska, att täcka hela verkligheten "från atomer till celler till djur, från stjärnor till planeter till Gaia, från byar till städer till planetära federationer". Och ändå: "Något är fruktansvärt fel. Eller snarare fruktansvärt partiellt". Det är hela vägen fråga om ting som kan ses med de fysiska sinnena. "De är alla de *yttre* formerna av evolutionen, och inte en av dem representerar hur evolutionen ser ut från *insidan*, hur de individuella holonerna känner och uppfattar och skaffar sig kunskap om världen /.../" Vi kan tänka oss att cellerna visar irritabilitet, att växterna har förmågor, reptiler iakttagelseförmåga, däggdjur inre föreställningar, primater symboler och människor begrepp, men av detta märks föga i dessa vetenskaper. Det beror på att de försöker vara empiriska, dvs baserade på bevis i form av sinnesiakttagelser. De är intresserade av vad som kan ses, men inte av hur sinnesintryck blir till varseblivning, impulser till känslor, bilder, symboler. De utelämnar alltså hälften av det hela. Det finns många avbildningar av hjärnan, men mitt medvetande, som jag upplever inifrån, ser inte alls ut som de. Nu är det naturligtvis inget okontroversiellt företag att urskilja det inre hos existensformer nedanför människan; det kan leda till "det antropomorfska felslutet": att läsa in "högre" tankar och känslor i "lägre" former. Men vi får hjälp av evolutionsvetenskaperna att undvika detta. Där det inte finns någon komplex hjärnbark, finns det nog heller ingen avsiktsorienterad symbolisk logik. Och där det inte finns något limbiskt system, finns det nog inga differentierade känslor.

De fyra kvadranterna

Innan Wilber ger sig in på att undersöka holonernas – och då i praktikens människans – insida, vill han göra alldeles klart vad det är som skall provas.

"Jag har framkastat att det finns individuella och sociala holoner, av vilka var och en har en insida och en utsida. På det sättet finner vi i utvecklingen i allmänhet och människans utveckling i synnerhet *fyra olika strängar*, där var och en är intimt relaterad till och förvisso beroende av alla de andra, men där ingen kan reduceras till de andra. De fyra strängarna är det inre och det yttre av det individuella och det sociala."

Därmed har Wilber lanserat det främsta bidrag han i sin stora bok ger till tänkandet och till förståelsen av världen. Resultatet blir en uppställning i form av en kvadrat uppdelad i fyra "kvadranter", där var och en av dessa kvadranter står för en av de fyra strängarna. Till höger placerar han de två kvadranterna för det yttre: det yttre individuella överst och det yttre sociala (samhälleliga) underst. Till vänster sätter han de två kvadranterna för insidan: det individuella överst och det sociala (kulturella) underst. Den vikt Wilber fäster vid mönstret framgår av att de fyra kvadranterna pryder insidan av bokens båda pärmar. Centralt i denna systematik är relationen mellan inre och yttre: det inre har alltid en motsvarighet i det yttre. Det vill säga inre, "andliga" upplevelser svävar inte fritt i luften utan går alltid via hjärnan. Detta är ett betydelsefullt ställningstagande som gör det möjligt att försona Wilbers "andliga" förkunnelse med modern vetenskap.

Wilber begrundar skillnaden mellan de två vägarna till höger och de två till vänster, mellan att fokusera utsidan och insidan. Hela högra halvan kan beskrivas i "det"-språk och kan studeras empiriskt (i behavioristiska eller positivistiska termer). Därför att allt kan ses "därute". Det är en legitim och nödvändig forskning – det är bara inte hela sanningen.

På högra sidan finns två mot varandra stridande parter: atomister och holister. Men båda sysslar med utsidan, med det som kan upptäckas med sinnena. De är, menar Wilber, två sidor av "plattlandsontologin". Hela vänstra hälften kan inte ses av något kroppsligt öga, och den kan inte beskrivas med "det"-språk. I stället beskrivs den övre med "jag"-språk och den nedre med "vi"-språk.

Medan den högra hälften kan ses, måste den vänstra *tolkas*. Och det beror på att ytor kan ses, medan djup måste tolkas. Wilber tänker sig att medvetande är synonymt med djup – en ganska häftig ståndpunkt. Den högra vägen frågar alltid: vad gör det?, medan den vänstra frågar: vad betyder det?

Därmed är Wilber framme vid en stor uppgörelse med det han kallat "subtil reduktionism". Den grova reduktionismen tror inte på insidor någonstans och reducerar allt till atomer och atompartiklar. Den subtila reduktionismen, som Wilber också kallar "plattlands-holism", reducerar inte allt till atomer

men däremot allt på vänstra sidan till motsvarigheter på den högra. Det är här fråga om systemteorier från allmän systemteori till modern dynamisk systemteori till alla slags "nya paradig" och ekologiska/holistiska teorier. Företrädarna för dessa har visserligen hjärtat på rätta stället, säger Wilber, de har undvikit den grova reduktionismen, men de har slutat med en lömsk form av reduktionism, som medfört att de är omedvetna om vad de gör. "De gör anspråk på att omfatta hela verkligheten, när de i själva verket just har ödelagt hälften av den" – nämligen den vänstra, inre hälften.

Detta är hårda ord, svåra att ta till sig för den som upplevt just den dynamiska systemteorin som en ny vetenskap, och därtill en uppbygglig sådan. Som alla teoretiska tänkare renodlar Wilber nog en del, men det går att förstå vad han menar – och han har nog rätt – bortsett från att systemets självöverskridande pekar ut ur plattlandet. Att han är så arg beror naturligtvis på att han själv är frälst för allt vad som finns att upptäcka på den vänstra, "inre" sidan, den som legat i träda i vetenskapen.

Ken Wilber har återupprättat en hierarkisk världsordning, nu med fyra olika aspekter: det yttre individuella och det yttre samhälleliga respektive det individuella och det inre kulturella. Det inre har alltid ett korrelat i det yttre, det andliga i det kroppsliga, tänkandet i olika funktioner i hjärnan. Även "transcendenta" realiteter kommer till oss via den totala organismen.

Det inre får nu alltså den plats i världen som det aldrig borde ha förlorat – och det både individuellt och socialt-kulturellt. Därmed framträder en fyrhövdad holarki, dvs en hierarki av holoner. Världen är inte längre ett horisontellt plattland från atomen till galaxen utan en mäktig hierarki, där de moment som tidigare svävade fritt och obegripligt över det platta landet, tankar, idéer, begrepp, symboler, principer, återfår den plats i världsordningen som tillkommer dem.

Vad Wilber ytterligare har gjort är att han demonstrerat betydelsen av *sättet att tänka* och att människan, både kollektivt och individuellt, utvecklar sig mot ett alltmer avancerat tänkande, svarande mot världens komplikation. De som befinner sig på ett lägre stadium, kan inte förstå och tillgodogöra sig tänkande på högre nivåer. Ingen tvekar om detta när det gäl-

ler det lilla barnet (utom kanske barnet självt) men när det kommer till de mer avancerade formerna av tänkande, blir saken helt annorlunda. Där blir det fråga om stridigheter. Den som tänker på en lägre nivå och menar sig tänka rätt, kan inte förstå och acceptera att det finns en annan nivå där detta tänkande framstår som mindre ändamålsenligt. Så exempelvis accepteras inte paradigmbegreppet av den som aldrig kunnat se bortom sitt eget paradigm. Niels Bohr fann orden för detta sakernas tillstånd: "Vetenskapen går framåt – från begravning till begravning."

Wilber argumenterar för de "transpersonella domänerna", polemiserar mot invändningar mot dessa, resonerar om språkets oförmåga att förmedla mystikens upplevelser och om mystikens giltighetsanspråk – allt klart och vederhäftigt. Därefter är han färdig att under rubriken "The Depths of the Divine" rekonstruera den kontemplativa stigen, närmare bestämt i form av fyra nivåer som kan upplevas under meditation: det själsliga, det subtila, det kausala och det icke-dualistiska. Också detta är klart, intressant och spännande. Men här kommer presentatören i ett dilemma. Hittills har jag kunnat förstå och bekräfta Wilbers framställning genom egna erfarenheter, från egen forskning, eget tänkande och från begrundan av den stora och allt snabbare växande litteraturen om vetenskap-världsbild-sätt att tänka. Men från de nivåer det nu gäller hos Wilber har jag ingen egen erfarenhet – ingen annan än den starka upplevelsen att leva i en värld som förtjänar att kallas gudomlig. Där det kunde ha varit tomt, finns denna ofattbart mångsidiga, välutvecklade och funktionsdugliga värld, som vi haft det lika ofattbara privilegiet att skapas av och födas in i, en värld som löpande skapar och omskapar sig själv genom att vid instabilitets-trösklarna oförutsägbart överskrida sin tidigare struktur och funktion.

Visdomens begynnelse är förmågan att undra, beundra och förundras. Vardagens fördärv är den slentrian som gör allt grått och självklart.

Erland Lagerroth är docent i litteraturvetenskap i Lund. Han har bl a utgett "Nya tankar, nya världar" (Korpen 1999). Han har hemsidan <http://home.swipnet.se/erland-lagerroth>. En fullständig version av denna essä kommer att inflyta i Vetenskapssocietets i Lund Årsbok 2000.

Gulli Bergvall

Moderåldern existerade också i Norden

På senare år har intresset för historia varit stort i vårt land, vilket är glädjande. Historiekunskap är viktig både för nuet – för att vi ska förstå vilka vi är – och för framtiden. Vår kunskap om det förflutna bygger på skriftliga källor, dokument som finns i arkiven. Men bortom den dokumenterade historien sträcker sig långa tidrymder av förhistoria. Här är det arkeologerna som med hjälp av utgrävda föremål, boplatser, gravar och tempel förmedlar till oss en föreställning om det längesedan förångna. Kunskap kan också hämtas ur gamla myter och gudasagor.

Men historieforskningen har mest befattat sig med manlig verksamhet. Den handlar om statsmän och kungar, om krig och erövringståg. För att få en klarare uppfattning om det förflutna måste även kvinnornas del i historien föras fram. Kvinnorna spelade en mycket framträdande roll i förhistorisk tid – i hela Europa inklusive Skandinavien. En författare som tar upp ämnet kvinnornas betydelse långt tillbaka är Birgitta Onsell, bl. a. med boken *Jordens Moder i Norden*. Den tar upp det skede i Norden som i det övriga Europa kallas Den Stora Moderns eller Gudinnans tidsålder. Med hennes bok stiger vi in i en tidig gudomstid i Norden. Långt innan Olav den helige svingat sitt blodiga svärd, långt innan Olov Skötkonung blivit döpt och kristnad, förr än asarna flyttat till Asgård och Midgårdsormen slingrat sig runt Jorden – och bitit sig själv i svansen.” Långt före denna tid dyrkades Modergudinnan i Norden. Birgitta O. har kunnat skönja hennes spår i gudasagorna, och på annat sätt. Hon citerar den romerske historieskrivaren Tacitus, som i sitt verk *Germania* från år 98 e.Kr. berättar så här:

”De (germanerna) dyrka gemensamt Nerthus, dvs. Moder Jord, och anse henne ingripa i mänskliga angelägenheter och färdas omkring bland folken. På en ö i havet finns en helig lund och i denna en helgad vagn, övertäckt av ett hölje; att vidröra den är blott tillåtet för prästen. Denne märker

då gudinnan är tillstädes i det inre och ledsagar henne under djup vördnad, då hon åker på en vagn dragen av kor. Det är då glada dagar och fester på alla ställen, som hon bevärdigat att komma till och gästa. Krig börjas icke, vapen tages ej i hand, allt järn är undanlåst, blott fred och lugn eftersträvas då, tills samme präst återför henne till templet, sedan hon blivit mätt på umgänget med de dödliga...”

Gudinnan Nerthus tillhörde en gudaätt som kallades vaner. De som dyrkade dessa tycks ha varit en fredlig jordbruks- och fiskarbefolkning. De hade – enligt arkeologerna – en stark känsla för jorden och vattnet. Med Birgitta O:s ord: ”Mitt i heligheten levde de, såg vattnets helighet, stenens gudom, det heliga i härden, i skogarnas sus och i gemenskapen med djuren. De betraktade djuren som människans like, om inte rent av som överlägsna. Djurens sinnesskärpa, styrka och snabbhet framstod för dem som bevis. Varelsor som kunde flyga, som kunde simma, som svingade sig mellan grenverk och stam, som krälände tog sig fram på marken. Livsjublet i morgonfågeln strupe.”

Känner vi gudinnan Nerthus? Var står hon att finna? Birgitta O. menar att Nerthus tillbads också under namnet Njord, och här stöder hon sig på en forskare vid namn Erik Brate som skriver: ”Språkforskningen har med full säkerhet visat att den urgermanska Nerthus är en äldre form av Njord, som ursprungligen varit kvinnlig.” Njord känner vi som en av de främsta vanerna, en manlig gud, men från början var det alltså en gudinna. Hennes barn var Frej och Freja. Forskarna har inte kunnat enas om vem som var Nerthus’ make, men det saknar betydelse, eftersom födande förmåga utgjorde grundförutsättningen för det gudomliga inom vanernas fruktbarhetsreligion.

Moder Jord och vanerna fanns alltså i Norden ”förrän asarna flyttat till Asgård”. När kom då asarna hit? Dessa krigiska gudar, som enligt Nationalencyklopedien var ”de förnämsta gudarna i den germanska

mytologin”? Vi återkommer till detta senare. Asarna skall ha varit en till Norden invandrad hövdingaätt. I Edda dikten *Voluspa* alluderar på ett krig mellan asar och vaner där ömse-sidig krigströtthet ledde till fredsförhandlingar utan att någon segrat.

Vanerna var som sagt fruktbarhetsgudar och beskrivs ibland som ”de visa vanerna”, dvs de hade kunskap också om det fördolda, men fruktbarhetsreligionen hade också en erotisk sida. Blev då följden lösa seder och promiskuitet? Birgitta O. svarar med ännu ett citat från Tacitus: ”Kvinnorna är friska och starka och rena till sina seder. Lättsinne som köps på bekostnad av kyskhet försätter flickan utanför samhället. Kvinnorna åtnjuter högt anseende, så att de rent av betraktas som ett slags högre väsen, vilkas ord alltid har betydelse och ibland tolkas som varsel. Understundom blir de ett slags orakel, som genom sina spådomar leder stammens politik.”

Birgitta O. berättar om hur livet under denna tid, dvs historisk bronsålder (1800–500 f.Kr.) och ännu längre tillbaka, kunde gestalta sig. Klimatet var milt, växtligheten rik, havet gav fisk i överflöd. Religionen ingick i det dagliga livet. Man har gjort förnämliga fynd från denna tid, i synnerhet i Danmark. Enligt forskaren Aage Bay har stoltare gudinnetid aldrig funnits i Norden. Det finns ännu ortnamn i Sverige som vittnar om dyrkan av Nerthus/Njord (senare förändrat till Njård) i namn som Närtuna och Närlunda.

Låt oss nu titta lite närmare på begreppet Den Stora Modern. Den schweiziske juris professorn J. J. Bachofen hade år 1861

väckt uppteende med sin bok *Das Mutterrecht*, som visade att man långt borta i tiden räknat ursprung endast från modern. Faderskapet var obestämt. År 1929 kom en forskare vid namn Robert Briffault ut med boken *The Mothers* som hävdade att kvinnan/modern är samhällsordningens egentliga skapare. Emilia Fogelklou (se Sökaren nr 4/2000) som ivrigt studerade både Bachofen och Briffault skriver om modersrätt så här: ”Med modersrätt menar jag inte matriarkat utan en gemenskap av företeelser, vilkas skarpast utpräglade drag varit: matrilokalt gifte, modershärstamning, morbrors inflytande, alla barns lika värde inför rätten. ’Matrilokalt gifte’ förekommer där kvinnosidan (mor och moster) företräder bofastheten och släktens samhörighet med jorden. Döttrarna stannar kvar hemma, och deras män flyttar in hos dem. De vuxna söner utrustas hemifrån till bortfärd och gifte.”

Den fredliga Moderåldern – en lång epok av fred och blomstring – då man levde på jordbruk, trädgårdsodling och fiske – efterträddes av den patriarkala tiden, då mannen tillskansat sig makten. Hur kunde detta ske? Varför greps männen av maktbegär? Man tänkte sig tidigare att männen allt mer kommit att överta de tyngre sysslorna och därmed fått mer makt och inflytande. Men nya rön kom i dagen.

Den som lade fram dessa rön är, eller var, Marija Gimbutas (1921-94), född i Vilnius. Hon doktorerade där 1942 men kom senare till USA, där hon var verksam vid flera av USAs främsta universitet. Hon har sammanfattat resultaten från mängder av utgrävningar från neolitisk tid (ca 10.000 till 3.000 f. Kr.) i Europa och Främre Asien. Alla dessa utgrävningar visar en märklig inbördes likhet och en slående likhet med utgrävningarna på Kreta. Marija G:s stora verk, *The Language of the Goddess*, är ett arbete av stor lärdom, som innehåller nästan 2.000 bilder av utgrävda föremål dekorerade med symboler. Hennes forskning presenterades i en artikel i Dagens Nyheter den 1 november, 1994 av kulturologen Tore Håkansson, och här följer ett litet sammandrag av denna presentation.

Marija G. skapade arkeomytologin, en kombination av arkeologi, jämförande mytologi och folklöre. Här talas om två tidsåldrar: den gylaniska – där gystår för kvinna och *an* för andros – man, och *l-et* emellan är förbindelsen mellan dem båda. Vår historiska tidsålder omfattar ungefär 6.000 år av mansvälde – androkrati. Har demokrati – folkstyre – egentligen funnits?

Den gylaniska tidsåldern utvecklades bland de folk, som levde i Anatolien, Mesopotamien, Syrien, Egypten och Europa. Inga var rika eller fattiga, inga var härskare eller förtryckta. Jämvikt rådde mellan könen. Gudinnan var samhällets och gruppens medelpunkt. Man bodde i stadsliknande samhällen men levde på jordbruk. Konstnärligt stod man på hög nivå. Mängder av skulpturer från denna tid har grävts fram. Huvudgestalten är Gudinnan.

Slutet för denna kultur kom med de indoeuropeiska stammarna. Ridande på hästar kom de i vågor från öster och kuvade med vapen i hand snabbt de fredliga samhällena som leddes av Gudinnan. Endast på Kreta och andra öar i Medelhavet kunde denna kultur överleva. Gravarna, gravfynden och freskerna på Kreta visar att jämlikhet rådde mellan könen. Gravarna var gemensamma, gravgåvorna var verktyg och gudinnefigurer. Sedan indoeuropeerna trängt in, blir begravningsformerna annorlunda. Den gemensamma graven försvinner. Mannen ligger i centrum med sina krigare. Sedan kommer kvinnorna, barnen och tjänarna. I de tidiga gravarna hittades inga vapen.

Marija G:s forskning bekräftar att det finns en oavbruten tradition av gudinnemakt i det gamla Europa. Faderns och mannens roll var av underordnad betydelse. Begreppet fader var okänt – det är på sin höjd 7.000 år gammalt. Patriarkatet och bruket av dödliga vapen börjar med indoeuropeernas maktövertagande. De små byarna, som låg i floddalarna, förstörs. Inkräktarna bygger på bergslutningarna riktiga fästningar. Gudinnemakten försvinner. De härskande mennens hus ligger i centrum. Runt om dem finns krigarna med vapen. I den yttersta husringen finns kvinnor och barn. Barnens härstamning räknas nu på fädernet. Viktigt för maktövertagandet var tämjandet av hästen. Snabba förflyttningar var möjliga. Det var mellan 4.300 och 2.800 f.Kr. som Gudinnans tidsålder försvann. Androkrati infördes av inkräktarna, som alltså vände en matrilineär ordning till en patrilineär. Det måste ha varit en tid av stora traumatiska förändringar.

Eva Moberg följde upp Tore Håkansson artikel redan dagen därpå. Det bästa och fruktbaraste i vårt klassiska arv liksom i kristendomen, skriver hon, kan vara sådant som räddats över från den gamla jordbrukskulturen. Den grekiske historieskrivaren Hesiodos (omkr. 700 f.Kr.) – berättar Eva M. vidare – skriver att hans mor talat med honom om ”en gyllene ras”, som i fred och harmoni odlade jorden, som blomstrade och gav allt gott. Dessa människor var ”rena i

anden” och stod emot det onda. Sedan kom ”en lägre ras med vapen av brons”. Sokrates undervisades av prästinnan Diotima och han dödades för att han stod emot makt-är-rättmetoden. Pythagoras fick sin etiska undervisning av en kvinna, Themistoclea, prästinna i Delfi, där en kult levde kvar från äldre tid.

Allt det här – betonar Eva M. – betyder nu inte att kvinnan är ”bättre” än mannen eller att ”det kvinnliga” är överlägset ”det manliga”. Men det betyder att tron på Naturen som en livgivande, förnyande och generös Gudinna ger ett annat samhälle än tron på en hämnande, straffande Gud.

Naturligtvis fick dessa presentationer av gudinnemakten inte stå oemotsagda. Det kom mot-inlägg av en kulturanthropolog och en arkeolog. Den gylaniska tidsåldern, där krig inte förekom, där inga härskare eller förtryckta fanns – den tidsåldern är en myt, hävdades det. Människorna har i alla tider haft behov av myter. Men dessa stämmer inte med vetenskapliga rön.

Invändningarna bemöttes av författarinnan Elisabet Hermodsson i en DN-artikel den 6 december 1994 (det blev en hel liten serie artiklar för och emot). ”Här talas om två olika slags sanningar”, skriver Elisabet H., ”Mytens sanning och vetenskapens sanning. Men det är sanningar på olika nivåer. Den högre nivån är underförstått den vetenskapliga. I själva verket är det så, att vetenskapens bilder av de mänskliga samhällena, nämligen bilden av kvinnostyrda samhällen, görs till myter, medan de mansdominerade blir till vetenskap.” Slutligen återoppar Elisabet H. en svensk arkeolog, Göran Burenhult, som arbetar tvärvetenskapligt i vad han kallar etnoarkeologi. Denne berättar i sin bok *Speglingar av det förflutna* om nu existerande matrilineära samhällen bland naturfolk där kvinnorna är fria och starka och där jämlikhet råder liksom frihet från våld.

Tidigare nämndes att Den Stora Moderns/Gudinnans kultur utplånades någon gång mellan år 4.300 och 2.800 f.Kr. Omvälvningen tog säkert oändligt lång tid och var oändligt traumatisk. Hur stämmer nu dessa tidsuppgifter överens med förhållandena i Norden? När förlorade vanerna sin makt till asarna? Eller kanske de båda gudaätterna ”samregerade” på något sätt, åtminstone under en tid. Det antydde ju i *Voluspa* att ett krig utkämpades mellan de annars icke-krigiska vanerna och asarna men att detta ledde till en allmän krigströtthet utan att någondera sidan segrat. Enligt Snorre är asarna en från Asien invandrad hövdinga-

ätt, vilket väl stämmer rätt bra med berättelsen om indo-europeernas invasion från öster. Invasionen måste ju ha kommit oändligt mycket senare till Norden än till Främre Asien och Medelhavsområdet. Marija G. säger också i sitt verk att gudinetron överlevde längre i de västliga och norra utkanterna av Europa än i länderna kring Medelhavet.

Birgitta O. nämner i sin bok att en uppgift gör gällande, att Oden erövrade vårt land i två etapper och först på 600-talet e.Kr. uppnådde sin högs ställning i Uppsala. Vidare, sägs det att Oden inte blev någon älskad och populär gudom och att den högst övervärderade asatron egentligen aldrig trängde ner i folkdjupen. Gudinnan Frigga däremot, som var Odens maka fastän av vanernas ätt, var avhållen ute i bygderna. Hon gick omkring i stugorna och undervisade folket i handaslöjd. Enligt Marija G. fortlevde den gamla gudinnerreligionen länge ute bland människorna som underströmmar, först under den indo-europeiska religionen och senare även under kristendomen.

Här skall också nämnas, att klimatet i Norden försämrades katastrofalt någon gång under historisk järnålder (500 f.Kr. – 1050 e. Kr.). ”Solen uteblir”, skriver Birgitta O., ”kyla lägrar sig över landen. Missväxt, sjukdomar och för tidig död drabbar människorna. En hård tid, präglad av blod och järn. Stora folkförflyttningar äger rum, stamkrig härjar, freden blir ett minne blott. Stridsguden Oden tilltar i styrka, det andliga livet får en mer maskulin prägel.”

Nu kan man undra: finns det några påtagliga vittnesbörd om att en brytnings-tid förekommit mellan de två kulturena i vårt land?

Låt oss för en stund återgå till Emilia Fogelklou, och det hon skrev om modersrätten. Hon avsåg med detta begrepp matrilokalt gifte m.m. jämte ”alla barns lika värde inför rätten”. Just detta senare är av intresse. Emilia F. har studerat de gamla svenska landskapslagarna och där funnit en del olikheter bl.a. i fråga om brors och systers arvsrätt. De gamla lagarna började skrivas ner på 1200-talet, men innan dess hade de traderats muntligt i långa tider. Hur gamla de verkligen är kanske ingen vet. Det finns skillnader i arvsrätt mellan Upplandslagen och t.ex. Östgötalagen. Upplandslagen har samma arvsrätt för bror som för syster. Så har också Väremlagen. Men i Östgötalagen hette det: Gånge hatt till och huva ifrån. Alltså: syster skulle inte ära någon-

ting alls. Birger Jarl införde här en ändring: syster skulle ära hälften mot bror. I skolan fick vi på min tid lära oss att det var något stort som Jarlen här genomförde. Men det var bara för Östergötland som det var en förbättring. Birger Jarl hade fått impulsen till ändringen från kontinenten, där lagstiftningen kommit under romersk påverkan, skriver Emilia F., vilket runt om i Europa inskränkte gamla kvinnohöfder. Olikheter finns också i landskapslagarna beträffande änkas arvsrätt. Så hände det sig t.ex. att Heliga Birgitta, som blev änka nere i Östergötland, där hon bodde på gården Ulvåsa, blev ställd under sin son Karls förmynderskap. Hade hon blivit gift i Uppland, där hon var född, och blivit änka där, hade hon själv fått förvalta sin egendom, i enlighet med Upplandslagen. Dessa olikheter tycks vittna om en brytningstid.

Emilia F. menar också att man i Heliga Birgittas liv kan avläsa något av kampen mellan Moderåldern och den patriarkala tidsåldern. Birgitta framstår själv åtminstone som en avglans av de stora Mödrarna i det förflytna. Emilia F. påpekar att Birgitta frimodigt tar med kvinnoerfarenheter som t.ex. barnafödande i sina uppenbarelser. Hon är med hela sin själ närvarande och ”ser” när Maria föder Jesusbarnet. Där finns ett eko av forntidsmödrarnas praktiska erfarenheter i hennes skildringar, skriver Emilia F.

För övrigt åtnjöt kvinnorna stor respekt ännu under medeltiden. Kvinnan var ju nyckelpersonen (i dubbel bemärkelse) i storfamiljen med självhushåll. Visserligen fick hon höra att hon var till för mannens skull och att hon skulle vara undergiven och fördragsam, men det var ändå hon som styrde och ställde. Även av den adliga kvinnan krävdes mycken duglighet. Hon skulle kunna spinna och väva, brygga och baka, ysta och kärna och mycket annat. Hon hade hand om mathållningen och vård om djuren – hade ett maktfullgånget ansvar för hemmet, familjen, husfolket m.m. Hon var en stor arbetska. Medan t.ex. riddarna föraktade kroppsarbete och ägnade sig åt jakt och torne och långa gästbud med mycket drickande. Birgittas man, Ulf Gudmarsson, älskade gästbud, och Birgitta brukade tåligt sitta bredvid sin man och dricka vatten ur en silverbägare med lock för att ingen skulle se att hon inte drack vin. Birgitta avskydde omåttlighet i mat och dryck. Att hon var en kunnig husmor visar hennes uppenbarelser. Där vandrar hon omkring i badstuga, trädgård och bigård, hon tittar in i ladorna och vishusen, hon är ute i hassel-

skogen, där nötterna växer. Hon ser djur misshandlas och säger: ”Hade inte djuren skogar att fly till, undkomme de aldrig människornas omätliga girighet.” Hon vill ha skydd för djuren. Också här kommer man att tänka på Moderålderns kvinnor, som levde i fred och harmoni med hela naturen, skriver Emilia F.

Under sin livstid utpekades Heliga Birgitta åtminstone två gånger som trollkärning eller häxa, en gång i Sverige och en gång i Rom. Detta var en verkligt farlig beskyllning på den tiden, men Birgitta hade inflytelserika vänner, så ingen vågade skada henne. Häxan är en degenererad form av primitiv prästinna. Hon innehade den urgamla visdomen rörande barns börd och sjukdom. Hon var örtkunnig och läkekunnig. Denna speciella kvinnokunskap har fortlevat ute i bygderna, säkert i årtusenden. De kloka gummorna utgör de sista förbleknade kvarlevorna av den gamla Moderkulten. Allt detta enligt Emilia F.

Låt oss nu till slut gå tillbaka ett stycke i tiden. Vi minns Eva Mobergs inlägg i DN-serien om Moderåldern. Hon nämnde där den grekiske historieskrivaren Hesiodos, vars mor hade berättat för honom om ”en gyllene ras” som var ”ren i anden”. Under antiken räknade man med fyra världsåldrar, och historikern Hesiodos kallade dessa för Guldåldern, Silveråldern, Kopparåldern och Järnåldern (ej att förväxla med historisk järnålder). Också förmåliga vishetsläror har denna indelning. Skulle man nu kunna passa in Moderåldern och den Patriarkala åldern i några av dessa kategorier? Man kan ju spekulera. Kanske att Moderåldern inte hör hemma i den allra förnämsta åldern – Guldåldern men väl i Silveråldern eller kanske i Kopparåldern? Kom då inte Järnåldern i och med indo-europeernas invasion från öster? I varje fall står det väl klart att vi i vår tid lever i den hårda Järnåldern. Hur länge än skall den pågå? Men de fyra åldrarna växlar ju cykliskt, och en gång måste Järnåldern avlösas av en annan tid med en annan beteckning – men vilken ... ?

Litteratur:

Birgitta Onsell, Jordens Moder i Norden (1994). Marija Gimbutas, The Language of the Goddess (1989). Detta storslagna verk finns i 2 ex. på Stockholms stadsbibliotek. Kanske finns det också på en del större bibliotek i andra städer. Göran Burenhult, Speglingar av det förflytna (1986).

Emilia Fogelklou, Bortom Birgitta (1941).

INRE RUM

HÖSTEN 2000 OCH DEL AV VÅREN 2001

Fjällgatan 3 h, 41317 Göteborg, 031-126094

En syntes av kursgården Wäxthuset Kaprifol (med start 1983)
& Ljusglimtens lyrik- & musikcafé (med start 1994)

Innehållet i kurser & aktiviteter tar fasta på det friska & positiva inom oss. Ger utrymme för livsglädje & gemenskap, likaväl som att vara en möjlighet för att våga närma sig det smärtsamma.

MJUKYOGA OCH MEDITATION

Dag- kvälls och helgkurser i Centrala Göteborg och i Mölndal.

Ledare: Gunnel Darning, har praktiserat yoga sedan -64.

DANS/RÖRELSE Kl. 19.00-21.00 på sönd. 29 okt. Gunnel leder uppmjukningen.

Släpp loss och träffa gamla och nya vänner på Inre Rum, Fjällgatan 3, 30:- inträde

BILDTERAPIHELG

Nybörjare: 21/22 okt. Kurs, kost, logi och material 1200:- (företag 2200:-).

Vi håller till på Kaprifol i Mölndal intill Göteborg i mycket ändamålsenliga och vackra kurslokaler.

Fortsättare. Del 2: prel. febr.- mars. 2001.

Då håller vi till på vackra Furugården utanför Trollhättan, där nyligen en uppskattad nybörjarkurs hölls.

I färg och form, under lek och allvar möter du dig själv allt tydligare. Du behöver inte ”kunna” måla.

Din längtan, lust och behov av, att hitta uttryck och medvetenhet för glädje, kraft, sorg och smärta är nog.

Du bygger broar mellan DÅ – NU – FRAMTID.

Gestaltterapeutiska principer kan tydliggöra var du befinner dig och hur dina känslor styr dig.

Kurs, kost, logi och material 1500:-. (Företag 2.500:-)

Lakan, handduk, mjuka, oömma kläder & góa sockor medtages till varje kursgård vi är på.

Led: Gunnel Darning, Bildterapeut. Uttryck. konstter, dramalär, bred/lång psykosocial utbildn.& erfar. m.m

VI MÅLAR OCH LÅTER FÄRGEN SJUNGA FRITT UR HJÄRTAT. INSPIRATIONEN OCH VÅR LÅNGTAN EFTER ATT HITTA UTTRYCK. Kl. 10.00-16.00 Sönd. 5 nov. i Göteborg/Mölndal.

”Kurs”, kost och material 550:-. Möjlighet till övernattnig för er som reser finns.

TYSTNAD OCH STILLHET 18/19 nov.

Det är skönt och nödvändigt ibland att bara få vara. Alla behöver få rena sina tankar och känslor. Vi mediterar, gör lätta uppmjukande och avslappnande övningar och dansar mjukt i cirkeldanser bl.a.

2 ggr. per dag delar vi med oss hur vi mår och vad som händer inom oss. 1 tim. individuellt samtal med Gunnel. Vacker musik stöder vilan och lockar fram glädjen. Tid att läsa, bara vara och promenera.

”Endast då ni dricker ur tystandens flod, skall ni verkligen sjunga.” K. Gibbran.

Kl. 12.00 lörd.- sönd. 16.00, 1.200:-, kurs, kost och logi.

Vi håller till på Ulla Keylings vackra och inspirerande Bjönnergården på Orust nära havet.

FÖRSTA ADVENT firar vi med dikt och sång om KÄRLEKEN & något gott att äta och dricka.

3 dec. kl. 17.00, 100:-. Endast förbeställ, till begränsade platser, 031/126094.Inre Rum, Fjällgatan 3, GBG.

*För dig som vill veta vad som händer nästa år via Rpevlådan,
sätt in 40:- på P.G.1916828-5. TACK.*

Kurslokalen i centrala Göteborg kan hyras för kurser och fungera som vandrarhem för 100:-/natten.

Skivan ”ÖPPEN”(se recensionerna) kan beställas.

eller vykort på målningen ”SMÄRTAN HAR EN BOTTEN – GLÄDJEN INGET TAK”(se omslag)

Vila, ty kärlekens röda väver sig självt.....Man blir inte starkare, utan att testas

Varje rationalisering spårar ur i tystnad...Bara döda fiskar flyter med strömmen

Vad som än komma skall, kan vi ej ändra genom fruktan

Jorden skall inte brista av en bomb, utan av ett frö. Olof Hartman

Ingenting värdefullt går förlorat genom förändringar

Människan störs inte av händelser, utan av sina åsikter om det som händer

Intresserad av.....

Namn.....

Adress

Tel

Parapsykologisk forskning presenterades på internationell psykologikongress i Stockholm.

För första gången på mycket länge, kanske 100 år, fanns parapsykologisk forskning med på programmet för den Internationella kongressen i psykologi, den 27:e i ordningen, som ägde rum mellan den 23 och 28 juli i Stockholm denna sommar.

Att parapsykologin var med på kongressen är ett framsteg för denna kontroversiella forskning. Drygt 5000 psykologer från hela världen kunde i den digra programkatalogen notera att man under två timmar kunde få en presentation av den s k psi-forskningen.

Ansvarig för psi-programmet var professor i parapsykologi Robert Morris, Edinburghs universitet i Skottland.

Att detta seminarium godkändes av kongressen kan vi i hög grad tacka universitetslektor Jan Dalkvist för. Han är omvittnat seriös, har gott rykte på Psykologiska Institutionen vid Stockholms Universitet och har bedrivit egen forskning kring telepati under senare år. Hjälp har han haft av styrelsen för Sällskapet för Parapsykologisk Forskning, som de senaste åren har bjudit in framstående parapsykologiska forskare och organiserat konferenser i Stockholm med dem.

Robert Morris inledde med att berätta vad parapsykologi är och vilken inriktning hans lärostol har – man intresserar sig där även för hur man kan fuska. (Professuren har donerats till universitetet efter ett testamente av den världsberömda författaren Arthur Koestler.) Därefter talade Jan Dalkvist och Adrian Parker, den senare docent i psykologi vid Göteborgs Universitet, om den forskning som parapsykologer bedrivit under c:a 20 års tid kring telepati med den s k ganzfeldmetoden. Deborah Delanoy, professor i parapsykologi vid Northamptons universitet, fortsatte med att redogöra för forskning kring ”påverkan på biologiska organismer” (Direct Mental Influence on Living Systems) och de tolkningar av detta som finns. I denna forskning ingår bl a frågan om man med kroppen reagerar när man blir iakttagen – en mycket vanlig upplevelse.

Slutligen kunde Edwin May, fysiker vid Laboratories for Fundamental Research i Palo Alto, Kalifornien, berätta lite om de fysiska teorier som finns kring dessa s k psi-fenomen. Bl a nämnde han sambandet med det jordmagnetiska fältet, som man funnit. Ingen i publiken ifrågasatte den parapsykologiska forskningen. De enda frågor som

ställdes gällde vissa detaljer, såsom hur bilder till telepatiförsök väljs ut. Det var ca 85 personer med på det parapsykologiska seminariet, och det var klart fler än genomsnittet för seminarierna på denna kongress, där det ibland bara var en handfull deltagare, men oftast c:a 30-50 personer. Så helt klart var seminariet en framgång, framför allt för att det över huvud taget var med på programmet, men dessutom för att det blev många åhörare och inte några nedsättande kommentarer.

Göran Brusewitz

Homeopati

Vi läser följande i Folkvett:

”EU-förordning för homeopati

Sjuka djur vid ekologiska lantbruk bör botas med naturläkemedel eller homeopati. Veterinärernas mediciner bör användas endast när det är ’oundgängligen nödvändigt’. Det är innebörden i en EU-förordning som började gälla den 24 augusti 2000. Sveriges veterinärförbund är starkt kritiskt. ’En homeopat, som ju saknar veterinärmedicinsk utbildning, kan missa mycket viktiga primärdiagnoser, som mul- och klövsjuka och svinpest, och det innebär ju en fara inte bara för det enskilda djuret utan för hela besättningen’, säger förbundets ordförande Erik Kjellgren.” – Uppgifterna är hämtade från TT.

Men i förordningen sägs inte att inte veterinärer skall kunna *ställa diagnoser*.

Jag antar att bakgrunden till förordningen är en insikt att syntetiska mediciner är farliga, med många möjliga biverkningar och att de därför endast bör användas som en sista utväg. Jag skulle önska att samma insikt gällde syntetiska mediciner för människor. Nu skriver läkare ganska tanklöst ut de farliga medlen, eftersom de fått lära sig att göra detta. Bättre vore att pröva diet, framför allt vegetarisk, motion och naturmedel i första hand, samt att uppmärksamma den mentala inställningens betydelse.

De syntetiska medicinerna är ju onaturliga ämnen. Människokroppen har utbildats i naturen under årmiljoner, och den är anpassad till att assimilera ämnen som finns i den naturliga miljön men inte att ta upp ämnen som frammanipulerats av människan. Därför uppkommer en mängd inte sällan svåra biverkningar av syntetiska mediciner.

SM

Buddha och lidandet

En läsare har anmärkt på att vi påstått att Buddha sagt att ”allt är lidande”. Vi har frågat Gunnar Gällmo, som är buddhist och översättare, hur det förhåller sig med detta.

Han svarar så här:

Satsen ”allt är lidande” tillskrivs så vitt jag vet inte Buddha någonstans i Tipitakas grundtext. Däremot dyker den upp i vissa översättningar, till exempel Rune E. A. Johanssons Dhammapadaöversättning, strof 278, där grundtexten har *sabbe sankhara dukkha*. I min egen översättning har jag återgivit det med ”allt betingat är otillfredsställande” – Johansson har dels hoppat över det mellersta ordet (*sankhara*), dels återgivit det sista ordet (*dukkha*) med ett alltför snävt begrepp på svenska.

Peter Schalk har också tagit med den felaktiga satsen i sin artikel om buddhismen i Nationalencyklopedin. Att han i Sverige betraktas som expert på buddhismen säger mer om Sverige än om Schalk.

Dukkha inbegriper lidande, men också alla grader av obehag eller rastlöshet och allt som inte ger någon varaktig tillfredsställelse – även om det är behagligt så länge det varar. Förgängliga njutningar är alltså *dukkha*, men det ingår knappast i det svenska begreppet ”lidande”. Det ordet har helt enkelt ingen exakt motsvarighet på pali.

Vänliga hälsningar

Gunnar Gällmo

UNESCO och Sai Baba.

Från ett UNESCO-meddelande till pressen, Paris 15 september 2000:

UNESCO har beslutat att inte längre stödja eller delta i en konferens som man skulle organisera tillsammans med Institute of Sathya Sai Education (ISSE, Thailand) och The Flinders University Institute of International Education (Australia) i Puttaparthi, Indien 25–29 september. Beslutet innebär att UNESCO inte längre har något att göra med konferensen om Strengthening Values Education: Innovative Approaches to Teacher Education for Peace and International Understanding.

UNESCO drog sig tillbaka av flera skäl, bland annat för att man är djupt oroad över de anklagelser som riktas mot Sai Baba för sexuellt utnyttjande av barn och ungdomar.

Djuren har sin rätt

”Djuren har också sina rättigheter och sin rätt. Det är en sån fråga som har sina etiska bevekelsegrunder och där måste vi finnas med.”

Alf Svensson, Nyheterna P1, 26/8.

Morgondagens statsråd

”Dagens veganer är morgondagens generaldirektörer och statsråd.”

Göran Persson, Studio Ett, P1, 15/5.

Dumt att döda djur

”Jag äter bara grönsaker, det är rent moraliskt dumt att döda djur och äta kött. Jag tycker det vore bra om folk slutade äta kött.

”Lukas Moodysson, Sydsvenska Dagbladet.

Framtidsvision

”Nittionhundralet var barbariskt. Om tvåhundra år kommer alla att vara vegetarianer, militanta veganer kommer att vara hjältar i morgondagens historieböcker.”

Henrik Wallgren, Sommar, P1, 27/7.

Ur Djurens Rätt nr 4, 2000.

Mot en ny världsbild

Vi har många antaganden, som är grundade i en mekanistisk syn på universum och som vi godtar utan att någonsin ifrågasätta dem. Ett exempel är: Hela det fysiska universum är en maskin, som styrs av lagen om orsak och verkan.

Men det finns mycket goda skäl att anta att universum *inte* är en maskin.

I en maskin är allting som sker förutsägbart och inget nyskapande är möjligt. Men i universum har det hänt och händer saker som inte har kunnat förutses. Kvantfysiken visar oss att på en grundläggande nivå i universum inträffar händelser utanför lagen om orsak och verkan.

En annan sak är att i universum hänger olika delar samman och samverkar. Ett gott exempel är levande organismer, såsom människokroppen, där varje del har en utstuderad uppgift i det hela och där varje del behövs för helhetens riktiga funktion.

I universum sker ett ständigt skapande, dvs helt nya ting blir till, vilka inte

kan härledas ur det som förut fanns men kan ses som svar på behov som funnits. Behovet att se har skapat ögon, behovet att höra har skapat öron osv. Skapandet har bland annat haft till resultat de myriader av olika levande arter som existerar idag. Varje art är fullkomlig i sig, livsduglig. Alla delar i de levande varelserna samverkar i harmoni för ett högre syfte: individens (artens) överlevnad och fortplantning.

Insikten att universum inte är en maskin utan i stället levande har en stor betydelse för oss. Vi inser att vi är delar i en verklighet som är meningsfull och styrd av något högre. Det är inte slumpen som allting i den yttersta analysen faller tillbaka på.

Att universum inte är en maskin förstår många av oss spontant.

SM

Dumt i SvD

Jag övervägde att byta morgontidning, från DN till SvD. Så jag tog en tre månaders (prov)prenumeration på Svenskan, i synnerhet med tanke på Idagsidan och Själ & Hjärta. Men redan den andra SvD, 12 oktober, gav en negativ upplevelse. På Kulturen fann jag en genuint dum artikel, skriven av Lars Lönnroth, som recenserar boken ”Högskolans lågvattenmärken”. Han pekar ut bl a parapsykologi och forskning rörande slagrutan som ”pseudovetenskaper” och uttalar sig överhuvud taget på ett grunt fördomsfullt sätt. Han tror att det faktum att vissa vetenskapliga rapporter blivit godkända beror på handledarnas snällhet på grund av bekvämlighet!

Lönnroth tror också att forskare inom exempelvis parapsykologin sätter sin lit till ”övernaturliga förklaringsmodeller”. I verkligheten vet vi att det paranormala finns. Vad det gäller är att inpassa dessa fenomen i en allomfattande världsbild, och det arbetet har väl knappt börjat. Men *mind over matter* framträder som en realitet.

Det är tråkigt om Kulturen i SvD bidrar till att sätta käppar i hjulet för viktig pionärforskning som kan bidra till att ge oss en riktigare uppfattning av verkligheten.

Min undran är nu om Kulturen i SvD präglas av ett ateistiskt-materialistiskt synsätt eller om införandet av Lönnroths artikel är ett s k olycksfall i arbetet. Jag misstänker att det rör sig om en materialistisk felsyn, på grund av okunnighet, och i så fall lockar inte ett tidningsbyte. Man vill ju kunna tycka om ”sin” tidning.

SM

Ny syn på alternativ medicin

I Läkartidningen har Per-Arne Öckerman och Stig Bruset en rapport från en Harvard-konferens om komplementär och alternativ medicin. Öckerman är professor emeritus i klinisk kemi och Bruset är norsk läkare i allmänmedicin.

En utskrift från Läkartidningens hemsida på Internet har tillsänts Sökaren. Rubriken är ”I USA tas alternativmedicinen på allvar”.

Förkortningen KAM används. Det uttyds komplementär och alternativ medicin och därmed avses ”sådana medicinska diagnostiska och terapeutiska åtgärder som idag inte är allmänt accepterade av de ledande auktoriteterna inom sjukvården i vårt land”.

I artikeln står det bl a: ”Vad som är KAM i Sverige idag är kanske helt accepterat i Tyskland (t ex homeopati) eller Kina (t ex qui som livskraft). Och: ”Vad som var KAM i Sverige för några år sedan är kanske accepterat idag (t ex akupunktur).”

Författarna räknar upp några metoder som idag räknas som alternativa i Sverige, såsom ayurvedisk medicin, healing, homeopati, kinesisk örtmedicin, kristallterapi och zonterapi.

Exempel på metoder som intar en mellanställning är antroposofisk medicin, vissa kosttillskott och kostterapi och magnetterapi. Några metoder har accepterats mer eller mindre fullständigt, såsom akupunktur, fasta, naprapati, osteopati och vegetarisk kost.

Författarna skriver att inställningen till KAM har svängt mycket starkt i Europa och Nordamerika under senare år. Men i Sverige har vi kommit på efterkälken. Professurer i KAM har inrättats i flera europeiska länder, och det har lett till att många vetenskapliga studier om KAM har publicerats.

Anslag till forskning om KAM har i USA gått till flerta universitet, bl a Harvard, Massachusetts General Hospital, Albert Einstein College of Medicine, Stanford och University of California.

Harvard intar en central position i denna utveckling, skriver författarna, med stor aktivitet inom forskning, undervisning och sjukvård. David Eisenberg, som har publicerat rapporter om användningen av KAM i USA, är direktor för Harvards Center for Alternative Medicine Research and Education.

Intresset för alternativ medicin ökar starkt hos den amerikanska allmänheten. 42 procent av befolkningen använder KAM.

Ian Stevenson och regressioner till "tidigare liv"

Kommentar till artikeln av Ian Stevenson i Sökaren 4/2000, s. 16-17.

Ian Stevenson är en märklig personlighet. För honom tycks endast hans egna fall gälla som indicier för reinkarnation, men inte några andra fall av spontant eller framkallat minne av en hypotetisk tidigare existens. Om det nu verkligen handlar om ett minne, är naturligtvis en fråga om en sannolikhetsgrad, som från fall till fall sprider sig över hela skalan från noll till 90 % (inte heller Stevensons egna fall kan anses vara 100 % säkra). Det finns inga bevis, men det finns en rad indicier för reinkarnationen. Och det minsann inte bara hos Stevenson! Hur mycket han än vill framstå som världens enda seriösa forskare på området.

I en annan artikel [1] har Stevenson avfärdat *all form av psykoterapi* som meningslös. Inte bara regressionsterapin. Hans yttrande i artikeln i *Sökaren* bör sättas in i detta sammanhang. För honom är psykoterapi av vad slag det vara må ingenting annat än ren placebo.

Men han vänder sig särskilt mot regressionsterapin och menar att blotta återinrandet av ett tidigare trauma – må det ha ägt rum i barndomen eller i ett hypotetiskt tidigare liv – inte kan lösa en persons problem. Och däri har han rätt!

Vad han tydligen inte är medveten om, är att kärnan i regressionsterapin ligger i att komma åt undagömda negativa emotionella "energie" i själen, som ofta uppstod genom någon form av trauma. Det som gör terapin verksamt är att dessa "energie" frigörs och löses upp och helst också ersätts med positiva själs-"energie". Först då kan klienten bli fri från t.ex. en fobi [2]. Att bara åter minnas en orsaklig händelse, som man sannolikt sedan har förträngt (eller under reinkarnationshypotesen idag bär med sig som dolt minne i själens omedvetna jag), räcker inte. Terapeutens uppgift består i en högst väsentlig del i sådant frigörande arbete. Den delen tycks Stevenson ha missat.

Hur skall man då kunna göra sig fri från undagömda hemska känslor om man inte först får veta vad de beror på? Att i en regressionsterapi återgå till en åtminstone hypotetisk orsak är väl det första nödvändiga steget, innan man helt kan släppa sådana negativa emotionella "energie". Hur

skall man kunna bli fri från något, när man inte vet vad det är? Det är en del klienters hopp att detta skulle kunna gå. Man vill ha problemet löst men inte veta dess egentliga ursprung, för det kunde vara för obehagligt. Denna billiga lösning är i varje fall illusion! Det är bl.a. vid en sådan inställning som regressionsterapier inte lyckas.

Den seriösa regressionsterapin kan vara förvånansvärt framgångsrik, vad nu Stevenson än tror om detta [2]. När en klient söker hjälp och också uppnår den genom att uppleva en traumatisk händelse i ett hypotetiskt tidigare liv, är det den hjälpen som är det väsentliga. I vilken utsträckning minnet är äkta, blir då en andrahandsfråga. Dock finns även här ingen rök utan eld. Helt falska "minnen" kan naturligtvis inte leda till en verklig befrielse, men det förekommer faktiskt att äkta minnesinnehåll blandas med t.ex. historisk feltolkning, omedvetet eller delvis medvetet antagande eller missförstånd, eller omedvetet förskönnande. Om en person upplever att ha blivit halshuggen och efter regressionen är varaktigt fri från migrän, så är den befrielsen inget bevis men dock ett ganska starkt indicium för att något sådant verkligen kan ha hänt den själen. Vad spelar det då för roll om det hände i Tyskland 1753 eller i Spanien 1642? Och har det någon väsentlig betydelse för terapin om detta skedde med svärd eller med giljotin?

Jan Erik Sigdell

Referenser:

1. Stevenson, Ian: "A case of the psychotherapist's fallacy", *Reincarnation International*, London, Nr. 2, april 1994, sid. 8-11.
Jfr svar härpå: "Are facts important to a soul?" av Jan Erik Sigdell, *Reincarnation International* nr 5, mar s 1995, sid. 13-15.
2. Sigdell, Jan Erik: *Emotionell befrielse genom regression*, Solrosens förlag, Västerås 1997.

Buddhas liv

en biografi över grundaren av den första världsreligionen
av Gunnar Gällmo
150:- från Buddhasanaförlaget
Box 5158, 102 44 Stockholm
(vid förskottsbetalning ingår porto)

SM

Svar:

I artikeln "A case of the psychotherapist's fallacy" nämner professor Ian Stevenson ett uttalande 1952 av den framstående brittiske psykologen H. J. Eysenck att det inte finns bevis för att någon form av psykoterapi i sig har någon verkan. Stevenson ansluter sig till den uppfattningen men tillägger att det finns *genererella positiva faktorer* i all psykoterapi, inklusive reinkarnationsterapi. Detta kan ha att göra med terapeutens och patientens tro på den metod som används och terapeutens uppträdande. Således kan människor som genomgår reinkarnationsterapi bli bra eller bättre på grund av dessa faktorer. Stevenson menar inte att psykoterapi är meningslös, utan att den kan verka på grund av icke-specifika faktorer, alltså: ingen metod är bättre än andra.

Stevenson påpekar att vad som sägs under regression till "tidigare liv" sällan kan kontrolleras, men när kontroller kunnat göras, har det gång på gång visat sig att de uppgifter som getts inte har stämt med verkligheten. Ibland har de naturliga källorna kunnat identifieras. Detta har jag tidigare diskuterat med Jan Erik Sigdell i *Sökaren*. Fakta visar att det som sägs med all sannolikhet är omedvetna fantasier. Jag tycker inte att det finns anledning att allvarligt överväga undantag från det mönstret.

Stevenson påpekar att det inte är svårt att under hypnos få en person att livligt inbilla sig ha levat ett tidigare liv med specifika detaljer och med starka känslor. Sådana inre upplevelser utgör inte bevis för ett verkligt tidigare liv.

Flera fall som Stevenson och en rad andra seriösa forskare har studerat, där barn berättat om ett tidigare liv, som de levat – utan att hypnos har använts – kan anses utgöra *indici* för reinkarnation. Men Stevenson säger inte att han har funnit *bevis* för återfödelse. Beträffande hypnotisk regression är det alltså hans bedömning att man inte med den metoden får någon kunskap om tidigare liv.

Sigdell har varken i sin bok "Emotionell befrielse genom regression" eller på andra ställen lagt fram några övertygande resonemang eller bevis för att hypnotisk regression ger kunskap om tidigare liv, och det har ingen annan heller.

Enligt min mening är Ian Stevenson en begåvad pionjärforskare med gott förstånd och gott omdöme. Det är rimligt att lyssna till honom.

Påven

Ofelbar är påven (för sanna katoliker) när han *ex cathedra* (i sitt ämbete) gör ett uttalande. Detta, menar man inom katolska kyrkan, måste vara ett för Gud mycket praktiskt arrangemang, som Han måste uppskatta, eftersom Han alltså kan tala till människorna genom påven och veta att vad Han viskar i påvens öra godtas som Hans vilja. Det vore dumt av Gud att nonchalera detta erbjudande. Och eftersom Gud inte är dum, talar han genom påven...

Paulus

Vad skulle Paulus ha tänkt om han vetat att brev, som han skrev till skilda församlingar, senare (av troende) skulle betraktas som Guds ord (genom att Gud, eller en Guds ängel, antas ha viskat till honom vad han skulle skriva)? Skulle det ha glatt honom? Skulle han ha tänkt sig för bättre? Paulus hade ju en livlig teologisk föreställningsförmåga (fantasi) men menade att hans föreställningar beskrev verkligheten (det klassiska religiösa misstaget).

Djurens liv

Vi skall älska Gud och varandra! Så lär kristendomen, även om praktiken är klen. Kristendomen har i centrum ett frälsningsbudskap från Gud, och det gäller människorna. Djuren omfattas inte av Guds och människors kärlek, och det har lett till svårt djurplågeri i så kallat kristna länder, vilket inte hade behövt förekomma, om de första kristna hade brytt sig om djuren. I hinduismen och buddhismen finns kärlek till djuren som en hörnsten i religionen.

Låtsasmonarki

En kung är per definition en man som står i spetsen för sitt lands regering (med större eller mindre makt). I Sverige spelas ett låtsasspel, där en viss person kallas kung fast han inte har något alls att säga till om, vad gäller rikets styrelse. Kungamakten här i landet har successivt upphört (siste verkliga kungen var nog Karl XIV Johan) men detta till trots kallas en person fortfarande kung och hyllas som sådan. Detta roar och glädjer många. Och förvånar andra.

Idrottsmän

Några människor med goda, upptränade muskler i armar och ben, bra hjärta och lungor, gott bollsinn och ett stort mått av

äregirighet hyllas präktigt och ges mycket pengar, långt mer än vad som kommer den vanliga människan till del. Andra gör bra saker i skymundan, såsom uppfinnar hjälpmiddel för handikappade. Detta utsäger en del om mänskligheten idag. Säg mig vilka dina hjältar är, o, mänsklighet, så skall jag säga dig vad du är!

Vår tids stora tänkare

Redaktören för denna tidskrift har samlat stora tankar i vår tid till en bok. Den stackars redaktören hade först mycket svårt att hitta en utgivare till verket, som refuserades av det ena förlaget efter det andra, med kommentarer som "ingen övertygande framställning" och "vem skall läsa det här?" I ett par fall möttes manuskriptet helt enkelt av tystnad. När boken till slut blivit utgiven på initiativ av en förlagsredaktör, som tyckte att det var en mycket bra bok, har den nästan helt förbisetts inom kulturen i Sverige, undantag: Idagsidan i Svenska Dagbladet. De stora tankar, som redaktören anser sig ha funnit, hör inte hemma i de etablerade kulturpersonernas verklighetsbild. De är mera intresserade av fantasins värld, i form av exempelevis romaner.

Vad är litteratur?

I Alfred Nobels testamente, daterat 27 november 1895 i Paris, står det att en del av hans pris skall gå till "den person som inom litteraturens område har åstadkommit det mest framstående verket med en idealistisk tendens" och utdelas av "Akademien i Stockholm".

Testamentet säger inget om att priset skall gå till skönlitterära författare. Men såvitt jag kan se har litteraturpriset endast fem gånger gått till en icke skönlitterär författare: den tyske historikern Theodor Mommsen 1902, den tyske filosofen Rudolf Eucken 1908, den franske filosofen Henri Bergson 1927, den engelske filosofen Bertrand Russell 1950 samt Winston Churchill 1953 "för hans mästenskap i historisk och biografisk framställning samt för den lysande talekonst, med vilken han framträtt som försvarare av höga mänskliga värden". Alla andra gånger har Svenska Akademien belönat skönlitterära författare. Denna favorisering av skriftstälare som producerar fiktioner har alltså inget stöd i Nobels testamente.

Säkerligen finns det en lång rad bl a vetenskapliga, populärvetenskapliga,

filosofiska, politiska, historiska och andliga författare som vore värda ett nobelpris.

Svenska Akademien fungerar som ett språkrör för skönlitteraturen och har praktiskt taget gjort litteraturpriset till ett pris i skönlitteratur. Därmed framhäver man diktare på bekostnad av andra slag av författare.

För övrigt märker man ideligen ett oskick hos kulturpersoner i Sverige att med litteratur mena skönlitteratur och med författare avse skönlitterära författare. Men begreppen litteratur och författare har ju en vidare innebörd än så.

Ovanstående lilla artikel publicerades på kulturen i Nya Wermlands-Tidningen men avböjdes av kulturen i Dagens Nyheter.

Hur kan det nu komma sig att det är svårt att få utrymme för sanningen om misshandeln av begreppet litteratur? Jo, kulturpersoner i Sverige lever i en föreställningsvärld, där skönlitteraturen är den stora, verkligt betydelsefulla litteraturen. De kan eller vill inte ta sig ur sin idévärld och se att begreppet litteratur är alltför snävt definierat i många kulturella sammanhang.

SM

LJUSBÄRAREN – ett nätverk för samarbete i den nya tiden
Hemsida: <http://hem.passagen.se/ljusbararen>. Tel. 042-160078, Monica Ardenmark.

MASSAGEBÄNKAR & -STOL

ETTÄRIG BILDANALYSUTBILDNING

med Kristina Wennergren
KONTINUERLIG KURSSTART
VARJE HALVÅR I TRE STÄDER:
♥ Umeå veckoma 2 och 31
♥ Stockholm veckoma 4 och 24
♥ Göteborg veckoma 6 och 29
Bildtolkningscentret, Box 2145,
448 02 TOLLERED, Tel: 0302-320 37
Fax: 0302-320 72, Mobil: 070-213 50 43
<http://home.swipnet.se/bildtolkningscentret/>

Hälsobok

Bättre hälsa med naturliga kosttillskott. Författare: John Briffa. Översättare: Maria Jörgel. Förlag: Richters 2000.

Det här är en uppslagsbok med mycket snygg, trevlig layout. Foton och tabeller i färg på varje uppslag gör informationen överskådlig och lätt tillgänglig.

Författaren är en engelsk läkare. Hans text innehåller väsentliga upplysningar om några av våra vanligaste åkommor och om lämpliga kosttillskott.

Jag har inga djupa medicinska kunskaper men har ändå en del egna idéer. Jag är skeptisk till piller, men framför allt till syntetiska mediciner – jag menar att vi i första hand skall äta naturens födoämnen i obehandlat skick: människokroppen är utbildad i naturen under år miljoner och kan assimilera ämnen som finns i den omgivande naturen men inte ämnen, som framskapats av människan, utan att det blir, ibland svåra, biverkningar. I den här boken rör det sig om *kosttillskott* i pillerform.

Dr Briffa pläderar inte för vegetarism. Kött och fisk rekommenderas ibland. Ändå är detta en god hälsobok. Om tandhälsa skriver han att man bör undvika socker samt borsta tänderna "regelbundet". Detta är svävande formulering. Jag skulle vilja säga att man bör borsta, och peta, tänderna efter varje måltid.

Att undvika socker är inte lätt för den vanlige konsumenten, eftersom den allra mesta maten är sockrad, inte minst gäller det brödet. Man bör vara sockermedveten mitt i sockerhavet! Annars kan det gå illa.

För att undgå högt blodtryck, och få ned det om det är för högt, skriver dr Briffa bl a att man inte skall röka – och endast dricka "lagom mycket" alkohol. Och

detta innebär faktiskt en hel del, exempelvis upp till två-tre små glas vin om dagen! Men man uppmanas också att gå ner i vikt, om man är överviktig, och att äta mer frukt, grönsaker och fullkorn.

Detta är en vacker bok med en hel del goda mat- och livsföringsråd samt upplysningar om kosttillskott, som kanske är värdefulla.

SM

Veganism

Vegansk näringslära på vetenskaplig grund. Författare: Björn Pettersson. Förlag: Energica 2000.

Boken ger råd åt veganer hur de skall få i sig alla näringsämnen de behöver, men även laktovegetarianer kan ha anledning att läsa boken. Näringsavsnitten är faktagranskade av professor Åke Bruce vid Livsmedelsverket, får vi veta. En lång lista med vederhäftiga källor finns. Och litteraturtips. Och veckomatsedel.

Författaren rekommenderar ofta kosttillskott och berikade födoämnen. Jag använder själv en del sådant men är tveksam till födoämnen som inte finns i naturen (piller växer inte i naturen) eftersom jag tror att vi skall äta naturlig föda. Men kanske kan några onaturliga födoämnen trots allt behövas i en tid när livsmedlen ofta tas fram efter en onaturlig odning.

Enligt Björn Pettersson behöver veganer en hel del kosttillskott för att klara sig. Bättre är då kanske att acceptera ett litet inslag av mjölkprodukter i kosten?

Själv tycker jag också att man i hälsosammanhang bör framhålla råkostens och motionens betydelse samt sockrets farlighet.

Ett kapitel tar upp frågan hur många vegetarianer – inklusive veganer – som finns i Sverige. Författaren menar att 2–3 procent av befolkningen är en rimlig upp-

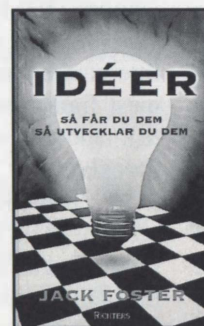
skattning. Olika undersökningsresultat nämns. Men om man definierar vegetarian som en person som inte äter djurdelar, så faller semivegetarianerna bort. Många betecknar sig som vegetarianer medan de i själva verket är övervägande vegetarianer. En uppskattning, utifrån uppgifter som Björn Pettersson ger, blir då att det finns cirka 1,5 procent vegetarianer i Sverige, dvs omkring 130.000 personer, vilket inte är litet. Uppskattningen är dock osäker. SIFO har kommit fram till att 2 procent av Sveriges befolkning "kallar sig vegetarianer".

SM

Den stora proteinmyten

Den kanske största myten av dem alla, som lever kvar än i dag, är att det inte går att få i sig tillräckligt med protein om man inte äter kött eller annan animalisk föda. /.../ men fortfarande är en vanlig fråga till veganer och vegetarianer just: "Hur får du i dig tillräckligt med protein?"

Ur "Vegansk näringslära på vetenskaplig grund".

Att få goda idéer

Jack Foster är amerikan och arbetar med reklam. Han har skrivit en bok om hur man får idéer: *Idéer. Så får du dem, så utvecklar du dem.* Den är utgiven av Richters förlag 1999 och har 169 sidor som är lättflytande översatta av Reine Mårtensson.

Det finns en ganska allmänt accepterad metod för att producera idéer, i lite olika varianter. Foster diskuterar några av de vanliga varianterna, och sammanfattar dem i fem steg:

1: Beskriv problemet: Vad vill du göra?

2. Förvärva information: Vad har andra gjort? Lägg ner din själ i det. Fråga, fråga, fråga. Gräv, gräv, gräv. Gör allt som står i din makt att förvärva information innan du påbörjar arbetet.

3. Sök idén: Hur ska det göras? Gör någonting, för guds skull. Sitt inte bara och vänta på att idén ska komma till dig. Sök den. Jobba med den. Var ihärdig.

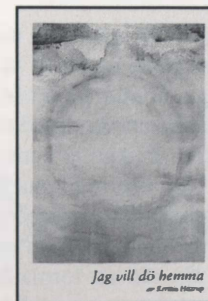
4. Glöm problemet – koppla av och gör någonting annat. G. Suits, den legendariske forskningschefen vid General Electric, sa att alla upptäckter i forskningslaboratorier kommer till stånd genom ingivelser under en viloperiod, som följt en period av intensivt tänkande och informationssamlade.

5 Aktivera idén: Prova den. När idén till slut har dykt upp i ditt medvetande medan du tänkte på något annat, så gäller det att testa den. Fungerar den? Vad behöver mer göras för att den ska fungera? Hur ska den föras ut och berika världen?

Foster ägnar dessa fem faser var sitt kapitel. Boken innehåller dessutom kapitel om att vara målriktad, ta fram barnet inom sig, ompröva sitt tänkande, lära sig kombinera, med mera. Det finns lustiga tecknade vinjetter till varje kapitel. Foster ger en hel del impulser och goda idéer om att få idéer. Han illustrerar allt med en mängd exempel och många upprepningar.

Jag läste boken i ett svep under en tågrespa, och blev till slut hjärtligt trött på Foster som jag upplevde pratig och tjatig. Det skulle räcka med femtio sidor kring de fem stegen ovan. Boken innehåller ändå en mängd tips och uppslag. Jag kommer förmodligen att titta i den någon gång till, och kanske t.o.m. få en eller annan god idé.

Nils-Olof Jacobson

Att dö hemma

Kerstin Histrup arbetar med personlig utveckling. Hon har på eget förlag (Bjersundsvägen 1, 23736 Bjärrred; e-post kerstin.histrup@telia.com) gett ut ett häfte på 40 sidor med titeln *Jag vill dö hemma*. 1994, vid 46 års ålder, fick hennes man Tord cancer i magen och dog tre månader efter diagnosen. Han ville dö hemma. Boken handlar om tiden från diagnosen till död, begravning och processen efteråt.

Kerstin skriver rakt och okonstlat om de kriser hon, Tord och de vuxna barnen gick igenom, om berg-och dalbanan med hoppningar och besvikelser. Framför allt skriver hon om hur det är att bekanta sig med den snart förestående döden hos sin älskade livskamrat, om hur hon och han lär sig acceptera vad som förestår och förbereda sig för resan. "Nu förändras han dag för dag, han djupnar och talar mer och mer från sitt hjärta."

Till slut blir det som hon och han hoppades, Tord dör lugnt en kväll hemma, i kretsen av sina kära. Samma dag på morgonen har han tagit farväl av alla, och upplever senare på dagen att komma till en annan värld:

"Jag frågar försiktigt: Var har du varit? Hur ser det ut där? Tord svarar: Där är I just. Mor och far är där. Jag är välkommen dit! Du har kanske glömt att berätta något eftersom du kommit tillbaka hit igen, säger jag. Ja, glöm inte villaskatten och tandläkartiden!"

Kerstin har skrivit en enkel och gripande skildring, som jag tror kan vara till hjälp för andra i liknande situation. Hon sammanfattar: "Att våga möta döden är det absolut viktigaste jag gjort i hela mitt liv. Att jag vågade ta

döden i handen har förändrat mig på ett djupt plan, det har gett mig självrespekt, mod och styrka att med tillit och öppenhet möta livets irrvägar och skiftningar."

Nils-Olof Jacobson

Ovanlig bok om livets förunderliga byggstenar

Mandom, mod och morske män finns i gamla Sverige än, Nord du jordens jättelem! Nord du zinkvirila männnens hem.

Så slutar sista kapitlet i boken *Oraffinerat* av Lilly Maria Bengtsson. Det handlar som sig bör – ur alfabetssynpunkt – om zink. Men citatet är typiskt för det annorlunda sätt att servera fakta som man möter i "Oraffinerat". Boken kan sägas vara en näringslära. Den innehåller från början till slut i alfabetssynpunkt massor av uppgifter om det vi äter och skulle må bäst av att äta. Men den är också – inte samtidigt – en gläddig blandning av fakta och samtal med läsaren om vad dessa fakta kan innebära. En sådan personlig utvärdering avslutar varje kapitel och är dessutom upprepade i textade pratbubblor som författarinnan själv har illustrerat sin bok med.

Natrium är en viktig beståndsdel i vanligt koksalt. I bokens natriumkommentar heter det:

"...skadar inte bara oss – utan allt liv. Saltvattna gräsmattan – det gröna gulnar snart och dör. Se hur saltmättad luft påverkar buskar och träd. Havsfisk sväljer salt – men gör sig av med saltet via gälarna. Havsfåglar avsaltar sig ur en näbbkörtel. Ett

par saltkorn kan döda landfåglar. Svin blir svaga och får saltkramp. Kor får diarré – förlamas ... litervis saltmarkomansvett kan ge akuta besvär – som upphör efter extra dos. Ett giftberoende likt rökarens illamående utan den in- vanda nikotinpinnen och kaffe- sugnas olust utan morron- och eftermiddagskoffeinet."

I kapitlet "Kalk" går författarinnan även in på den utbredda läran att mjölk i vuxnas mat skulle vara en bra kalkkälla som kan förebygga bensörhet. "Alla daggare i Vår Herres barnhage slutar dia efter distadiet. Utom vi. Fast vi också får tänder så tvingar vi kossan att amma oss... Motion håller kvar kalken. Gissa varför vegetarianer är ben- tätare än allätare. Kött och vitt bröd ligger ligger lägst i kalkkursen. Hör till det som perforerar. En halvtimmes promenad om dagen räcker. Och det är aldrig för sent. Ben förstärks av ökad motion men försvagas utan in- vand träning."

Fluor är ett viktigt men riskabelt mineralämne. Efter bokens sakliga redogörelse för fluorens egenskaper och uppgifter nagelfars åtgärden att fluoridera ledningsvattnet för att vinna ett tandskydd. Ett förslag i den personliga kommentaren lyder så här:

"Förresten! Varför inte blanda fluor direkt i socker och snask. Ofrätande fluorgodis – genial!"

De förluster vi gör genom att låta en allt större del av vår mat "förädlas" av industrin illustreras tydligt i kommentaren till E-vitamin:

"Gårdagens helkost gav minst 150 mg E, dagens högst 15. Bekvämat orsakar svinnet. Jämför: 1 hg färska arter 1,73, frysta 0,64, konserverade 0,04 mg."

I kommentaren om A-vitamin heter det:

"Skala inte av! Tomatens skal har t ex 20-falt mer vitamin A än inuti. Industri- eller hemma- raffinerat är lika galet."

Med sådana uppgifter är

bokens anslutning till sin titel och därmed sitt huvudbudskap tydlig: Vi måste ändra livsstil för att överleva. Välj ORAFFINERAT! I produkter som har undgått industrins manipulationer finns de näringsämnen kvar som naturen själv har komponerat och avbalanserat och som människans organ under år miljoners utveckling har anpassats för.

Boken "Oraffinerat" bär fram ett stort förråd av kunskap och erfarenhet. Den är skriven med en imponerande helhetssyn och den är glad – den riktigt kvillar av entusiasm och skrivglädje. Men risk finns att författarinnan i sin ambition har tagit ett alltför yvigt bett om sitt ämne, att hon inte når så många som boken egentligen är värd. Medan sakartiklarna är språkligt koncentrerade, nästan i telegramstil, har de personliga kommentarerna till respektive avsnitt getts en så lekfull stil att de förlorar en del av sin udd. Nyord bildas som inte alltid är bättre, massor av allitterationer ger intryck av att vara självändamål och framställningen blir ibland en lustig monolog där hejiga ordflätningar beslöjar de budskap texten egentligen innehåller.

Boken är alltså ovanlig – men syfte och innehåll ovanligt positivt. Den vill ge läsaren en totaluppfattning om människans position i tillvaron. Inför de astronomiska måtten blir allting smått – inför de 100 000 år det tar för I just bara detta att nå från vår egen galax Vintergatans ena ände till den andra – inför miljarder andra galaxer med hundra miljardstjärnor.

Inledningskapitlet går från Universum över Jorden, Växterna, Djuren, Människan ner till de enskilda näringsämnena. Och se, allt är lika förunderligt. Skulle vi då inte vara rädda om detta!

Eskil Svensson

"Oraffinerat" är på 170 stora sidor med 40 helsidesplanscher. Den har getts ut av Stilförlaget, Göteborg.

Etik – då, nu och i framtiden

Maria Modigs bok *Etik i vardagen* (Forum) ligger rätt i tiden. Många talar om etik, men ändå ser vi så mycket orättvisa omkring oss. Vad betyder egentligen etik och moral idag?

Inledningen i boken uppskattar jag: "Det här är en bok om svaghet och styrka hos vanliga människor som du och jag". För författaren är självständigt tänkande en förutsättning för valet av en medveten etik, som bl.a. innebär att vi håller ord och tar

ansvar för det vi gör. Hon menar också att begreppen etik och moral betyder samma sak och att det finns en gemensam etik som rör alla människor på jorden – en universell etik. Att etik kan upplevas som svårt och krävande beror antagligen på att etik uppmanar till *handling*.

Etik handlar om vad som är rätt och fel. Hon citerar Ingemar Hedenius bok *Fyra dygder* om mod, rättvisa, självbehärskning och vishet. Även Sokrates, etikens fader, får komma till tals. Maria Modig delar in etiken i fyra typer, den privata, den mellan oss, samhällets och framtidens. Den privata etiken har sina rötter både i det samhälle vi växt upp i och i vår privata sfär. Medkänsla och omsorg om andra och sig själv är här viktiga. Ett barn utvecklar känslan för vad som är rätt och fel genom samvaron med andra.

Vårt samvete skärskådas också. Samvetet är ett inre mått på vad som är rätt eller fel och

samvetet kan leda oss till olydnad mot auktoriteter och rådande system. Julia Kristeva, filosof och psykoanalytiker, menar att den poetiska rösten är historiens sanningsvittne. Genom att lyssna på poeten kan vi lära oss något om den västerländska människan och hennes moral.

Vi bör ge oss tid att reflektera över våra erfarenheter och möten med andra, ett slags inre utvecklingssamtal. Det som sker i mötet mellan människor är etikens mest centrala område. Här inträffar ofta kollisioner av olika slag. Då är ömsesidigheten en viktig ingrediens för vänskapen mellan människor, grupper och nationer. I tider då ondskan dominerat har fantasin och språket visat sig vara viktiga överlevnadsstrategier.

När det gäller framtidens etik hänvisas bl.a. till freds-forskaren Johan Galtung. Enligt honom har den psykologiska framtiden en andlig dimension

och den finns inom oss människor. Det bästa är om vi kan förverkliga denna psykologiska framtid tillsammans med andra – kollektivt. Risker är annars stora att det bara blir individuella privata visioner det handlar om, t.ex. en större våning eller en ny bil.

Ett sätt att forma framtiden är att arrangera ärliga och öppna framtidsdiskussioner. Så småningom tar den politiska makten över och gör visionerna till verklighet.

Boken avslutas med en matnyttig ordlista, FN:s mänskliga rättigheter, olika gruppers yrkesetik och lite religiös etik.

Etik i vardagen är en viktig bok, liksom Maria Modigs tidigare bok *Den nödvändiga olydnaden* (Natur och Kultur 1996). Båda får oss att stanna upp och reflektera och förhoppningsvis agera i en tid, som alltför mycket dominerats av utbrändhet, snabba klipp och samhällsomoral. *Eva Jagrell*

Stora tankar i vår tid Perspektiv på New Age

STORA TANKAR kan bära mänskligheten framåt. Det understryker Sven Magnusson, mångårig redaktör för Sökaren, som har samlat några av "nya tidsålderns" yppersta idéer, vilka pekar på vad som kan vara kultur och livsvärden på 2000-talet. Han har funnit de viktiga tankarna i det som betecknades som New Age, när detta begrepp först nådde oss.

"På 138 sidor har (Sven Magnusson) fått med det mesta om New Age: dess rötter, historia, viktigaste inspiratörer, kärntankar, metoder och förhållande till vetenskap och kristendom."

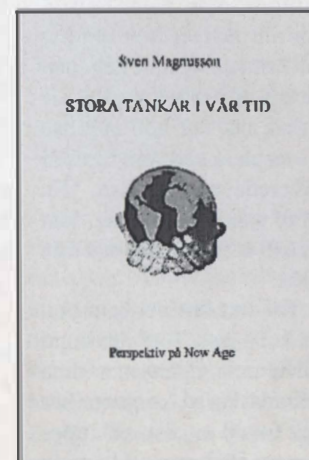
Anders Haag på Idagsidan i Svenska Dagbladet.

"Tack vare det sätt boken är skriven på kan den vara mycket användbar inte bara för nybörjare i ämnet utan även för de som anser sig vara insatta i New Age."

Krister Sundblad i Utan Gräns

Boken kan beställas från förlaget genom insättning av 175 kr (inkluderar porto) på postgiro 780 83-3, Wrå förlag. Vid beställning på annat sätt tillkommer postens avgifter för porto och postförskott.

Wrå förlag, Wrå gård, 153 94 Hölö
Tel/Fax 08-55 15 90 65
E-post: wra.forlag@telia.com

"Sven Magnusson, mångårig redaktör för tidskriften Sökaren, gör i sin bok ett svep över några av new age-rörelsens föregångare och förgrundsgestalter. /.../ Genom sitt fokus på 1960- och 1970-talets nyandighet är boken ett initierat och värdefullt komplement till den ökande litteraturen på området."

Olav Hammer i recension för Bibliotekstjänst.

"En bra bok för den som vill veta mer om rörelsen, och då främst klok-New Age, och inte bara tro sig veta om den."

Biskop Sten-Bertil Jakobsson i Communio, liberal-katolsk kyrkotidning.

Eskil Svensson:

Den obönhörliga bakgrunden

En växt eller en varelse är sedan miljoner år anpassad för ett bestämt sätt att livnära sig. Förlorar den sin ekologiska nisch dör den ut. Det gäller också oss människor. Detta var Are Waerlands djupaste bakgrund.

Ekologisk balans betyder samarbete mellan organismer och deras omgivning. I en orörd natur råder ekologisk balans. Varje art, växt eller varelse, är specialiserad på ett bestämt sätt att livnära sig – har vad man kallar en ekologisk nisch. Så även människan.

Val på liv och död

En art som förlorar sin nisch dör obönhörligt ut. Detta gäller också människan. Alla hennes organ är oförändrat anpassade till det liv i naturen hon levde i tio miljoner utvecklingsår. Inget organ, ingen funktion, har hunnit förändras och anpassa sig till dagens industrialiserade livsstil. Människan har en oerhört sinnrik och tålig uppbyggnad. Men hon sår envetet på den gren hon sitter på.

Att så vitt möjligt återupprätta den ekologiska balansen är tanken bakom Hälsofrämjandet. Rörelsen grundades av den finlandssvenske författaren Are Waerland.

Roten till våra sjukdomar

Waerland ägnade i stort sett hela sitt liv åt att utforska hälsans förutsättningar. Han var den förste som gjorde oss uppmärksamma på det ekologiska samspelet. I böcker, tidskrifter och tal visade han på det biologiska livets bakomliggande mönster och han gav oss detaljråd om hur vi till vardags kunde inordna oss i denna helhet.

Våra avsteg från det ekologiska sammanhanget kallade Waerland "livsföringsfel". Förborgat i det ordet ligger roten till de flesta av våra civilisationssjukdomar. Detta kan inte mer bestridas.

Arvet från Are Waerland

Då Are Waerland lanserade sin idé var han mer än 60 år före sin tid och mötte ett starkt motstånd, isynnerhet från de lärda och etablerade hälsovårdarna. Han stjälpde om deras trygga, skolgrundade värld. Han var den förste som insåg fiberns betydelse för hälsan. Han var den förste som skrev kampböcker mot sockret, koksaltet, kaffet och tobaken (ja, faktiskt, inte ens tobakens skadeverkningar var erkända!) Han ifrågasatte medicinätandet. Han ersatte vitmjölsprodukterna med fullkorn. Han gick i strid mot slaktindustrin och fick dess oerhörda ekonomiska inflytande emot sig. Han förde fram daglig motion istället för stillasittande (inte ens motion var då allmänt erkänt som hälsomedel!). Nu vet vi att Waerland hade förundransvärt rätt i hela sitt program.

Du är med och förvaltar

Det program Waerland lanserade för att behålla vår ekologiska nisch söker alltså Hälsofrämjandet förvalta. Genom ditt medlemskap hjälper du till att värna dessa livsavgörande tankar.

Att klargöra vad som gör människor sjuka är ett uppdrag fullt i stil med "Mission Impossible".

(Från DN:s förstasida 17 augusti.)

Det som gör folk sjuka

Omdömet ovan ur DN ansluter till den nya sjukförsäkringsutredningen som visar att antalet ersatta sjukdagar har ökat med 50% från 1997 till 1999. Man vill i första hand skylla på arbetsmiljön och den ökade stressen bl a genom de många insnålningarna av personal. Detta kan vara en riktig slutledning vad gäller den branta ökningen av sjuk-skrivningar. Men en grundorsak till att många människor känner sig krassliga måste sökas i de dåliga, naturfrämmande vanor vi har.

• Vi rör oss inte i ljus och frisk luft

Genom att vika en stund varje dag för att gå, springa eller cykla, minskar vi alla sjukdomsrisker och får större chanser att klara ev sjukdomar, t. ex en hjärtinfarkt.

• Vi översvämmas av massmedias färdiggjorda tankar

Genom att stilla oss och rikta sinnen mot det verkliga, det levande och sköna, sätter vi oss över den ytliga stressen och ökar vår inre samling med egen inneboende kraft.

• Vi styrs och likriktas av kommersiella krafter

Genom att noggrant sila det kommersiella som ständigt hamrar på våra öron och ögon kan vi behålla vår mänskliga värdighet.

• Vi lever på en kost som vi inte är gjorda för

Genom att varje dag välja livsmedel som är så lite manipulerade som möjligt ger vi vår kropp förutsättningar för att fungera länge och problemfritt.

• Vi urholkar vår naturliga motståndskraft med ett dagligt insippande av kemikalier

Genom att noga läsa varudeklarerationer och undvika varor med tillsatser, svårbedömt värde och ursprung, minskar vi inflödet av främmande ämnen vars verkan tillsammans och på sikt är okänd.

• Vi flyr stress och personlig osäkerhet med gift

När det har blivit en vana att inte schackra bort livskapitalet genom dåliga vägval blir de frivilliga gifterna kaffe, tobak och sprit allt mer ointressanta. *Vi mår bra – vi känner oss lugna – vi har självförtroende.*

Eskil Svensson

Forskning om astrologi, slagruta, gengångare och telepati – är det pseudovetenskap – är det ”högskolans lågvattenmärken”?

Seminarium och debatt på Stockholms Universitet efter nyutkommen bok

Av Göran Brusewitz

Nåja, så mycket debatt var det nu inte, den 5 oktober på Arrhenius-laboratoriet på Stockholms Universitet. Debatten, som för-
anleddes av den nyutkomna antologin ”Högskolans lågvattenmärken”, inleddes med ett kort anförande av Sven Ove Hansson, en av de ansvariga redaktörerna. Han åtföljdes av några kritiska kolleger vid Stockholms Universitet och en från media (Anna Schytt från vetenskapsredaktionen, Nova, SvT). Och alla var helt överens om att bristfällig forskning inte ska bedrivas på svenska högskolor. Men det anser väl alla?

Inga företrädare för de kritiserade ”pseudovetenskaperna” var inbjudna att medverka, så vi fick inte höra någon debatt om pseudovetenskapernas status. Dessutom var debatten svår att föra, eftersom man inte särskilt tydligt definierat vad ”dålig” forskning är, eller vad ”pseudovetenskap” är och vad som skiljer dessa åt. Därför var debatten inte speciellt givande.

Om granskningen och de som granskat

Paneldeltagarna klargjorde tydligt att den forskning som granskas i boken, i hög grad varit behäftad med svagheter. Det instämmer jag helt i, och jag kan då framför allt kommentera forskningen i telepati, men även slagruta. Vidare känner jag den forskare som studerat gengångarföreställningar, men har inte detalj studerat hennes avhandling.

Ska man referera en debatt utifrån en bok måste man också nämna några ord om boken och författarna. Jag får då påpeka att denna granskning är gjord av personer som inte bara är kritiska, de måste också beskrivas som partiska. De är medlemmar i föreningen Vetenskap och Folkbildning (VoF) som tagit som sin uppgift att påpeka när viss forskning inte håller måttet, eller sympatiserar med VoF. Det tar sig uttryck i att de uttalar sig skeptiskt om telepati, slagruta, ast-

rologi och ufo, då de säger att utforskning av dessa företeelser är pseudovetenskap. Men så länge de är, eller åtminstone uppfattas som partiska, når de inte ända fram. För att komma vidare och bli än mer konstruktiva måste de ha en dialog med kritiska företrädare för utforskningen av dessa fenomen.

Granskningen har gällt forskning vid svenska högskolor

Det är lätt att bli lite skeptisk till dessa fenomen, när man läser boken. Men man ska ha klart för sig att granskningen gällt forskning kring dessa fenomen vid svenska högskolor, inte forskningen internationellt. De har med en litteraturoversikt, men den är också bristfällig – de har själva valt litteraturen de granskar och skribenten Per Sandin tillstår att den är långt ifrån heltäckande och att det t ex hade krävts en hel bok för att behandla parapsykologin, så på denna punkt inser de själva sin begränsning, ett friskhetstecken.

Vad är vetenskap? Vad är pseudovetenskap och dålig vetenskap?

En annan brist är att de inte särskilt tydligt klargör vad som är vetenskap (där man t ex måste skilja på experimentell vetenskap, t ex naturvetenskap, och vetenskaper baserade på observationer, t ex parapsykologi och psykologi). Inte heller definierar de pseudovetenskap särskilt tydligt, bara att det är ”dålig” vetenskap. Men vad är ”dålig” vetenskap? Olika forskare gör olika bedömningar. Forskarna i VoF betraktar uppenbarligen parapsykologi som pseudovetenskap, medan en av de ledande seriösa parapsykologerna, professor Robert Morris i Edinburgh har en annan uppfattning.

Debatten

Debatten introducerades av professorn i statsvetenskap Kjell Goldman med kommentaren att den ordnades på Stockholms Universitet, eftersom också där bedrivits forskning som man funnit anledning att granska i ”Högskolans lågvattenmärken”. Och ”man fann anledning att ordna denna

debatt i en tid då vidskepliga föreställningar inte tycktes avta, utan snarare tillta”.

Sven Ove Hansson konstaterade i sin inledning av debatten att forskare har reagerat på två sätt när de kritiserats. Det negativa exemplet är forskning om slagruteeffekten, som Hansson menar beror på förväntan hos dem som går med slagrutan, något som berörd forskare, Nils-Axel Mörner, helt nonchalerat att diskutera. Det positiva exemplet gäller en rad parapsykologiska experiment vid Psykologiska Institutionen, Stockholms Universitet. Och här citerade Hansson ett e-postmeddelande från parapsykologen Joakim Westerlund, där denna tackade för den kritik de fått av hans egen och Jan Dalkvists telepatiforskning. ”I vår granskning”, sa Hansson, ”har vi påvisat problem med den statistiska behandlingen av försök man gjort. Till vår stora glädje har forskarna dragit nytta av vår kritik och bl. a. sökt kontakt med statistiker. Vi har efter bokens publicering haft mycket positiva kontakter med dem”, kommenterade Hansson. Hansson pekade också på att just denna telepatiforskning stramats upp i metodik och att de inte längre övertolkar sina resultat. Detta är ett exempel på konstruktivt samarbete som jag tror att båda parter uppskattar.

Men därutöver var debatten ganska enkel. Några i publiken bråkade om huruvida det förekommer mest pseudovetenskap i naturvetenskap eller i de sociala vetenskaperna. En av de få kritiska rösterna påpekade att även etablerad vetenskap, t ex medicin, rymmer många brister vad gäller dubbelblinda tester, upprepbarhet osv, något som Hansson instämde i. Här kan man påpeka att många menar att just parapsykologi kan vara ett bra föredöme ur metodologisk synpunkt.

Anna Schytt deltog i panelen efter att ha gjort tv-programmet i augusti om arkeo-
astronomi, dvs användning av slagruta inom arkeologin. Företrädarna för slagrute-
metoden har anmält programmet. Anna Schytt tyckte att de fick tillräcklig tid. Men jag kunde själv konstatera att programmet var alldeles för kort för att ge en rimlig bild av hur forskningen växt fram. Nu kunde man

inte alls bedöma trovärdheten i denna forskning.

Tankepolis

En uppfattning som finns bland ”pseudoforskarna” är att Sven Ove Hansson och VoF är tankepolis, en kritik som Hansson kommenterade i sin inledning. Jag uppskattar att han vill kommentera detta, men jag tror dess värre att han missuppfattar den kritiken. Det handlar inte om yttrandefrihet, eller rätt att framföra kritik. De har självklart all rätt att kritisera en forskning och de är välkomna med kritik, men jag anser att de inte har tillräcklig grund för att bestämt påstå att t ex parapsykologi är en pseudovetenskap.

För att bedöma och dra bestämda slutsatser om en forskning måste man skaffa sig grundliga kunskaper om den, och detta tar tid. Det finns några framstående kritiker som är väl insatta i den parapsykologiska forskningen och som bidrar till utvecklingen: James Alcock (som telepatiforskaren Adrian Parker vid Göteborgs Universitet samarbetar med) Ray Hyman och två engelska forskare, som jag själv träffat, Richard Wiseman och Susan Blackmore.

Vi som är företrädare för parapsykologin verkar vara ett undantag vad det gäller att lyssna på kritiker, vilket jag verkligen får beklaga, men vi värdesätter den granskning vi kan få.

Om pseudovetenskap innebär att man drar mer slutsatser än man har stöd för, så innebär pseudokritiker att man kommer med kritik fast man inte är tillräckligt insatt i forskningen och därmed drar slutsatser som man inte har stöd för.

Kritik mot alternativ medicin

I debatten var det en person i publiken som med löje nämnde intresset på Högskolan i Örebro för bl a alternativ medicin, Tai Chi och Qi Gong. Jag hoppas att denna skepsis för andra idéinriktningar inte är representativ för VoF, men befarar att jag har fel. När nya idéer får gehör hos en stor allmänhet, och det gäller många former av sk alternativ medicin, så bör det väl snarast vara en uppgift för universiteten att uppmuntra seriös forskning kring dessa företeelser, inte att motarbeta eller förlöjliga sådana försök? Eller vill man bibehålla det förakt som finns hos en del av allmänheten för akademiska forskare, bibehålla avståndet? Forskning om ovanliga fenomen innebär inte att acceptera eller erkänna att ett fenomen faktiskt finns, bara att rapportera om det bör granskas! Om inte detta sker, så intresserar sig allt fler människor i Sverige för sådant som forskarsamhället inte vet något om! Det gäller bland

annat parapsykologiska upplevelser, såsom telepati och varsel, brunnar man borrar efter tips från slagrutemän och hälsoorienterade företeelser som märkliga tillfrisknanden, olika slag av healing, zonterapi, akupunktur och energibalansering. (I Läkartidningen nr 40 rapporterar Per-Arne Öckerman och Stig Bruset från en konferens om komplementär och alternativ medicin ”I USA tas alternativmedicinen på allvar”). Hur ställer sig universitetet till kritisk granskning av dessa företeelser, som man kan konstatera att allt fler intresserar sig för, även välutbildade? Om inte saken i sig granskas, så är det kanske viktigt att åtminstone studera intresset? Om ingen vetenskaplig granskning sker, så lämnar man fältet fritt för andra krafter som finns i samhället, charlataner, okritiska men välmenande New Age-personer etc., men förstås också seriösa utövare.

”Högskolans lågvattenmärken” är en bra början, men man behöver tydligare definiera vad vetenskap är, vad pseudovetenskap och dålig forskning är. Det står på baksidan av boken: ”I en rad uppmärksammade fall de senaste åren har svenska universitet och högskolor utnyttjats för att ge vetenskaplig legitimitet åt påståenden som inte är accepterade inom vetenskapen.” — ”Författarna dokumenterar ett antal fall av forskning och undervisning vars vetenskapliga kvalitet starkt kan ifrågasättas. Det gäller bl. a. verksamhet kring fenomen som slagrutor, astrologi och telepati.”

Granskarna vill att det på svenska universitet inte skall bedrivas forskning kring dessa fenomen, behäftad med allvarliga brister, och föreslår att tvärvetenskapligt samarbete, handledning och kritisk granskning ska förbättras. Vad de framför allt vänder sig emot är att man med dålig forskning som argument påstår att ett fenomen finns, och det håller jag helt med om. Det är då viktigt att definiera vad dålig forskning är, kriterier för bevis, hur experiment ska vara upplagda osv. Sedan får man se till att de doktorander som vill satsa på utforskning av något kontroversiellt fenomen får god handledning och lär sig att diskutera kritiskt.

Betydelsen av dialog

Sven Ove Hansson betonade i sin inledning betydelsen av kritisk diskussion och dialog, och det tycker jag inspirerar. Efter debatten växlade jag några ord med honom och påpekade betydelsen av dialog för att föra utvecklingen framåt. Jag föreslog samarbete, så de får förslag från oss parapsykologer om vilka rapporter och vilka debattinlägg vi

tycker att de bör ta del av och granska. Kanske kan också en debatt bli aktuell, där de får redogöra för sin syn på parapsykologi och vi för vår. Finns det några irrelevanta argument,

så kan de kanske läggas åt sidan och en debatt med gemensamma utgångspunkter bli möjlig. Nu utgår de från sina källor och vi från våra. Påbörjas en dialog kan vi få hjälp med konstruktiv kritik, för det vet jag att parapsykologer i allmänhet värdesätter. Jag hoppas också att de som vill granska andra kontroversiella fenomen även de är angelägna att upprätthålla en hög metodologisk standard och vara öppna för en kritisk diskussion, för det är ett gemensamt intresse och ett skäl till att jag också, sedan sommaren 2000, är medlem i föreningen Vetenskap och Folkbildning.

”Högskolans lågvattenmärken” är resultat av ett av forskningsprojektet ”Högskolan vid vetenskapens gränsmarker” som finansierats av Rådet för forskning om universitet och högskolor. Boken är utgiven av Natur och Kultur (2000). Redaktörer är Sven Ove Hansson och Per Sandin. Medverkar i övrigt gör John Cantwell, Satu Heikkinen, Henrik Lagerlund, Erik J Olsson, Hampus Rabow och Tor Sandqvist.

Med i panelen på debatten var förutom Sven Ove Hansson och Anna Schytt: Astrid Gräslund, professor i biofysik vid Stockholms Universitet och Uno Lindberg, professor i zoologisk cellbiologi.

Bland åhörarna i publiken fanns rektor för Stockholms Universitet.

Sven Ove Hansson är ny professor i filosofi på KTH i Stockholm.

Artikelförfattaren Göran Brusewitz är ordförande i SPF. Han har skrivit boken ”En ny världsbild växer fram. Om parapsykologi och biomagnetism” (1999). Det är en bok med många referenser till aktuell forskning.

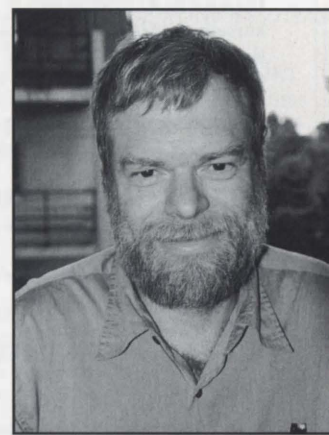

Foto: Magnus Myrén

Sven Ove Hansson

Hos **ESOTHERACIM-KURSER** finner Du den kursform av **MIRAKELKURSEN** som fn passar just Dig. För nedanstående kursutbud **väljer Du själv** i samråd med kursledningen **lämplig tid och plats**. Trivs annars på Marielunds natursköna kursgård från 1800-talet i Mörap, 15 km utanför Helsingborg.

Vi erbjuder dig ACIM®-föredraget "ÅTER TILL KÄRLEKEN" med diskussion.

INTRODUKTIONSKURSER i form av veckoslutsseminarier-workshops.

GRUNDKURSER där vi lär känna A COURSE IN MIRACLES® (ACIM's) bärande huvudtankar och begrepp i både teori och praktik.

FORTSÄTTNINGSKURSER där vi vidgar vår inre resonans för ACIM'S centrala budskap både teoretiskt och praktiskt.

HUVUDKURSEN i COURSE IN MIRACLES för erfarna såväl som mindre erfarna ACIM-studerande. Vi studerar kursen på djupet ett veckoslut i månaden (start fredag kl 18.00 med middag, avslutning söndag kl 17.00 - 18.00 med middag.) Ring om aktuella kursdata!

TEMAHELGER OCH TEMAVECKOR om centrala teman i ACIM såsom -Speciella och heliga relationer i ACIM's ljus, -Hur ska jag handskas med mitt ego, -ACIM's förlåtelsebegrepp och -The Real World -den verkliga världen. Ring om kursdata för den allra närmaste tiden!

CLEARINGHELGER. Du lär känna Dig själv på ett nytt sätt och finner lösningen på Dina relationsproblem.

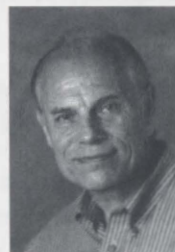
COUNSELLING privata konsultationer för Din aktuella livssituation. **PERSONLIG HEALING** enligt ACIM och mottot "Hälsa är inre frid". **ACIM-INSPIRERAD TERAPI** i syfte att hjälpa dig som upplever oro, rädsla, panikångest, sociala eller andra fobier och depression.

Som kursledare har Du Hans-Jörgen Gerloff, fil.mag. i naturvetenskapliga ämnen, humanolog och ACIM-terapeut, esoteriker och andlig inspiratör på bred front och sedan ett drygt tiotal

år känd som tolk för och erfaren kursledare i "A Course in Miracles". Avsikten är att ge underlag för att praktiskt kunna förändra den enskildes personliga livssituation i positiv riktning mot att fungera och därför också må bättre! Du spar tid och kraft genom att inse att **KONTAKT MED KÄRLEKEN I TILLVARON ÄR ETT LIVS-VILLKOR OCH ATT HÄLSA ÄR ETT**

RESULTAT AV INRE HARMONI.

Säkra Ditt deltagande genom att boka den kurs Du söker i god tid! Du är välkommen att per telefon eller brev rekvidrera en kursbeskrivning samt praktisk information om kost och logi, priser, vägbeskrivning mm.

Alla praktiska upplysningar genom:

ESOTHERACIM-KURSER
Hans-Jörgen Gerloff,
Ryttmästaregatan 3B, 254 53 HELSINGBORG.
Tel: 042-13 56 94 eller 042-14 08 10

Var vänlig ange tydligt egen adress och helst telefonnummer.

Den enligt mångas upplevelse
STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

"MIRAKELKURSEN"

Har även Du funderat på att studera
A COURSE IN MIRACLES® -ACIM® ?

Den enligt mångas upplevelse

STÖRSTA ANDLIGA SKRIFTEN I MODERN TID

Göran Brusewitz

Vetenskapare vid forskningen frontlinjer utforskar healing

Forskning kring healing har blivit allt mer intensiv under senare år bland biologer, medicinare och parapsykologer. Healing finns i flera varianter. Man pratar bland annat om reiki healing och energihealing.

Healing är ett fenomen som funnits länge i de flesta kulturer, men hur fungerar det? Vad händer i kroppen vid healing? Vet vi något? Ja, det börjar vi göra. Allt fler forskare vid forskningens frontlinjer är inne på att vi har en "energi kropp" och att det finns något som man kan kalla subtil energi. Nyckeln till förståelse av de helande processerna är några elektriska system som man upptäckt i kroppen.

Dr Glen Rein i New York är en av dessa forskare som vill förstå healing. Han menar att det finns vetenskapligt stöd för healing som ett reellt fenomen, om vi tittar närmare på den forskning som visar att vi har en *bioenergi kropp*. Glen Rein redogör för denna forskning i sin bok *Quantum Biology*. Elektromagnetism, som vi vet ingår i biologiska processer, utgör en del av bioenergi kroppen, liksom så kallade akustiska fält. Rein menar att det dessutom finns tre för biologin nya former av energi som ingår i energi kroppen. Begreppet subtil energi är ett paraplybegrepp för dessa nyupptäckta energier.

Bioenergi kroppen är grunden för energimedicin, som bland annat innefattar akupunktur, healing och zonterapi. Inom energimedecinen anser man att denna bioenergi kropp ligger till grund för och reglerar de biokemiska processerna i den vanliga fysiska, mer "täta" kroppen. Energi kroppen är skild från men har samband med den fysiska kroppen. Om det blir obalans i energi kroppen, yttar det sig som en sjukdom i den fysiska kroppen. Därför ska alla sjukdomar behandlas genom att balansen återställs, och den ska återställas med energi – därav begreppet energimedicin.

Enligt energimedecinen anses subtil energi vara inblandad i kroppens egna spontana läkande processer.

Ett av flera inslag i energi kroppen är det elektromagnetiska fältet, som jag här ska ta upp.

Energi kroppen – elektromagnetisk energi

Även om den vanliga medicinen inte erkänner att det finns en bioenergi kropp, så finns det forskare vid vetenskapens front-

linjer i väst, såsom Burr, Becker, Nordenström, Popp, Bentov och Frohlich, liksom många forskare i Östeuropa, som gör gällande att det finns en bioenergi kropp, eller bioplasma som den benämns i öst. Den fysiska naturen hos denna energi kropp har ansetts vara elektrisk, magnetisk och akustisk. Trots denna framväxande forskning fortsätter man inom etablerad medicin att bortse från den roll och den funktion som denna elektromagnetiska energi har. Man har inte införlivat idén om en bioenergi kropp i sin förståelse av den fysiska kroppen. Inom ämnet medicinsk elektronik mäts dessa energier rutinmässigt med hjälp av sofistikerad utrustning såsom termografi, magnetisk resonans, EEG, EKG, EMG och ultraljud och används för att övervaka och diagnostisera sjukdomar. Dessa energifält, som kommer från kroppen, anses dock vanligen vara biprodukter till de biomekaniska reaktionerna i kroppen. Flertalet biomedicinska forskare anser inte att dessa energifält har med kroppens grundläggande funktioner att göra, eller med läkandet, påpekar dr Rein.

El-system i kroppen

Man ställer sig gärna lite skeptisk till påståenden från forskare som menar sig kunna förklara olika märkliga fenomen. Men Glen Rein hänvisar i sin bok till flera forskare som jag själv känner till sedan tidigare, så därför tycker jag att hans idéer är intressanta. De forskare vars böcker jag framför allt har studerat, är amerikanen Robert O. Becker och den svenske professorn Björn Nordenström.

Robert O. Becker var en av dem som tidigast presenterade bevis för att dessa inre elektromagnetiska fält i kroppen kunde ha en betydelse i läkandeprocesser. Han började med att fundera på hur en salamander återskapar en förlorad kroppsdel och kom sedan att kartlägga ett likströmssystem i kroppen, något som han menar att även vi människor har. Detta likströmssystem har samband med den ström som uppstår vid en skada, vid sår och benfrakturer. Likströmssystemet är, menar Becker, ett primitivt informationssystem, som har ett nära samband med nerverna.

Det likströmssystem som Becker upptäckt, finns i de perineurala cellerna, som omger nervsystemet. Dessa celler har bland annat den viktiga uppgiften att upptäcka och reparera ska-

dor. Den perineurala vävnaden består av gliaceller i det centrala nervsystemet och av schwannceller i det perifera. Det blir totalt sett ett nätverk av stor komplexitet i kroppen. Dessa upptäckter har han beskrivit i böckerna *The Body Electric*. *Electromagnetism and the Foundation of Life* från 1985 och *Cross Currents* från 1990 samt i flera vetenskapliga artiklar.

Professorn i röntgendiagnostik Björn Nordenström blev fascinerad av röntgenbilder av elakartade tumörer. De visade en märklig koronastruktur. Han började undersöka tumörernas elektriska egenskaper och fann att alla tumörer har en spänning som skiljer dem från omgivningen. Denna spänning gör att det går en elektrisk ström mellan tumören och dess omgivning. I sitt vidare utforskande fann han ett stort antal lokala elektriska strömlöden som tillsammans utgör ett elektriskt transportsystem i kroppen. Han kallar detta biologiskt slutna elektriska strömkretsar och presenterade 1983 sina upptäckter i boken *Biologically Closed Electric Circuits*.

Nordenström menar att vi utöver blodomlopp och lymfa har ett tredje cirkulationssystem, ett elektriskt, som bygger på att det finns olika ledningsförmåga i olika vävnader. Blodkärlssystemet är ett av de viktigaste inslagen i detta elektriska system, med isolerande väggar och blodplasma inuti. Det är inte bara ett mekaniskt transportsystem för syre och näring utan också ett elektriskt transportsystem. Dessa strömkretsar är mycket viktiga när en skada ska läkas, menar Nordenström. På det sättet påminner hans upptäckter om de som Becker gjort. Båda menar att de el-system de upptäckt är viktiga för vanligt läkande och kanske även för så kallat paranormalt läkande, alltså healing. De anser också att deras el-system mycket väl kan motsvara meridianerna i akupunktursystemet. Om så är fallet, har den så kallade alternativa medicinen en fysiologisk bas i form av dessa strömkretsar i kroppen! Då skulle man kunna börja diskutera alternativ medicin eller helhetsmedicin på ett helt nytt sätt.

Nordenström ser sin forskning som en utvidgning av de livsteorier som tidigare utvecklades av Burr och Northrop, forskare som också dr Rein nämner i sin bok. Så det blir allt fler forskare som menar att lokalt genererade inre elektromagnetiska fält också är viktiga i naturliga läkande processer.

Ytterligare bevis för betydelsen av dessa inre likströmskretsar kommer från en ny vetenskaplig disciplin – bioelektromagnetism. Forskare på området har visat att mycket svaga pulserande elektromagnetiska fält, mycket snarlika de som skapas av kroppen, kan åstadkomma läkande i kroppen. Dessa fält, som ofta uppträder i extremt låga frekvensregioner (ELF) i det elektromagnetiska spektrumet, kan skapas artificiellt. Man har visat att många olika slag av vävnad, inklusive immunsystemet, cirkulationssystemet, nervsystemet och rörelseapparaten, kan påverkas av elektromagnetiska fält. Dessa biologiska effekter har bekräftats i många laboratorier och har demonstrerats kliniskt samt på djur och celler.

Liknande effekter har man noterat att olika slag av ljud har. De elektro-magnetiska fält som dessa el-system skapar, utgör alltså enligt dessa forskare en del av energi kroppen. Dr Rein går sedan vidare till de mer komplicerade teorierna om vad som ingår i energi kroppen, teorier som han också testat, vilket han påpekar, när jag pratar med honom i telefon i New York i augusti 1999 på väg från en parapsykologikongress på Stanforduniversitetet i San Francisco. Teorier måste alltid pareras med praktik, de måste testas i vetenskapliga experiment,

och de experiment, som han utfört, redovisar han i sin bok.

Dr Rein tillämpar kvantfysiska principer på biologiska organismer – därav namnet på hans bok – *Quantum Biology*. Introduktionen av kvantfysik i biologin för att beskriva dessa nyupptäckta energiegenskaper i biologiska system är grunden för en ny disciplin, som kallas *quantum bioenergetics*, kvantbioenergi. Forskare tror att dessa processer är fundamentala energifenomen bakom de naturliga förmågor som alla biologiska system har att organisera och själva läka skador. Förmågan att samordna och organisera organen i kroppen är en grundläggande egenskap för biologiska organismer, som etablerad biologi ännu inte förstår. Kanske kan de el-system som Nordenström och Becker upptäckt vara nyckeln till förståelse?

Den norske läkaren Vilhelm Schjelderup, som också är inne på dessa tankar, skriver om rysk biofysik, om Robert O. Becker och om holografiska principer inom biologin. Han gör det i sina böcker *Läkekunst på nya vägar*. *Elektromagnetismen och livet*, 1983 (ISBN: 82-7634-201-9) samt den nya *ECIVO-biologi Et nytt grundlag för akupunktur og soneterapi* (ISBN: 82-09-10418-7) och har gjort det i föredrag, när han nyligen, i oktober 1999, besökte Stockholm. Det är ovana tankegångar, men likväl finns här kanske en möjlighet att förklara vissa ganska kontroversiella fenomen. Har vi råd att nonchalera dem?

Glen Rein

INRE HARMONI

Sveriges största alternativmäss

KROPP
&
SJÄL

Allt inom
New Age

Ring för
program!

Med utställare från flera länder

- ♥ Stockholm/Liljeholmshallen 25-26/11 -00
- ♥ Huskvarna/Folkets Park 31/3-1/4 -01
- ♥ Göteborg, Malmö, Falun våren -01

Gratis föredrag, scenprogram, spå dig, astrologi, aura-fotografering, handläsning, numerologi, akupunktur, massage, healing, naturmedel, örter, stenar, kristaller, indianhantverk, smycken, litteratur för självutveckling, CD-musik, meditationskassetter m.m.

Se program på hemsidan 2 veckor före varje mäss!

ARISTO 2000, E-mail: aristo2000@swipnet.se

Hemsida: <http://home.swipnet.se/aristo2000>,

Tel: 0930-702 53, 0930-702 54, Fax: 0930-702 12

Mobil: 070-339 00 85 och 070-213 50 43

Kerstin Stina Carlsson:

Det gudomliga skådespelet

Jag var en gömd skatt och längtade efter att bli känd, därför skapade jag Skapelsen för att göra mig känd.

Hadith qudsi ¹⁾

På annan plats i detta nummer finns en artikel kallad "Den kreativa kosmiska principen". Källan är i huvudsak Stanislav Grofs bok "The Cosmic Game". Även denna artikel har till största delen sitt ursprung i den boken.

I den andra artikeln rör sig resonemanget runt Gudomligheten och det ges exempel på några personers erfarenhet av förening med Gud. Här rör det sig emellertid mera om själva Skapelsen.

Grof skriver att trots att det är viktigt att komma ihåg att transcendent upplevelser är svåra att beskriva i ord, så kan de vara intressanta, inspirerande och intellektuellt stimulerande att ta del av. I detta håller jag personligen verkligen med honom och jag har haft stort utbyte av att ta del av dessa tankegångar och till och med fått en egen erfarenhet bekräftad. Men mera om detta senare i artikeln.

Förening med Gud är ur en vanlig människas synvinkel en extraordinär och mycket eftertraktad erfarenhet. Många andliga traditioner anser att när man nått dit, då har man nått det yttersta målet för det andliga sökandet. Men trots denna fantastiska erfarenhet uppstår ändå en mängd frågor. Om det förhåller sig så som det inledande citatet säger, att Skaparen skapade Skapelsen för att få en erfarenhet av sig själv, måste den ursprungliga och odifferentierade enheten, som erfarenheten av förening med Gud ger insikt i, ha övergetts. Detta odifferentierade ursprung beskrivs i Bibeln som "Och jorden var öde och tom, och mörker var över djupet och Guds ande svävade över vattnet". Vad var det för krafter som tvingade Gud att överge sitt ursprungliga, ofördärvade tillstånd och engagera sig i processen att skapa en sådan värld som den vi erfar och lever i? Vad fanns det för motiv för Gud att söka avskildhet, lidande, strävan, ofullkomlighet och obeständighet, det vill säga precis de tillstånd vi försöker komma bort ifrån, när vi ger oss av på den andliga resan?

Skälen och motiven för Skapelsen kan vi inte förvänta oss att helt och hållet förstå på ett för oss tillfredsställande sätt. Vårt förnuft är tyvärr ett otillräckligt instrument för en analys av tillvarons transcendent dimensioner och de principer som styr de höga metafysiska ²⁾ nivåerna. På grund av det har de personer som försökt beskriva sina erfarenheter av förening med Gud inte kunnat undvika att använda sig av antropocentriska ³⁾ perspektiv och de har naturligtvis inte heller haft någon möjlighet att överskrida våra språkliga begränsningar. För att beskriva Guds kreativa impuls används på grund av det ofta vissa psykologiska tillstånd som vi känner till från vårt dagliga liv som t.ex kärlek, längtan och ensamhet. Men för att visa att det är dessa ords transcendent betydelse som avses använder man ofta stora bokstäver på dem.

Impulsen att skapa anges ofta som den ursprungliga kraft, som reflekterar Guds ofattbara inre rikedom och överflöd. Den kreativa kosmiska källan har så stora inneboende möjligheter och

är så ofantlig och gränslös att den inte kan innehålla sig själv utan måste på något sätt uttrycka sin fulla gömda potential.

De människor som haft en erfarenhet av den sorten liknar denna kraft vid solens termonukleära processer, den livgivande principen och energikällan för vår planet. Det är därför kanske inte så underligt att en del kulturer dyrkat solen som Gud. Men samtidigt betonar de som haft denna erfarenhet, att man inte får ta denna liknelse alltför bokstavligt, eftersom det också finns viktiga skillnader mellan solen som en astronomisk kropp och den kosmiska Solen, det vill säga den kreativa princip som är ansvarig för skapelsen. Den fysiska solen bidrar endast med den energi som är nödvändig för livsprocessen medan den gudomliga källan också bidrar med dess Logos ⁴⁾ – dess ordning, form och mening.

I många beskrivningar av mötet med Gud understryks den kreativa principens önskan att lära känna sig själv och upptäcka sin fulla potential. Detta kan ske enbart genom att i det yttre manifestera alla dess dolda möjligheter i form av en verklig kreativ handling. Och det kräver en polarisering i subjekt och objekt och uppdelning i iakttagare och iakttaget. Detta erinrar mycket om hur Skapelsen förklaras i en del kabbalistiska ⁵⁾ texter, där det sägs att det en gång fanns ett tillstånd av icke-existens i vilket "ansikte icke kunde betrakta ansikte (Face could not gaze upon face)". Avsikten med Skapelsen skulle vara att "Gud ville skåda Gud. (God wished to behold God.)" Som synes har detta stora likheter med det inledande citatet, som Grof tillskriver mystikern Jelaluddin Rumi men som i den bok jag hämtat det ur sägs vara av gudomligt ursprung, vilket i och för sig inte behöver vara någon motsägelse.

Andra viktiga dimensioner som ofta betonas i beskrivningarna av Gudserfarenheten är Skaparens kosmiska humor, lekfullhet och förtjusning i sig själv. Grof tycker att påfågeln utgör ett fint exempel på de nämnda egenskaperna. Själv hade jag aldrig tänkt på en påfågel ur den synvinkeln tidigare. Men nu har jag börjat göra det och när jag ser en påfågel i all dess prakt kan jag inte annat än hålla med Grof. Vilken uppgift skulle en påfågel annars kunna ha än att påminna oss om just de ovan nämnda egenskaperna hos vår Skapare? Dessa egenskaper har också på ett utmärkt sätt beskrivits i de ursprungliga hinduiska skrifterna där man talar om universum och existensen som lila, Den gudomliga leken eller Det gudomliga skådespelet (The Divine Play). Enligt det sättet att se är Skapelsen en invecklad oändligt komplicerad kosmisk lek eller ett skådespel som Gudomligheten, Brahman, skapar ur sig själv och i sig själv. Gud är författaren, producenten, regissören och även alla aktörer, som spelar alla de oräkneliga rollerna involverade i skådespelet. Denna kosmiska teater av alla teatrar spelas i många dimensioner och i ofattbara skalor.

I början på denna artikel nämnde jag att jag fått en egen erfarenhet bekräftad och för de läsare som har tillgång till min

bok "Transcendens eller psykos?" vill jag hänvisa till sidan 76, där jag har beskrivit en upplevd Sanning och den upplevda sanningen handlar just om att vi kan se våra liv som ett enda stort skådespel, där vi alla är medagerande, har en roll att spela och att det är upp till var och en av oss hur vi uppfyller dessa våra roller.

Skapelsen kan också ses som ett kolossalt experiment och ett uttryck för en ofantlig nyfikenhet, en passion som kan liknas vid en sann vetenskapsmans, som ägnar hela sitt liv åt utforskning och undersökningar. Men det kosmiska experimentet är naturligtvis mycket större och mer invecklat än vad en gemensam kraftanstängning av alla vetenskapsmän tillsammans skulle kunna föreställa sig. Alla vetenskapens fascinerande upptäckter som sträcker sig långt in i mikrovärlden och långt ut i universum skrapar ändå bara på ytan av existensens omätbara gåta. Vetenskapen utforskar nu, fastän i allt mer förfinade former, enbart innehållet i Skapelsens slutprodukter, men avslöjar ingenting om den hemlighetsfulla (mysterious) process, som ligger till grund för den och frambringar den.

En fråga som ofta återkommer i de icke ordinära medvetandetillstånden är vilken grad av kontroll som Gudomligheten har över skapelseprocessen. Albert Einstein grubblade ofta över detta problem och han uttryckte det så: "Det som verkligen intresserar mig är om Gud hade något val när världen skapades. (What really interests me is whether God had any choice in the creation of the world)". De svar som ges av de människor som nått denna nivå av insikt är inte entydiga. Ibland tycks det som om Gud har full kontroll över den totala Skapelsen i alla dess detaljer, men ibland kan också personer i transcendent tillstånd bli medvetna om ett betydelsefullt alternativ till denna fullständiga kontroll. De inser att det kan vara möjligt att endast de mest grundläggande parametrarna ⁶⁾ i Skapelsen är klart definierade men att detaljerna i det slutliga resultatet är oförutsägbara även för Gud. För att exemplifiera en sådan oförutsägbarhet i det kosmiska skådespelet nämner Grof schackspelet och kaleidoskåpet. Kaleidoskåpets uppfinnare insåg tydligtvis klart att den roterande tuben, som innehåller speciellt arrangerade speglar och bitar av glas skulle producera en samling vackra dynamiska bilder, men han eller hon kunde omöjligtvis ha förutsett alla de specifika konstellationer och kombinationer som kan uppstå när man använder detta redskap. På ett liknande sätt kunde uppfinnaren av schackspelet se de stora möjligheterna i ett spel som utförs på ett bräde med 64 vita och svarta rutor och med pjäser som har speciellt definierade roller och rörelser. Trots det var det omöjligt att förutse alla de oändliga variationer som ett schackspel slutligen kan leda till. Skapelsens komplexitet är naturligtvis mycket större än kaleidoskåpets och schackspelets, men trots Gudomlighetens stora intelligens är det ändå tänkbart att det kosmiska dramat utveckling är bortom kontroll och kan ge genuina överraskningar.

Hur är det då med vår egen roll i det kosmiska dramat? Om det är så att alla detaljer i det universella manuskriptet redan är skrivna, finns det inte någon möjlighet till aktiv kreativ medverkan för oss människor. Det enda vi då kan göra är att vakna upp för det faktum att vi kanske inte lever våra liv fullt ut på grund av att vi inte blivit rätt informerade om viktiga aspekter av vår existens och vår egen natur.

Vad Grof menar med "vår egen natur" förklarar han på följande sätt: "Att inse vår egen gudomliga natur, vår identitet med den kosmiska källan är den allra viktigaste upptäckt vi kan göra under den process som för till djup självinsikt. (The recognition of our divine nature, our identity with the cosmic source is the most important discovery we can make during the process of deep selfexploration.)"

Detta budskap om vår sanna gudomliga identitet kan återfinnas i alla andliga traditioner även om det uttrycks på olika sätt. I den hinduiska traditionen förklaras det att Atman, det individuella medvetandet, är identisk med Brahman, det universella medvetandet. I buddhistiska skrifter kan man läsa: "Se inåt! Du är Buddha." I den konfucianska traditionen sägs det: "Himlen, jorden och människan är en kropp." Jesus Kristus säger: "Fader, du och jag är ett." Muhammed säger: "Den som känner sig själv känner sin Gud." För en del mystiker har det fått svåra följder att hävda sitt gudomliga ursprung som t.ex. för den sufiske mystikern Al Hallaj som för sitt yttrande "Jag är Gud, den absoluta sanningen, den sanna verkligheten" fängslades och dömdes till döden.

Även andra mystiker har hävdats detsamma. Här vill jag återhänvisa till min egen bok där jag på sidan 110 berättar om Hildegard av Bingen och hennes viktigaste budskap, vilket är identiskt med det som understryks i ovanstående rader.

Om den andra möjligheten är riktig, det vill säga att inte ens Gudomligheten själv kunde förutse alla de former Skapelsen kunde ta sig, öppnas stora möjligheter för mänsklig assistans, t.ex. när det gäller den utbredda globala krisen. Förhåller det sig så, kan vi människor faktiskt bli mycket värdefulla partners i det gudomliga skådespelet.

Personligen tror jag på det senare alternativet. Min egen upplevda Sanning på ett berg i Nyskoga antyder också det. Vi har ett val. Endera kan vi som aktörer i det gudomliga skådespelet fortsätta att blunda för allt som pågår i den "heliga" materialismens namn eller också kan vi vakna upp för Skapelsens estetiska sida och låta oss förundras över den inneboende skönhet som finns i universum och i naturen lika väl som vi även kan förundras över den mänskliga aktivitet i Skapelsen, som fått sådana resultat som utsökt konst och arkitektur. Vad som skulle kunna hända efter ett sådant uppvaknande, överlåter jag till läsarnas egen föreställningsförmåga.

Som avslutning på denna artikel skulle återigen det citat av Einstein, som ganska nyligen vid tre tillfällen funnits i Sökaren ⁷⁾ ha passerat bra, men för att läsarna inte ska känna sig uttråkade av det citatet kommer här i stället en dikt av den indiske mystikern Kabir, som levde på 1400-talet.

Are you looking for me? I am in the next seat.
My shoulder is against yours.
You will not find me in stupas, not in Indian shrine, rooms,
nor in synagogues, nor in cathedrals:
not in masses, nor kirtans, not in legs winding around yor neck,
not in eating nothing but vegetables.
When you really look for me, you will see me instantly -
you will find me in the tiniest house of time.
Kabir says: Student, tell me, what is God?
He is the breath inside the breath.

1) Hadith = ordspråk som härstammar från Mohammed och hadith qudsi = gudomligt ordspråk. Ordspråket är hämtat ur en liten bok om sufisk visdom, sammanställd av John Baldock.

2) Metafysisk = tankar om tillvarons väsen och yttersta grunder.

3) Antropocentrisk = har människan som referens för ett resonemang om t.ex. en åskådning.

4) Logos är grekiska och betyder ord.

5) Kabbala är judendomens mystiska gren.

6) Parameter = en konstant storhet som i olika sammanhang kan anta olika värden.

7) Sökaren 3/98, 3/99, 2/2000.

Kerstin Stina Carlsson

Den kosmiska kreativa principen

”Efter en direkt erfarenhet av verklighetens andliga dimension förefaller tanken att universum, livet och medvetandet skulle ha utvecklats utan medverkan av en överlägsen, kreativ intelligens absurd, naiv och ohållbar.”

Med dessa rader inleder Stanislav Grof kapitlet ”The Cosmic Creative Principle”¹ i sin bok ”The Cosmic Game”, som jag tidigare använt som källa för artikeln ”Mystik eller lyckopiller?” i Sökaren nr 2, 2000. Denna bok utgör delvis källan även för denna artikel.

I sitt arbete med människor i förändrade medvetandestillstånd försökte Grof finna ut vilka sorters upplevelser som kunde tänkas förmedla en förnimmelse av universums yttersta princip. Han kom då till slutsatsen att de människor som haft en erfarenhet av det Absoluta vilken helt och hållet tillfredsställde deras andliga längtan, inte sett några specifika bildliga föreställningar. Deras beskrivningar var mycket abstrakta men liknade ändå varandra på ett slående sätt. De sade, att upplevelsen av den yttersta principen överskred det analytiska sinnets alla begränsningar, alla rationella förklaringar och alla logikens hinder.

Denna sorts erfarenhet var inte bunden av den tredimensionella rymdens vanliga gränser eller den lineära tiden som vi känner till den från vår vardag. Den innehöll också alla tänkbara motsatser i en oskiljaktig blandning och som således överskred all slags dualitet. Gång på gång jämfördes det Absoluta med en lysande källa av ljus av ofattbar intensitet trots att det också framhölls att ljuset på ett signifikant sätt skilde sig från det ljus som vi känner till i den materiella världen. Om det Absoluta beskrevs som enbart ljus, skulle man helt och hållet tappa bort ett annat av dess väsentliga kännetecken, nämligen det faktum, att det också är ett ofantligt och omätbart medvetandefält försett med en oändlig intelligens och kreativ kraft.

Den yttersta principen kan erfaras på två olika sätt. Ibland upplöses eller utplånas på ett drastiskt sätt alla personliga gränser och man förenas helt och hållet med den gudomliga källan, blir ett med den och kan inte särskiljas från den. Vid andra tillfällen bibehålls känslan av en separat identitet och man ikläds rollen av en förvånad åskådare som liksom från utsidan bevittnar existensens *mysterium tremendum*. Eller man kanske, som en del mystiker, upplever samma hänförelse som en hänryckt älskare gör tillsammans med sin älskade. Andlig litteratur från alla tidsåldrar och från många kulturer överflödar av beskrivningar av sådana Gudomliga erfarenheter.

Sufierna² beskriver det så här: ”Precis som en mal flyger in i eldsflamman och blir ett med den så blir vi ett med det Gudomliga.” Den indiska heliga mannen och visionären Sri Ramana Maharshi beskriver i ett av sina andliga poem föreningen

som ”en sockerdocka som går ner till havet för att bada och som sedan helt och hållet upplöses”. Den spanska mystikern Teresa av Avila och Rumi, den persiska transcendentala poeten, refererar däremot till Gud som den Älskade.

”The Bahktas”, Indiens företrädare för hängivelsens yoga, föredrar också att ha kvar en viss avskildhet från det Gudomliga. De vill inte vara Sri Ramanas ”sockerdocka” som helt och hållet förlorar sin identitet i den kosmiska oceanen. Den indiska mystikern Sri Ramakrishna utropade en gång eftertryckligt: ”Jag vill smaka sockret, inte bli socker.”

Människor som haft en upplevelse av den yttersta principen på det sätt som beskrivs ovan, vet att de erfarit Gud. De flesta av dem känner emellertid att termen Gud inte på ett tillfredsställande sätt kan fånga djupet av deras erfarenhet, eftersom termen förvrängts, trivialiserats och vanhedrats av både religionernas och kulturernas huvudfåra. Till och med namn som Absolut medvetande eller Det universella sinnet, som ofta används för att beskriva upplevelsen, tycks vara hopplöst otillräckliga för att uttrycka oändligheten och det omskakande inflytandet av en sådan erfarenhet. En del anser att tystnad är den mest passande reaktionen för en erfarenhet av det Absoluta. För dem står det klart att ”de som vet talar inte, och de som talar vet inte”.

Den yttersta principen kan direkt erfaras i transcendent³ medvetandestillstånd, men den motstår varje försök till en adekvat beskrivning eller förklaring. Det språk vi använder för att tala om det som händer i vardagen, passar helt enkelt inte in i detta sammanhang. De ord och den struktur vi har tillgång till är smärtsamt otillräckliga redskap för att beskriva det som är ousägligt, och speciellt svårt är det att komma med en trovärdig beskrivning för dem som inte haft en sådan erfarenhet.

I artikeln ”Den mystiska erfarenheten” i nummer 3, 2000 av Sökaren fanns två exempel på försök till beskrivning av sådana erfarenheter. Eftersom beskrivningar av den sorten sällan återfinns i några tidskrifter eller tidningar, kommer här ännu ett par exempel från modern tid. Det ena kommer från en kvinna som nyligen genomgått en operation och som en gråmulen vinterdag med hjälp av en rullstol för första gången efter operationen får komma ut på en veranda. Hon berättar så här: ”Alldeles oväntat (för jag hade aldrig drömt om något sådant) öppnades mina ögon och för första gången i mitt liv fångade jag en glimt av verklighetens hänryckande skönhet... dess ousägliga glädje, skönhet och betydelse... Jag såg ingenting nytt, men jag såg allt det gamla i ett mirakulöst nytt ljus – i det som jag tror är deras verkliga ljus... Jag såg... bortom de ord jag har tillgång till för att beskriva det, hur fantastiskt vackert och glädjefullt hela livet är. Varenda människa som rörde sig på verandan, varenda fågel som

flög, varenda gren som rörde sig i vinden var infångad i och var del av en vansinnig, hänförande skönhet, av betydelsefullhet, av livets berusning... Jag såg den sanna skönhet som alltid finns där... Mitt hjärta liksom smälte i en hänförd känsla av kärlek och välbehag... En gång bland alla gråa dagar i mitt liv såg jag in i verklighetens hjärta; jag hade bevittnat sanningen.”

Trots försöken att negligera och förneka de mystiska erfarenheternas förekomst är emellertid det andra exemplet ganska välkänt. Det är A.A.-rörelsens⁴ grundare Bill Wilsons erfarenhet av Gud. Bill Wilson ansågs vara en hopplös alkoholiker och hade nått till en punkt av total och yttersta förnedring – ett tillstånd av komplett och absolut uppgivenhet. Utan att ha det minsta hopp om gensvar eller tro på ett sådant skrek han: ”Om det finns en Gud, låt honom visa sig.”

Bill Wilson berättar sedan själv: ”Det som hände sedan var nästan elektriskt. Plötsligt flammade det till i mitt rum med ett obeskrivligt vitt ljus. Jag greps av en hänförelse som motstår varje beskrivning. Varje glädje jag känt tidigare var blek i jämförelse med detta. Ljuset, hänförelsen – jag var inte medveten om något annat under en tid.

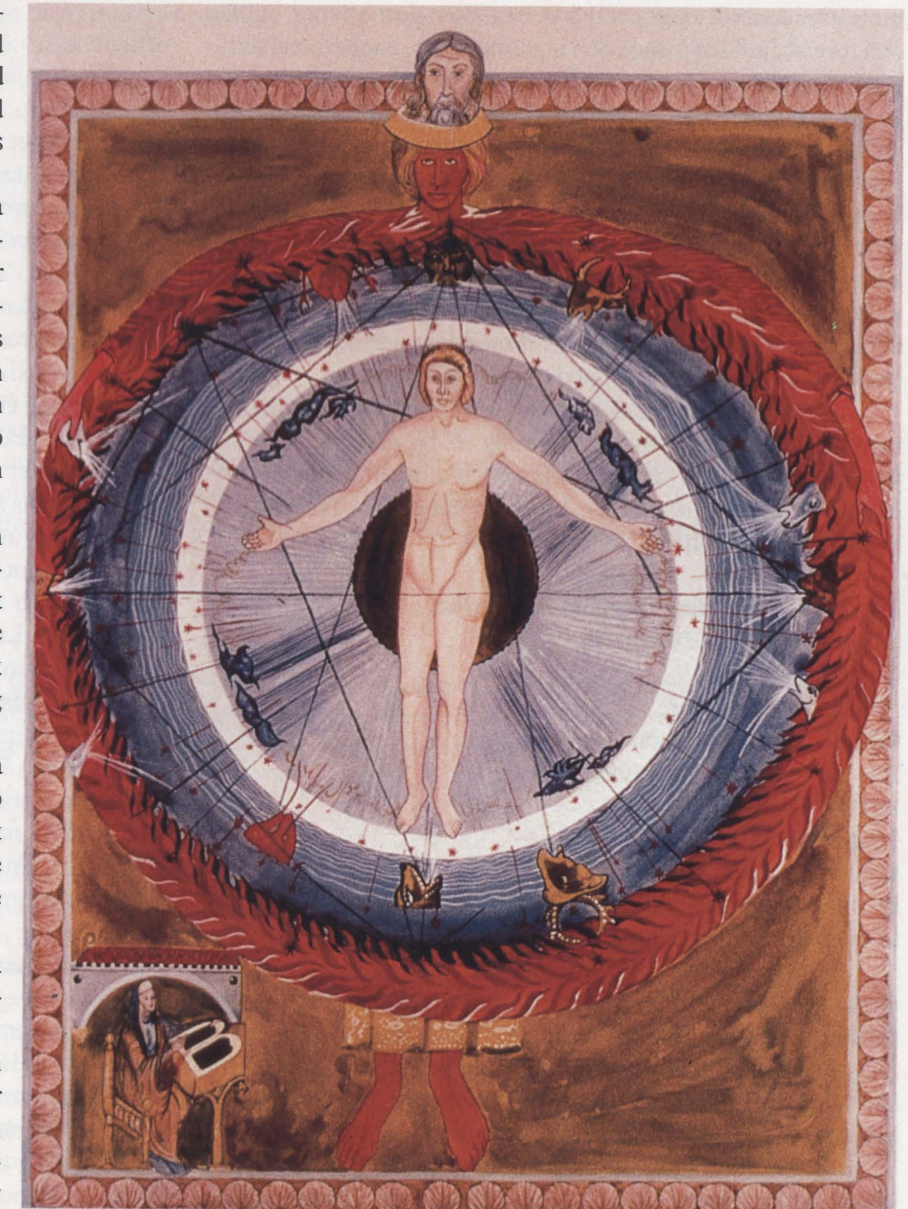
Sedan såg jag ett berg med mitt inre öga (the eye of mind).⁵ Jag stod uppe på dess topp och där blåste en kraftig vind, som inte var av luft utan av ande. Med en stor och ren styrka blåste den rakt genom mig. Sedan kom den befriande och upplysande tanken: ’Du är fri!’

Jag vet inte hur länge jag förblev i detta tillstånd men slutligen tonade ljuset och hänförelsen bort. Jag såg återigen väggen i mitt rum. När jag hade lugnat ner mig, kom det över mig en stor frid och den åtföljdes av en känsla som är svår att beskriva. Jag blev mycket medveten om en Närvaro, som tycktes vara som ett hav av levande ande. Jag befann mig på stranden till en ny värld. Detta, tänkte jag, måste vara Den yttersta verkligheten. Predikanternas Gud.”

Erfarenhet av eller identifikation med Det absoluta är inte enda sättet att uppleva den kosmiska yttersta principen eller den yttersta verkligheten.

Den andra sortens upplevelse som tycks tillfredsställa dem som söker de definitiva svaren, är ytterst förvånande eftersom den inte har något specifikt innehåll. Det är när man identifierar sig med den Kosmiska Tomheten eller Intigheten och som i den mystiska litteraturen beskrivits som ”the Void”. Men det är viktigt att understryka att alla upplevelser av tomhet inte kvalificerar sig som ”the Void”. Människor använder ofta denna term för att beskriva ett obehagligt sinnestillstånd när man upplever brist på känsla, initiativ eller mening.

När man upplever ”The Void” känner man däremot att det är en ursprunglig tomhet med kosmiska proportioner och relevans. Man blir ett rent medvetande som är medvetet om denna

Efter Hildegard av Bingen.

Text ur ”Illuminations”: ”För de vet att Gud är hela världens Skapare... Gud är i varje varelse – inte bara i de tvåbenta varelserna, och ännu mindre bara i de döpta människorna av vår ras. Kosmos är i sanning ett tempel... det lyser fram en ytterligt fin ordning i allting... Gud kramar om dig. Du är omsluten av Gudsmysteriets armar...”

absoluta tomhet, men samtidigt har man paradoxalt nog en känsla av dess essentiella (väsentliga) fullhet. Detta kosmiska vakuum är också ett plenum, eftersom ingenting tycks fattas i det. Trots att det inte innehåller någonting varken i konkret eller manifest form, tycks det omfatta hela existensen i dess möjliga form. På detta paradoxala sätt kan man överskrida den vanliga uppdelningen mellan tomhet och form eller existens och icke existens. Det är emellertid omöjligt att med vanliga ord kunna beskriva ett sådant tillstånd på ett adekvat sätt; för att förstå det måste det upplevas.

”The Void” överskrider tidens och rymdens vanliga gränser. Det är oföränderligt och finns bortom alla uppdelningar och motsatser som till exempel ljus och mörker, gott och ont, stillhet och rörelse, mikrokosmos och makrokosmos, ångest och hänförelse, singular och plural, form och tomhet och till och med existens och icke existens. Några kallar ”the Void” det Suprakosmiska och det Metakosmiska för att understryka att denna ursprungliga tomhet och intighet tycks vara den princip som ligger till grund för den förmimbara världen som vi känner den och är ändå på samma gång överordnad den. Detta metafysiska vakuum, som är havande (pregnant) med allt som finns, tycks vara alltings ursprung (cradle), existensens yttersta källa. Den förmimbara världens skapelse är således förverkligandet och konkretiserandet av dess möjliga (preexisting) möjligheter.

Insikter från personer som upplevt transcendenta tillstånd som handlar om existensens ursprung liknar på ett slående sätt de erfarenheter som man kan finna i den oförgängliga filosofin. I Tao Te Ching har den kinesiske vise mannen Lao Tsu beskrivit den kosmiska tomheten på följande sätt.

There was something formless and perfect
before the universe was born.
It is serene. Empty.
Solitary. Unchanging.
Infinite. Eternely present.
It is the mother of the universe.
For lack of a better name,
I call it the Tao.
It flows through all things,
inside and outside, and returns
to the origin of things.

(Innan universum föddes fanns något formlost och perfekt. Det är lugnt och stilla. Tomt. Ensamt. Oföränderligt. Oändligt. För evigt närvarande. Det är universums moder. I brist på ett bättre namn kallar jag det Tao. Det flödar genom allt, inuti och utanpå och återvänder till alltings ursprung.)

Rumi, den persiske 1300-talsmystikern, visionären och poeten beskriver skapelsens källa på följande sätt: ”Nonexistence is eagerly bubbling in the expectation of being given existence.” (Icke-existensen väntar ivrigt på att få existera.) Och den kristne mystikern Mäster Eckhart har sagt: ”God’s nothingness fills the entire world; his something is nowhere.” (Guds tomhet fyller hela världen; hans någonting finns ingenstans.)

Insikter om den yttersta verkligheten, gjorda i mystiska tillstånd, kan inte på ett adekvat sätt beskrivas med vårt vardagliga språk. Lao Tsu var mycket medveten om detta och uttryckte det mycket koncist så här: ”The Tao that can be told is not the eternal Tao. The name that can be named is not the eternal Name.” (Det Tao som kan beskrivas är inte det eviga Tao. Det namn som kan sägas är inte det eviga Namnet.) Varje beskrivning och definition måste lita till ord som har utvecklats för att benämna föremål och aktiviteter i den materiella världen som den upplevs i det dagliga livet. Av den orsaken visar sig det vanliga språket otillräckligt och inadekvat när man vill kommunicera om upplevelser och insikter gjorda i olika transcendent medvetandestillstånd. Detta är speciellt sant, när upplevelserna gäller existensens yttersta problem som ”the Void”, Absolut medve-

tenhet och skapelsen.

De som känner till de österländska filosofierna använder ofta ord från olika asiatiska språk när de beskriver sina andliga erfarenheter och insikter. De använder sanskrit, tibetanska, kinesiska eller japanska termer som *samadhi*, *sunyata*, *kundalini*, *bardo*, *anatta*, *satori*, *nirvana*, *chi* eller *ki energy* och *Tao* för höga transpersonella tillstånd eller omvänt *samsara*, *maya*, *avidya* och liknande när de refererar till det vardagliga tillståndet. Dessa språk utvecklades i kulturer som var mycket sofistikerade med avseende på transcendent tillstånd och den andliga verkligheten. Till skillnad från västerländska språk innehåller de många tekniska termer som beskriver speciella nyanser av mystika erfarenheter och närliggande problem. Men även dessa termer kan i sista hand ändå endast förstås av personer som haft motsvarande erfarenheter.

Ett språk som finns både i öst och väst och som trots sin otillräcklighet ofta används av de som haft mystika erfarenheter, är poesins språk, och det tycks som om sådana erfarenheter är lättare att uttrycka med poesins hjälp. Förutom Rumi, som tidigare nämnts, finns de indiska visionärerna Kabir, prinsessan Mira Bai och Sri Aurobindo. Mycket välkänd är också Kahlil Gibran från Libanon, och hans lilla bok ”Profeten” läses och citeras världen över.

Den västerländska traditionen är också rik på visionär poesi och har representanter som William Blake, D.H. Lawrence, Rainer Maria Rilke, Walt Whitman, W. B. Yeats med flera. För de personer som haft mystika erfarenheter får den visionära poesin ett nytt innehåll och de refererar ofta till den sortens poesi, och som avslutning på denna artikel vill även jag göra det med några rader om religion ur Kahlil Gibrans ”Profeten”.

Vill ni lära känna Gud,
så går vägen ej genom att uttyda gåtor.
Se er hellre omkring,
och ni får se Honom leka med era barn.
Blicka ut i rymden och ni får se Honom vandra bland molnen,
i blixten sträcka ut sina armar och med regnet
nedstiga till jorden.
Ni får se Honom le i blommorna för att sedan höja sig och vaja
i trädens grenar.

1) Grof använder ett flertal uttryck för Gudomligheten, varav ”den kosmiska kreativa principen” är ett.

2) Sufierna är Islams mystiker.

3) Transcendent = transpersonella = holotropiska.

4) A.A. = Anonyma alkoholister.

5) För ytterligare förklaringar till ”the eye of mind” se E. Lagerroths artikel om Ken Wilbers senaste bok ”The Marriage between Sense and Soul” i Sökaren nr 1, 2000.

Anm. Förutom de böcker som nämns i texten har jag använt ”Death of a Hero. Birth of the Soul” av John C. Robinson.

LIVSFRAGMENT

av Bengt Petersen

LOCKROPEN

Vi måste vara starka när vemodet ropar ur ljusa kvällar. Vi måste låsa våra dörrar, dra ner rullgardinerna, tända artificiellt ljus, se på TV eller video. Vi måste glömma vårt ursprung. Vi får inte lyssna till ropen som vill locka oss bort. Vi måste glömma vår längtan, som är så stark att den kan krossa oss. Vi får inte tänka på skogen som står och väntar. Vi måste vara starka.

KOSMISK UTSIKT

Det finns ett nästan religiöst djup och ett sanningsbehov i konstarna. En kosmisk utsikt kan öppna sig genom några toner, ett penseldrag, ett par ord... Det alltför välkända brister itu och glimtar av okänt och namnlöst liv visar sig. Konst, musik, poesi: en helig treenighet som fördjupar och utvidgar gränserna för min livskänsla. Det materiella framåtskridandet kan ju endast vara medel för att vi ska utvecklas i enlighet med våra inre förutsättningar. Min egen stora entusiasm över konst och kultur grundar sig på att jag fått kämpa mig fram till dessa livgivande källor genom den snårskog av svårigheter som min barndom och tidiga ungdom bjöd på.

TIDEN ÄR EN NÅD

Huvudsaken är att man får tiden att gå, sa en släkting till mig nyligen. Men jag vill säga: tiden är det dyrbaraste vi har. Varje minut är en gudagåva. Varje sekund är en kosmisk nåd. Jag vill viska till alla tidsslösare Vilhelm Ekelunds ord om att trycka stunden till sitt hjärta ”så som den kvalde suger in i sig med hela sitt väsen sina smärtfria ögonblick”.

SKOGSDÖD

Den oändligt djupa skogen födde sagan, legenden, sägnen. På de asfalterade torgen lyssnar ingen till sagans sus. På det sterila datakontoret växer inga legender fram. I det stressiga snabbköpet överlever inga sägner. Människan försmäktar på materialismens glödgheta altare medan skogen dör. Skogshuldran försvann på kalhygget. Trollen dog av giftbesprutning. Aldrig näcken spelar mer i den förgiftade silverbäcken.

FÖRLUSTER

Höstvinden tar i, river och sliter i trädens grenar där löven klamrar sig fast. En härjande vind drar fram också genom mitt liv. Först slet den bort min morbror och nu har den tagit min moster. Dessa människor som funnits i mitt liv ända sedan barndomen har nu virvlat iväg långt bort dit jag inte kan nå dem. Så lätt är det att mista greppet. Och alla klamrar vi oss fast och väntar på vår tur.

VISDOM

Arthur Schopenhauer, en av de mest pessimistiska filosoferna, börjar kanske få en renässans. I hans berömda bok Aforismer i levnadsvishet kan man läsa följande: ”De sällskapligaste av alla människor lära negrerna vara, liksom de ju också intellektuellt äro absolut efterblivna.” De efterblivna negrerna älskar att packa sig samman i trånga utrymmen och betrakta varandras svarta plattnäsor, skriver den vise filosofen. Ja, levnadsvishet kan se ut på olika sätt liksom efterblivenhet och det är lätt att bli pessimist.

INGENTING

Vad har du gjort på din semester, frågar folk. Ingenting, svarar jag och hoppas att de förstår att ingenting är allt och att tomheten är en cirkel som innefattar allt.

MÖRKRETS TID

Hösten är på väg: mörkrets tid. Tid för katter att jaga, tid för fladdermöss, mörkögon och stjärnor. Längtans och väntans tid. Tid att krypa i mörka källare och falla i djupa brunnar. Tid att treva i mörka trappor efter ljus som inte finns. Tid att låta omöjliga drömmar viska gryningsmjuka ord om liv som aldrig blev levat.
Tid att leva och tid att dö.

Kan vi förstå "skeptikerna"?

Medlemmarna i föreningen Vetenskap och Folkbildning beskriver sig som skeptiker. De tillhör en internationell rörelse, där man är skeptisk till det som inte stämmer med den naturvetenskapliga världsbild som idag är den dominerande i den akademiska världen.

De vänder sig mot allt som de tycker luktar mystik. Den moderna fysiken är klar och begriplig för den rationella tanken, menar de. De är därför skeptiska till vetenskapliga nytänkare som Fritjof Capra och Amit Goswami, som de anser fantiserar ihop mystiska orsaker och sammanhang, som fysiken inte behöver.

De har alltså en vetenskapskonserverativ inställning. I deras världsbild styrs allt på ett enkelt materiellt orsak-verkansätt. De företräder traditionellt tänkande i en tid när radikalt nya, intressanta idéer träder fram inom naturvetenskapen.

Vetenskap och Folkbildning ger ut tidskriften Folkvett. Där beskrivs bl a parapsykologisk forskning och UFO-forskning som pseudovetenskaper och döms ut – såvida de inte utförs av "skeptiker". Alternativmedicin hör också till det som tämligen generellt underkänns.

Denna form av skepticism tycks utgå från att världen kan beskrivas i ateistiska och materiella termer och att den nutida vetenskapens officiella bild av verkligheten är så väl etablerad att oerhört mycket måste krävas för att ifrågasätta den. Världen regleras av naturlagar som knappast kan sättas ur spel.

Skeptikerna anser att om paranormala fenomen skulle finnas, då vore vi tvingade att i grunden revidera vår vetenskapliga beskrivning av verkligheten, säga att naturlagarna inte alltid gäller, och för att detta skall ske behövs betydligt mer än det som parapsykologer hittills har lagt fram. Skeptikerna har en karta över verkligheten, och de anser att om något strider mot kartan, så är det ändå kartan som gäller – åtminstone tills något riktigt omvälvande sker, något som erkänns av den samlade vetenskapliga världen.

Om något fenomen strider mot naturens lagar, så är det alltså enligt skeptikerna mer sannolikt att fenomenet i själva verket inte finns än att någon eller några av naturlagarna inte gäller till hundra procent. Paranormala fenomen anses med stor sannolikhet inte finnas. Lika osannolik anses tanken vara att intelligenser från andra delar av universum skulle kunna ta sig hit till jorden – avstånden är ju gigantiska.

Skeptikerna har alltså en stor tilltro till den nutida naturvetenskapens officiella verklighetsbild.

Men är deras tro berättigad?

Om psi-fenomen finns, då är vetenskapens beskrivning av världen i vissa väsentliga delar oriktig. Då är det mentala något betydelsefullt och kan påverka det materiella: *mind over matter*. Ja, då kan det vara så att världsgrunden i själva verket är mental, inte materiell, en tanke som haft sina förespråkare inom filosofin.

Att världen mer ser ut som en tanke än som en maskin har flera goda tänkare påpekat.

Finns nu inom naturvetenskapen ett kompakt motstånd

mot sådana tankar som att universum är planerat, utvecklingen intelligent styrd och världen en tankevärld? Nej. Visserligen är ateismen och materialismen dominerande bland naturvetenskapare idag, men det finns en betydande tyst minoritet som har en positiv inställning till uppfattningen att det existerar något "högre" och till utforskningen av det paranormala och de resultat som hittills uppnåtts.

Men den som vill vara i harmoni med sin vetenskapliga miljö, ansluter sig gärna till de grundläggande övertygelser som där kommer till uttryck, oavsett vilken uppfattning han/hon mer privat kan ha. Det kan då röra sig om en anpassning för att inte fördömas av det vetenskapliga samfundet. Oliktänkande inom vetenskapen ses ju gärna över axeln av dess majoritet.

Anpassningen kan naturligtvis också vara ärlig och grundad i respekt för de personer som dominerar inom gruppen och deras värderingar eller bero på en egen övertygelse eller vara en följd av ett suggestivt inflytande från gruppen.

Själva ser sig skeptikerna som rationella individer, medan många andra tycker att det är fördomar och känslor mer än förstånd och verkliga insikter som bestämmer deras meningar.

Vi som anser (eg. vet) att paranormala fenomen finns, vi menar också att en omprövning av grundläggande synsätt, så kallade paradigmen, inom vetenskapen idag behövs. Men ett sådant nytänkande är naturligtvis ingenting för den enkla mannen och kvinnan i det vetenskapliga ledet. För detta fordras självständighet och djärvhet – ja, helt enkelt riktig vetenskaplighet, något som är mycket mindre vanligt än man vill tro.

De som kallar sig skeptiker är i allmänhet knappast några riktiga, principiella skeptiker, utan kan betecknas som pseudo-skeptiker. De är skeptiska till det som strider mot det vetenskapliga etablissemangets grundläggande synsätt idag, men accepterar okritiskt det som en majoritet inom vetenskapen säger om verkligheten. Folkvett är organ för en okritisk skepsis.

Jag vill hävda att det är värdefullt med folk som tänker på annat sätt än majoriteten. Det är spridning av åsikter som driver utvecklingen framåt. Om alla osjälvständigt och räddhågat skulle rätta in sig i ledet, då skulle troligen få nya upptäckter göras och all verklig utveckling stanna upp. Det är alltså viktigt att olika meningar kommer till uttryck.

Skeptikerna sitter fast i den enkla människans spontana materialism. De finner världen vara sådan att endast materia verkar på materia. *Mind over matter* är de främmande för (trots att det mänskliga medvetandets styrning av kroppen visar att *mind over matter* faktiskt förekommer).

Skeptikerna vill att världen skall vara enkel och lätt att förstå. Men den är mycket märkligare än de tror.

Att världsalltet är planerat i detalj är inte svårt att inse, om vi bara ser efter uppmärksamhet. Det torde vara det mentala universums egen intelligens som skapar, inte en "högre makt" vid sidan om.

SM